

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΓ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1966 | ΑΡ. 14

ΟΙ ΒΑΣΙΛΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Σοβαροί και έπιτελικοί παράγοντες τής δημοσίας ήμῶν ζωής, άρθρογραφοῦντες κατ' αὐτάς, έπισημαίνουσι—ό καθεὶς ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς του—τὴν κρισιμότητα τῶν περιστάσεων τὰς ὁποίας διερχόμεθα. Καὶ ὑποδεικνύουσι τὴν ἀνάγκην ριζικῶν μεταβολῶν καὶ «βαθείας τομῆς», εἰς τὴν οἰκονομικὴν διάρθρωσιν καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν δομὴν τῆς χώρας. Χωρὶς αὐτά, διακηρῦσσουσι, «θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ παρακολουθήσῃ καὶ νὰ συμμετάσχῃ αὕτη εἰς τὴν ραγδαίως συντελουμένην τεχνικὴν πρόοδον· καὶ θὰ τεθῆ εἰς κίνδυνον καὶ αὐτὴ ἡ Ἐθνική μας ὑπόστασις»!

*

Οὐδεμίᾳ ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι διερχόμεθα περίοδον μεταβατικὴν καὶ ἀποκαλυπτικὴν· περίοδον, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἐαρινῆς ἀνθήσεως τῆς δημιουργικῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος. Διότι αἱ θετικαὶ λεγόμεναί ἐπιστήμαι διευρύνουσι συνεχῶς τὸν κύκλον τῶν γνώσεων καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐμπειριῶν. Καὶ εἶναι ἀναπόφευκτον, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, νὰ ἐπέρχωνται εἰς τὸν γνώριμον τρόπον τῆς ζωῆς μεταβολαὶ ἐξαιρετικῆς σημασίας, τὰς ὁποίας οὐδεὶς δικαιούται νὰ παραθεωρῇ. Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἐποχὴ λαβῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, καὶ βεβαιώσεως τῆς «θείας εἰκόνας» του. Ἄλλαι δὲ χώραι αἱ ὁποῖαι ἐπλούτισαν εἰς ἀνώτερον βαθμὸν τὴν τεχνικὴν τῶν ἐμπειριῶν καὶ υἰοθέτησαν τὰς νέας μεθόδους παραγωγῆς ἀγαθῶν, εἶναι βέβαιοι ὅτι χωροῦν, μὲ ταχύτερον ρυθμὸν, εἰς ἀνώτερα ἐπίπεδα οἰκονομικῆς εὐημερίας.

*

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ διαφεύγῃ οὐδένα, ὅτι ἡ ἀναμφισβήτητος ἰδικὴ μας καθυστέρη-

σις—εἰς τὰς ἐφρμοσμένας ἰδίως ἐπιστήμας—οὔτε εἰς ἔλλειψιν πρωτοτυπίας καὶ ἐφέσεως ὀφείλεται· οὔτε εἰς ἀνικανότητα ἀφομοιώσεως τῶν προσφερομένων γνώσεων· οὔτε πολὺ περισσότερο, ὅπως τόσον διατόρως διακηρῦσσεται, εἰς τὴν ἠθελημένην προσπάθειαν ἐκμεταλλεύσεως τῆς μάζης ὑπὸ ὀλίγων ἰδιοτελῶν. Καὶ εἶναι ἀνεπίτρεπτον νὰ λησμονῆται, ὅτι ἐπὶ μακρὰ καὶ ὀδυνηρὰ ἔτη δὲν ἐμείναμεν ἡσυχοὶ καὶ ἀπερίσπαστοι εἰς τὸν οἶκόν μας· καὶ ὅτι πῦρ καὶ σίδηρος καὶ ξενοκίνητος ἀναταραχὴ διέδραμε τὴν χώραν μας. Καὶ ὀλίγου δεῖν τὰ πάντα μετεβάλλοντο εἰς τέφραν καὶ σποδόν. Καὶ εἴχομεν νὰ ἀνορθώσωμεν ἐρείπια παντοῦ· καὶ τῆς οἰκογενειακῆς μας στέγης, καὶ τῶν ἱερῶν μας ναῶν, καὶ τῶν πολιτιστικῶν καὶ τεχνικῶν ἔργων τῆς χώρας, τὰ ὁποῖα ἐδυναμιτίζοντο μὲ πρωτοφανῆ λύσαν. Καὶ εἶναι θαῦμα ἀληθές, τὰ ὅσα ἐν τῷ μεταξύ ἐπετελέσθησαν· θαῦμα ὀφειλόμενον εἰς τὰς δημιουργικὰς ἰκανότητας καὶ εἰς τὴν πατριωτικὴν ἔξαρσιν τοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ συνείδησις καταυγάζεται ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς παραδόσεως.

*

Οὐδόλως λοιπὸν ἄπορον, ὅτι δὲν ἔχει ὀργανωθῆ ἀρτιώτερον καὶ ἡ Ἄνωτέρα μας Ἐκπαίδευσις· κατὰ τὰ ξένα πρότυπα, καὶ κατὰ τρόπον ἐξασφαλίζοντα τὴν ἄμεσον οἰκονομικὴν μας ἀνοδόν. Καὶ τονίζομεν τοῦτο, διότι ὅλως προσφάτως ἐδημοσιεύθη ἔκθεσις τοῦ Ὀργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως διὰ τὴν τεχνικὴν βοήθειαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς ἄλλας χώρας, ἡ ὁποία περιλαμβάνει σειρὰν ὄλων ὑποδείξεων καὶ παρατηρήσεων διὰ τὴν κατάστασιν τῆς Παι-

δείας μας. Το Έθνος μας οὐδόλως ὑποτιμᾷ τὴν πραγματικότητα τοῦ αἰῶνός μας. Καὶ γνωρίζει ἄριστα καὶ τὴν θαυμαστὴν δύναμιν τῆς Τεχνικῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν δημιουργικὸν ρόλον τὸν ὁποῖον δύναται νὰ διαδραματίσῃ ἢ ἀνάπτει τῆς εἰς τὴν εὐτυχῆ λύσιν τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος. Καὶ ἐπειδὴ ἀκριβῶς συναισθάνεται βαθέως, ὅτι ἡ ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ ἡμῶν προκοπὴ μόνον ἐπάνω εἰς τὰ ἀδιάσειστα βάθρα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς προκοπῆς εἶναι δυνατὸν νὰ θεμελιωθῇ, ἀποστέλλει κατὰ χιλιάδας τὰ τέκνα του εἰς ξένας Τεχνικὰς Σχολὰς καὶ Πανεπιστήμια. Σοβαρώτατα δὲ εἶναι τὰ ποσὰ τὰ ἀναλισκόμενα πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Καὶ εἶναι ἔργον δικαιοσύνης καὶ ἠθικῆς, ν' ἀναγνωρισθῇ καὶ ἡ δίψα του πρὸς τὸ φῶς τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως, καὶ ἡ προθυμία του διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ αὐθεντικῆς κλήσεώς του, καὶ αἱ σημειωθεῖσαι ἀναμφισβήτητοι ἐπιτυχίαι του.

*

Ὅπως ἀβάσιμον ἐπίσης, ἀλλὰ καὶ ἐθνικῶς ἀσύμφορον θεωροῦμεν τὴν τὸσον κατηγορηματικῶς βεβαιουμένην ὑπὸ τῶν γραφόντων κατάτμησιν τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας εἰς «Δεξιάν», «Κέντρον» καὶ «Ἀριστεράν». Οἱ ὅροι οὗτοι εἶναι σχηματικοί· καὶ δὲν ἀνταποκρίνονται, νομίζομεν, εἰς μονίμους, διαφορετικὰς, καὶ μὲ ἀναλλοίωτον περιεχόμενον πολιτικὰς δοξασίας. Καὶ πλὴν τοῦ ἀντιθέου κομμουνισμοῦ, ὁ ὁποῖος βεβαιοῖ ὡς μόνην θετικὴν ἀξίαν τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐημερίαν καὶ ἐγκεντρῖζει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀποκλήρων τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὸν φθόνον πρὸς τοὺς εὐτυχοῦντας, οἱ ἄλλοι ὅλοι ἀποτελοῦν τὸ σαλευόμενον καὶ ἀσταθὲς ὑπόβαθρον πολιτικῶν σκέψεων καὶ τάσεων, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουσι περιστατικὰς πολιτικοοικονομικὰς ἐπιδιώξεις· καὶ πᾶν ἄλλο σημειοῦν ἢ βασικὰς διαφορὰς ἰδεῶν καὶ πεποιθήσεων, αἱ ὁποῖαι νὰ καθιστοῦν ἀδύνατον τὴν διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον ἀγαστὴν καὶ ὁμόψυχον συνεργασίαν τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν συνόλου.

*

Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὅπως ἰδιαιτέρως θέλομεν νὰ τονίσωμεν ἀπὸ τῶν στηλῶν αὐ-

τῶν εἶναι, ὅτι ἐνῶ τόσα γράφονται καὶ διακηρύσσονται διὰ τὴν τεχνικὴν ἡμῶν καθυστέρησιν καὶ διὰ τὴν ὑλικὴν μας πτωχείαν, ἀγνωσεῖται παντελῶς ὑπὸ τῶν γραφόντων ἡ ἠθικὴ μας πτωχεία. Καὶ οὐδὲν λέγεται διὰ τὴν μακραίωνα ἑλληνο-χριστιανικὴν παράδοσιν τοῦ Ἔθνους, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀστείρευτος πηγὴ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μεγαλουργίας. Καὶ οὐδὲ λέξις ἀναφέρεται διὰ τὴν ἁγίαν μας Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία φρουρεῖ ἀγρύπνως καὶ ἀναζωογονεῖ τὴν παράδοσιν αὐτὴν καὶ τὸσον ἀπαραδέκτως ταλαιπωρεῖται. Ἡ παραγωγὴ καὶ ἡ κατανώσεις, ἰδοὺ οἱ μοναδικοὶ μοχλοὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας καὶ τῆς ζωῆς διὰ τοὺς γράφοντας! Καὶ ὅμως γνωρίζουν ἄριστα, ὅτι ὅλαι αἱ οἰκονομίαι ἀνεξαιρέτως εἶναι μορφαὶ ἱστορικαὶ σχετικαί· καὶ ὅτι ὁ ἀληθὴς ἐπιστήμων ὀφείλει νὰ εἶναι πολέμιος πάσης οὐτοπίας καὶ φαντασιοπληξίας. Ὁ δὲ οἰκονομικὸς εὐδαιμονισμὸς χωρὶς τὴν ἠθικὴν ζωὴν, ἀποτελεῖ ὀφθαλμαπάτην καὶ ἀντικατοπτρισμὸν δολερὸν, παρόμοιον πρὸς ἐκείνους τοῦ ἐμφανίζονται εἰς τοὺς ὀδοιπόρους τῶν ἐρήμων· καὶ διαμορφώνει τελικῶς μίαν ἐξουθενωτικὴν καὶ βάρβαρον ζωὴν. Καὶ ἡμεῖς τοῦλάχιστον πιστεύομεν, ὅτι εἰς τὴν ἡλιόλουστον χώραν μας δὲν ὑφίσταται τὸσον ζήτημα ὑλικῆς πτωχείας, ὅσον ζήτημα ἐνδείας ἠθικῆς. Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ κατανοηθῇ τοῦτο καλῶς. Διότι ἡ μὲν ἐπίγνωσις τῆς ὑλικῆς πτωχείας ταπεινοῖ καὶ ἐκμηδενίζει. Ἡ ἐπίγνωσις ὅμως τῆς ἠθικῆς ἐνδείας ἀνυψοῖ, καὶ κεντρίζει συνεχῶς πρὸς τὴν ἠθικὴν τελείωσιν. Καὶ ὅλαι αἱ ἐξαιρετοὶ πράξεις καὶ ὅλοι οἱ ἡρωῖσμοί, ποὺ ἐξωραϊζοῦν καὶ ἀρωματίζουν τὴν περαστικὴν αὐτὴν ζωὴν δὲν εἶναι ἔργα ὑλιστῶν καὶ εὐδαιμονιστῶν! Ἀλλὰ εὐγενῶν ψυχῶν καὶ ἰδεολόγων ἀνθρώπων, ποὺ διατηροῦν εἰς τὰ βάθη των γνήσιον θρησκευτικὸν σπέρμα· ἔχουν βαθυτάτην ἐπίγνωσιν ὅτι φέρουν ἐν ἑαυτοῖς τὴν «θεῖαν εἰκόνα»· καὶ ἀγωνίζονται ν' ἀναστηλώσουν ἐντὸς τοῦ χρόνου καὶ ἐντὸς τῶν τραχειῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς («καινὴν γῆν» καὶ «καινὸν οὐρανόν»).

*

Διὰ τοῦτο μέσα εἰς τὸν ὀρυμαγδὸν καὶ τὰς

Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΗΜΩΝ

«Βίος άνευ λόγου ώφελείν μάλλον πέφικεν
ή λόγος άνευ βίου» (Ίσιδ. Πηλουσιώτου).

Έν συνεχεία προηγουμένου άρθρου ήμών περι «τῆς κατά τών 'Επισκόπων τῆς 'Εκκλησίας ήμών επιθέσεως τοῦ τύπου», δημοσιευθέντος έν τῷ περιοδικῷ («'Εκκλησία»)¹, πραγματευόμεθα έν τῷ παρόντι περί τοῦ βίου καί τοῦ ἔργου τών 'Επισκόπων τῆς 'Εκκλησίας ήμών, προκειμένου ν' αποδείξωμεν πόσον άνυπόστατα, άνακριβῆ καί συκοφαντικά εἶναι τά κατ' αὐτῶν δημοσιευόμενα. Εἰς τοῦτο δέ ἤχθημεν, ἐπειδή ταῦτα προκαλοῦσιν άναταραχῆν εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα καί κλονίζουσι λίαν ἐπιζημίως τὸ κύρος αὐτῶν καί τὴν ἐμπιστοσύνην τών πιστῶν εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀπάντησις εἰς ὅσα γενικῶς, άορίστως, άωνύμως ἢ καί ἐπωνύμως πολλάκις κατ' αὐτῶν συλλήβδην γράφονται, ἐπιβάλλεται, ἵνα μὴ ἐκ τῶν τοιούτων άδίκων καί συκοφαντικῶν αἰτιάσεων παραμένῃ ἀπληροφόρητος ὁ πολὺς λαός καί παρασύρηται εἰς ἐσφαλμένας κρίσεις καί ἐντυπώσεις, ὡς πρὸς τὸν βίον, τὰς ἱκανότητας καί τὸ δι' αὐτῶν συντελούμενον έν τῇ 'Εκκλησίᾳ ποιμαντικὸν ἔργον. Ἄλλὰ μὴ ἡ ὀφειλομένη ἀπάντησις καί ἀναιρεσις τῶν άδίκων, συκοφαντικῶν καί άνακριβῶν κατ' αὐτῶν ἐπιθέσεων ἀποτελεῖ χρέος καί καθῆκον τῶν ποιμένων τῆς 'Εκκλησίας, ὅπως τὸ πλήρωμα ταύτης πληροφορηθῆται περί τοῦ ἔργου αὐτῶν, συμφώνως πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου πρὸς τὸν Τιμόθεον γραφέν: «σύ δέ νῆφε έν πᾶσι, κακοπάθησον,

ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον»².

Ἄναιροῦντες λοιπὸν τὰ ὅσα ψευδῶς καί άνακριβῶς εἰς βάρος τῶν 'Επισκόπων γράφονται, ἀπολογούμεθα τοῦ ἔργου αὐτῶν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ἀποβλέποντες εἰς τὴν οἰκοδομὴν καί σωτηρίαν τῶν πιστῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν λόγων τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, εἰπόντος: «οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καί δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν έν τοῖς οὐρανοῖς»³. Τῷ ὄντι δέ ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν καλῶν ἔργων κρίνεται ἡ ὄλη διακονία τῶν τε ποιμένων τῆς 'Εκκλησίας καί τῶν πιστῶν, ἀφοῦ κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, «τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστιν, καί τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύνανται»⁴. Τὰ πρόσωπα ἔρχονται καί παρέρχονται, ἡ 'Εκκλησία, ὡς Θεοσύστατος ὀργανισμός, μένει ἀσάλευτος εἰς τὸν αἰῶνα. Οὐχ ἦττον ἐπειδή ταῦτα χρησιμοποιοῦνται, ὡς ὄργανα τῆς ἐνεργουμένης Χάριτος τοῦ Θεοῦ έν τῇ 'Εκκλησίᾳ, εἶναι ἀνάγκη νὰ τυγχάνωσι ταῦτα τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ καί τῆς τιμῆς ἐκ μέρους τῶν πιστῶν, ἀφ' οὗ Αὐτὸς Οὗτος ὁ Κύριος ἔθετο έν τῇ 'Εκκλησίᾳ ποιμένας ποιμαίνειν αὐτούς.

«Διὰ τοῦ 'Επισκόπου σου ὁ Θεὸς υἰοποιεῖται σε, ἄνθρωπε· γνώριζε, νιέ, τὴν δεξιάν, τὴν μητέρα σου καί στέργε, καί τὸν μετὰ Θεὸν γενόμενόν σου πατέρα σέβου. Εἰ γὰρ περί τῶν κατὰ σάρκα γονέων φησὶν τὸ θεῖον

2. Β' Τιμ. 4,5-6.

3. Ματθ. 5,16.

4. Α' Τιμ. 5,25

1. «'Εκκλησία» ἔτος 1966 ἀρ. φυλ. 4, σελ. 97-101.

ἰαχὰς τῶν ἀντιμαχομένων πολιτικῶν παρατάξεων, ὑπῆρξαν ἀληθῆς δρόσος τοῦ Ἁερμῶν διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἔθνους οἱ Βασιλικοὶ λόγοι οἱ ὁποῖοι ἠκούσθησαν, ὡς ἄλλη παραίνεσις πρὸς Δημόνικον, εἰς τὸ γεῦμα τῶν Βιομηχανῶν.

«Πιστεύω, εἶπεν ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς, ὅτι ὁ σημερινὸς Ἕλλην βιομήχανος ἔχει διπλὴν ἀποστολήν. Νὰ συμβάλλῃ ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξίν μας. Καί νὰ καταστή ἄφ' ἑτέρου ὁ πεφωτισμένος ἡγέτης τῆς μικρᾶς ἢ μεγάλης ἀνθρωπίνης κοινότητος ποὺ τὸν περιβάλλει. Νὰ ὑπάρξῃ πατέρας, καί ἀδελφοὺς καί συμπαραστάτης τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν Βιομηχανίαν του. Ἡ ὀργάνωσις ἑνὸς τοιούτου ἐγχειρήματος θὰ καταστήσῃ τὴν Βιομηχανίαν μας ἀληθῆς κοινωνικὸν λειτουργημα. Ἡ ἐκβιομηχανίσις τῆς χώρας προβάλλει ὡς αἷτημα τοῦ Ἔθνους.

Ἐκβιομηχανίσις ὁμῶς συμβαδίζουσα πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀνθρωπιστικὴν ἀντίληψιν περὶ ζωῆς. Ἐκβιομηχανίσις, ἥ τις δὲν μᾶς ὀδηγεῖ εἰς ὑλιστικὰς διὰ τὴν ζωὴν μας ἀντιλήψεις. Ἄλλὰ θὰ ἑναρμονισθῆ πρὸς τὰς ἀκαταλύτους ἀξίας τῆς θρησκευτικῆς καί πνευματικῆς ἡμῶν κληρονομίας.»

*

Βασιλικὴ ἀληθῶς ὁδός· τὴν ὁποίαν τὸ Ἔθνος ὀφείλει—ἀκλινῶς καί ἀπροφασίστως— ν' ἀκολουθήσῃ, καθοδηγούμενον καί χειραγωγούμενον ἀπὸ τὴν πολιτικὴν καί τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν του.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

λόγιον. «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται», καὶ «ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω», πῶς μᾶλλον περὶ τῶν πνευματικῶν γονέων ὑμῶν ὁ λόγος παραινέσει τιμᾶν αὐτοὺς καὶ στέργειν, ὡς εὐεργέτας καὶ πρεσβυτάς πρὸς Θεόν, τοὺς «δι' ὕδατος ὑμᾶς ἀναγεννήσαντας», τοὺς τῷ ἁγίῳ πνεύματι πληρώσαντας, τοὺς τῷ λόγῳ γαλακτοτροφήσαντας, τοὺς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀναθρεψαμένους, τοὺς ἐν ταῖς νοουθεσίαις στηρίζαντας, τοὺς τοῦ σωτηρίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος ἀξιώσαντας ὑμᾶς, τοὺς τῶν ἁμαρτιῶν λύσαντας καὶ τῆς ἀγίας καὶ ἱερᾶς εὐχαριστίας μετόχους ποιήσαντας καὶ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ κοινωνοὺς καὶ συγκληροδόμους θεμένους ὑμᾶς. Τούτους εὐλαβοῦμενοι τιμᾶτε πανταίως τιμαῖς· οὐτοὶ γὰρ παρὰ Θεοῦ ζωῆς καὶ θανάτου ἐξουσίαν εἰλήφασιν ἐν τῷ δικάζειν τοὺς ἡμαρτηκότας καὶ καταδικάζειν εἰς θάνατον πρὸς αἰώνιον καὶ λύσιν ἁμαρτιῶν τοὺς ἐπιστρέφοντας καὶ ζωογονεῖν αὐτούς»⁵.

I

Τὰ πρόσωπα τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας

Ἐν πρώτοις ὀφείλομεν ἀμερολήπτως καὶ ἀντικειμενικῶς, ὅπως ἐξετάσωμεν τίνα τὰ πρόσωπα αὐτῶν, πῶς προέρχονται, ἐὰν ἔτυχον ἐπιμελελημένης χρηστῆς ἀγωγῆς, ἐκκλησιαστικῆς καὶ θεολογικῆς μορφώσεως, ἐὰν εὐδοκίμως εἰργάσθησαν καὶ ἀπέδωκαν ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ πρὸ τῆς ἀναρρήσεως αὐτῶν εἰς τὸν Ἐπισκοπικὸν βαθμὸν, συνελόντι δ' εἰπεῖν, κατὰ πόσον ταῦτα ὑπῆρξαν ἐγνωσμένα εἰς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ἔχοντα τὴν «κοινὴν μαρτυρίαν» περὶ αὐτῶν. Ἄνευ τῆς ἐρεύνης πασῶν τῶν προϋποθέσεων τούτων αἱ περὶ αὐτῶν κρίσεις οὐ μόνον ἐπισημαίνονται καὶ πεπλανημένοι εἶναι, ἀλλ' ἐντελῶς ἀβάσιμοι, ἀποβλέπουσαι εἰς ἐξυπηρέτησιν ἀλλοτρίων σκοπῶν, οὐχὶ δὲ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ πρόοδον. Ἡ διὰ τοιούτων ἀδίκων συμπερασμάτων κρίσις περὶ τῶν προσώπων, τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν, δημιουργεῖ ἀνεπανόρθωτον κακόν, ἐπιφέρει τῇ ἀληθείᾳ κλονισμόν τῆς ὀφειλομένης πρὸς αὐτοὺς τιμῆς καὶ ἐμπιστοσύνης, σεῖον ἐκ θεμελίω τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀμβλυσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναίσθηματος τοῦ λαοῦ προκαλοῦν.

Γεγονὸς ἀναμφισβήτητος εἶναι, ὅτι τὰ πρόσωπα τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν δὲν ὑπῆρξαν πρὸ τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας αὐτῶν ἐντελῶς ἀγνωστα εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα, τοῦλάχιστον δὲ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καὶ θεολογικοὺς κύκλους. Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι δὲν ἐνοοῦμεν ἐνταῦθα τοὺς προσφάτως ἐκλεγέντας καὶ χειροτονηθέντας Ἱεράρχας, τοὺς κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ἀξίους τοῦ ὑψηλοῦ τῆς ἱερωσύνης ὑπουργήματος, ἀλλὰ τοὺς ἡδὴ ἐν τῇ Ἐκ-

κλησία ὄντας, κατὰ τῶν ὁποίων βάλλουν οἱ κοπτόμενοι δῆθεν περὶ ἐξυγιάνσεως τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων καὶ ἀνορθώσεως αὐτῶν. Περὶ τούτων λοιπὸν ὁ λόγος, ἀφοῦ τὸ ἀρχιερατικὸν αὐτῶν κύρος καὶ τὴν ὑπόληψιν αὐτῶν πειρῶνται διαρκῶς νὰ κλονίσωσιν οἱ κατ' αὐτῶν ἐπιτιθέμενοι.

Εὐλόγως ὄθεν διερωτώμεθα, τὸ πρῶτον ἀντικρίζουν οἱ κατήγοροι τούτων τὰ πρόσωπα αὐτῶν; Δὲν ἦσαν ταῦτα καὶ πρότερον αὐτοῖς γνωστά; Οὐδεμίαν ἀράγε ἔσχον πληροφορίαν καὶ οὐδὲν ἀπολύτως ἤκουσαν ἢ ἔμαθον περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν διακονίας; Ἐὰν οὗτοι δὲν ἦσαν οἱοὶ πράγματι ἔπρεπε νὰ εἶναι, διὰ τίνα λόγον δὲν ἐξηγέρθησαν ποτὲ κατ' αὐτῶν, δὲν κατήγγειλον αὐτοὺς ὑπευθύνως εἰς τὰ ἀρμόδια ἐκκλησιαστικά δικαστήρια, δὲν διέκοψαν πᾶσαν μετ' αὐτῶν σχέσιν καὶ ἐπικοινωνίαν, δὲν διεμαρτυρήθησαν πρὸς τοὺς Προϊσταμένους αὐτῶν διὰ τὴν ἀνάρμοστον αὐτῶν πολιτείαν καὶ τὰ ἀνάξια τυχόν αὐτῶν ἔργα, ἀλλ' εὐθὺς ὡς κατεστάθησαν οὗτοι Ἐπίσκοποι, ἤρξαντο βάλλοντες καὶ ἀναθεματίζοντες αὐτούς; Κατὰ ποίαν λογικὴν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν αὐτοὺς κατ' ἀρχὴν ὡς ἀνθρώπους διαβεβλημένους, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ὡς ἀνάξιους τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας; Ἐν ᾧ ἦτο γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι πρὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτῶν εἰς Ἐπισκόπους, διηκόνησαν οὗτοι τὴν Ἐκκλησίαν ἐν τινὶ θέσει, ἦλθον ὅπωςδήποτε εἰς ἐπικοινωνίαν καὶ ἀναστροφὴν μετὰ τῶν πιστῶν τοῦ κύκλου τῆς ἐργασίας αὐτῶν, παρασχόντες ἱκανὰ δείγματα τῆς ὅλης αὐτῶν βιωτῆς καὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν, δι' ὧν δημιουργεῖται ἡ καλὴ μαρτυρία, περὶ τῆς ὁποίας ἐμνημόνευσεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· «δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὄνειδισμόν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου»⁶. Ἄλλ' ἡ καλὴ μαρτυρία δὲν προκαλεῖται κατὰ τὸν ἐπικείμενον τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας τοῦ Ἐπισκόπου χρόνον, δημιουργεῖται εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας κατόπιν τῆς μακρᾶς καὶ εὐδοκίμου τῶν προσώπων διακονίας. Τόσον ἀφελῆς θὰ ἦτο ὁ εὐσεβῆς ἡμῶν λαὸς ν' ἀνέχεται εἰς περιβλέπτους θέσεις ἱεροκρυκῶν, πρωτοσυγγέλλων, καθηγητῶν κ.λ.π. πρόσωπα ἀνάξια καὶ διαβεβλημένα, κηρύσσοντα αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀγιάζοντα καὶ ποιμαίνοντα αὐτόν; Καὶ διὰ τίνα λόγον οἱ κατήγοροι τῶν Ἐπισκόπων δὲν προέβαλον διαμαρτυρίας κατὰ τῶν προσώπων αὐτῶν, ὅτε οὗτοι κατεῖχον τοιαύτας θέσεις, ἐργαζόμενοι ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου; Τούναντίον πολλοὶ τούτων πρὸς ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἐξεδήλουν προηγουμένως τιμὴν καὶ εὐλάβειαν, βλέποντες τὰ παρ' αὐτῶν θεαρέστως τελούμενα καὶ πληροφορούμενοι παρὰ τῶν πιστῶν τὴν ἐνάρετον αὐτῶν πολιτείαν, ἐθεώρουν δὲ τὰ πρόσωπα τούτων ἄξια ἐκτιμήσεως καὶ σεβασμοῦ.

Περὶ τῆς ἀπαραιτήτου προϋπηρεσίας ὡς κληρικῶν πρὸς τὸν ἀναφερόμενον εἰς τὸν Ἐπισκοπικὸν βαθμὸν προσώπου ἀναφέρει ὁ 10 Κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου: Οὐ χειροτονοῦνται ἐπίσκοποι πρὸ τοῦ διὰ τῶν κατωτέρων βαθμῶν διελεθῆν. «Ὅσος ἐπίσκοπος εἶπε»

6. Α' Τιμ. 3,7-8.

5. Κλήμεντος Ρώμης, Διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων Β, 33. Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων. Τόμος δεύτερος, σελ. 38-39 Ἐκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήναι 1955.

Και τούτο αναγκαῖον εἶναι νομίζω, ἵνα μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας ἐξετάζοιτο, ὥστε ἐάν τις πλούσιος, ἢ σχολαστικὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἠξιοῦτο ἐπίσκοπος γίνεσθαι, μὴ πρότερον καθίστασθαι, ἐὰν μὴ καὶ ἀναγνώστου, καὶ διακόνου, καὶ πρεσβυτέρου ὑπηρεσίαν ἐκτελέσῃ, ἵνα καθ' ἕκαστον βαθμὸν, ἐάν περ ἄξιος νομισθεῖ, εἰς τὴν ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς κατὰ προκοπὴν διαβῆναι δυνηθεῖ. Ἐξεί δὲ ἕκαστου τάγματος ὁ βαθμὸς οὐκ ἐλαχίστου δηλονότι χρόνου μῆκος, δι' οὗ ἢ πίστις αὐτοῦ καὶ ἢ τῶν τρόπων κάλοκαγαθία, καὶ ἢ στερρότης, καὶ ἢ ἐπιείκεια, γνώριμος γενέσθαι δυνησεται· καὶ αὐτὸς ἄξιος τῆς θείας ἱερωσύνης νομισθεὶς τῆς μεγίστης ἀπολαύσει τιμῆς. Οὔτε γὰρ προσήκον ἐστίν, οὔτε ἢ ἐπιστήμη, οὔτε ἢ ἀγαθὴ ἀνατροφή ἐπιδέχεται, τολμηρῶς καὶ κούφως ἐπὶ τούτῳ ἵνα, ὥστε ἢ ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον προχειρῶς καθίστασθαι· οὔτω γὰρ ἂν εἰκότως νεόφυτος νομισθεῖ· ἐπειδὴ μάλιστα καὶ ὁ μακαριώτατος Ἀπόστολος, ὃς καὶ τῶν ἐθνῶν ἐγένετο διδάσκαλος, φαίνεται κωλύσας ταχεῖας γίνεσθαι τὰς καταστάσεις· τοῦ γὰρ μηκίστου χρόνου ἢ δοκιμασία, τὴν ἀνατροφήν, καὶ τὸν ἕκαστον τρόπον οὐκ ἀπεικότως ἐκτυποῦν δυνησεται»⁷.

Παρεθέσαμεν ὀλόκληρον τὸν κανόνα τοῦτον τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου, εἰς ἐπίρρωσιν τῶν προλεχθέντων ὑφ' ἡμῶν. Τὴν αὐτὴν δὲ ἔνοιαν ἔχουν καὶ οἱ λοιποὶ σχετικοὶ Κανόνες, ὡς ὁ 80 τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐνθα ὁ λόγος «τὸν ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα, καὶ βαπτισθέντα ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς, οὗ δίκαιόν ἐστι πάραντα προχειρίζεσθαι Ἐπίσκοπον· ἀδικον γὰρ, τὸν μηδέπω πείραν ἐπιδειξάμενον ἐτέρων εἶναι διδάσκαλον».

Τὸ αὐτὸ ἀναφέρει καὶ ὁ 2 κανὼν τῆς Α' Οἰκουμένης Συνόδου· «μὴ κληροῦσθαι ἅμα τῷ βαπτισματι». Ὁμοίως καὶ ὁ 4 Κανὼν τοῦ Ἀγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας προνοεῖ «περὶ ἐρεύνης πρὸς τοὺς μέλλοντας κληροῦσθαι» ἐξ ἀφορμῆς εἰσπηδήσεως εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου προσώπων ἀκαταλλήλων, ἐκβεβλημένων τῶν ἰδίων αὐτῶν μοναστηρίων. «Νεοστί γεγαμηκότες τινές, καὶ οἷον ἐξ αὐτῶν καταβάντες τῶν νυμφῶνων, συναρπάξουσί τινας τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, καὶ οὐδενὸς τάχα που τὰ καθ' αὐτοὺς καταγγέλλοντος, χειροτονοῦνται κληρικοί, ἡγουν πρεσβύτεροι. Ἐτεροὶ δὲ τινες ἐξ αὐτῶν τῶν μοναστηρίων ὡς ἄτακτοι ἐκβαλλόμενοι, πάλιν ὑποτρέχουσι τὰς χειροτονίας, καὶ γενόμενοι κληρικοί, εἰσέρχονται καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μοναστηρίοις, ὅθεν ἐκβέβληνται...». Τούτου ἕνεκα ἐξεδόθη ὁ 4 αὐτοῦ Κανὼν πρὸς περιστολὴν τῆς μεγάλης ταύτης ἀταξίας. Ἐκ τῶν παρατεθέντων Ἱερῶν Κανόνων καταφαίνεται κατὰ τίνα τρόπον δεόν νὰ εἰσέρχονται εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου οἱ ὑποψήφιοι, πῶς δημιουργεῖται ἡ καλὴ μαρτυρία καὶ ἐκείνων περιπτώσεων ἠθέλησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν ἀνάρρησιν προσώπων.

Οὐχ ἤττον λόγου γενομένου περὶ τῆς προτέρας

7. Ἀμίλκα Ἀλεβιζάτου, Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, Ἀθήναι 1949, σελ. 189-190.

τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν πολιτείας, θεωροῦμεν ἐπάναγκες, ὅπως ἀνατρέξωμεν καὶ εἰς τὸν πρὸ τῆς ἱερωσύνης αὐτῶν βίον, προκειμένου νὰ βεβαιωθῶμεν κατὰ πόσον τὰ πρόσωπα τούτων ἔτυχον ἐπιμελημένης καὶ χρηστῆς ἀγωγῆς. Δὲν εἶναι δὲ τόσον μέγας ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, οὕτως ὥστε νὰ καθίσταται δυσχερὴς ἢ ἐξέτασις τῆς προελεύσεως τούτων. Δυνάμεθα λίαν εὐχερῶς νὰ ἀνεύρωμεν τοὺς γεννήτορας ἐνὸς ἕκαστου αὐτῶν, τὸν τόπον τῆς γεννήσεως, ἀνατροφῆς καὶ παιδείας αὐτῶν, ἀφ' οὗ οὗτοι ἔζησαν καὶ ἀνεστράφησαν ἐν τινι περιβάλλοντι τῆς χώρας ἡμῶν, ἐσπουδάσαν καὶ ἐξεπαιδεύθησαν ἐκκλησιαστικῶς καὶ θεολογικῶς. Ἀκατάρτιστοι ἐντελῶς καὶ ἀπαιδευτοὶ δὲν προήχθησαν εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, οὔτε ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸν πλανήτην τῆς γῆς ἐξ ἄλλων σφαιρῶν τοῦ διαστήματος ἐλθόντες, ὥστε τὰ πρόσωπα τούτων νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀγνωστα.

Ὡς γνωστὸν, οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν δὲν ἀνετράφησαν εἰς πολυτελεῆ ἀνάκτορα καὶ ἀριστοκρατικὰς κατὰ κόσμον οἰκίας, προέρχονται καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν λαοῦ, ὑπῆρξαν τέκνα αὐτοῦ, γνωστοὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἵτινες συνετέλεσαν καθ' οἰονδήποτε τρόπον ν' ἀναπτυχθῆ παρ' αὐτοῖς παιδιόθεν ἢ ἱερατικῆ κλίσει.

Τὸ σπουδαιότερον καὶ βασικώτερον ἐν προκειμένῳ εἶναι, ὅτι ἔσχον θεοσεβεῖς γονεῖς, οἵτινες ἀνέθρεψαν αὐτοὺς ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου καὶ ἐκαλλιέργησαν πρὸ παντός τὴν πρὸς ἱερωσύνην αὐτῶν κλίσειν. Ἦμπορεῖ νὰ ὑπῆρξαν ἄνθρωποι πτωχοί, ἀπλοὶ χωρικοὶ καὶ βιοπαλαισταί, οὐχὶ ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως καὶ ὑψηλοῦ γένους, ἀλλ' ἐβίωσαν θεαρέστως. Εἰς αὐτοὺς ὀφείλομεν τὸ πᾶν, ἐκείνων τὸ παράδειγμα τῆς θεοσεβείας καὶ ἐναρέτου ζωῆς συνετέλεσαν ἀρχικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἱερατικῆς ἡμῶν κλίσεως. Εἰς χριστιανικὸν οἰκογενειακὸν περιβάλλον ἀνετράφησαν οἱ Ἐπίσκοποι καὶ πάντες ἐν γένει οἱ κληρικοί μας, εἶναι δὲ τῇ ἀληθείᾳ λυπηρόν, ὅτι οἱ ἱεροκατήγοροι οὐδενὸς ἐφείσθησαν, ἀγνοήσαντες τὴν προέλευσιν καὶ προτέραν αὐτῶν ὑπηρεσίαν, προκειμένου διὰ τοῦ ὀδοστρωτήρος αὐτῶν νὰ παρασύρωσι τὰ πάντα, μηδεμίαν ἀπολύτως ἀρετὴν ἀξίαν λόγου εὐρίσκοντες εἰς αὐτοὺς. Ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀποτελεῖ παραγνώρισιν τοῦ προτέρου αὐτῶν βίου, τῆς χρηστῆς αὐτῶν ἀνατροφῆς παρὰ χριστιανῶν γονέων καὶ πρωτάκουστον ἀδικίαν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀμυνόμενοι τῆς ὑπολήψεως ἡμῶν καὶ καυχόμενοι ἐν Κυρίῳ, διαλαλοῦμεν, ὅτι καὶ ἡμεῖς προσερχόμεθα ἐξ εὐσεβῶν γονέων, ἐτύχομεν παρ' αὐτῶν ἐπιμελημένης ἀγωγῆς καὶ εἰς οὐδένα ἐπιτρέπομεν νὰ θέτῃ ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν ἀγαθὴν ἡμῶν προέλευσιν. Οὐ μόνον δὲ χριστιανούς γεννήτορας, κατὰ πάντα θεοσεβεῖς ἔσχομεν, ἀλλὰ καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφάς, ζήσαντας κατὰ Θεόν. Ὅπου μάλιστα ἐπεκράτει τὸ αὐτὸ πνεῦμα καὶ ὁ αὐτὸς κανὼν τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἰς πολλὰς χριστιανικὰς οἰκογενείας, ἢ προσφορὰ ἐμφύχου ὕλικου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μας ὑπῆρξε μεγαλυτέρα. Οὕτως, ὡς εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, προῆλθον ἐκ τοιούτων ἐναρέτων οἰκογενειῶν πλείονες τοῦ ἐνὸς κληρικοί, ἔργαμοι ἢ ἀγαμοι,

κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ σήμερον. Τοῦτο ἐμποιεῖ τιμὴν εἰς δόλοκληρον τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ἣν ἐποχὴν τοσαύτη ἔλλειψις ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου παρατηρεῖται, οὐχὶ δὲ μειονέκτημα καὶ αἰτίαν ἱεροκατηγορίας. Ἡ ἀναδρομὴ εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς Δωδεκάδος τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ εἰς τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας πείθει ἀπολύτως περὶ τοῦτου.

Κατὰ δεύτερον λόγον δὲν πρέπει νὰ παροραῖται τὸ γεγονός, ὅτι καὶ οἱ Ἐπίσκοποι, ὡς καὶ λοιποὶ κληρικοί τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἔσχον Πνευματικοὺς Πατέρας καὶ διδασκάλους, εἰς οὓς ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐμαθῆτευσαν, καταρτιζόμενοι ἐν πᾶσι διὰ τε τῆς τακτικῆς αὐτῶν Ἐξομολογήσεως καὶ τῆς ἀκροάσεως τῶν κηρυγμάτων αὐτῶν. Εὐχερῆς εἶναι ὁ τρόπος νὰ μάθῃ τις εἰς τίνος Πατέρας ἐμαθῆτευσαν οἱ Ἐπίσκοποί μας. Γνωρίζομεθα τόσον καλῶς μεταξύ μας, ὥστε εὐθὺς ἀμέσως δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν ἐνὸς ἐκάστου Ἐπισκόπου τὸν Πνευματικὸν Πατέρα καὶ καθοδηγητὴν. Δυνάμεθα λίαν εὐχερῶς, ὅπως ἀπαριθμήσωμεν ἀληθεῖς καὶ ἱκανοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Πατέρας, ζήσαντας κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα καὶ διαπρέψαντας διὰ τῆς ὅλης αὐτῶν ἐναρέτου πολιτείας. Παρ' αὐτοῖς ἐφοίτησαν πολλοὶ τῶν κληρικῶν μας, πολλὰ παρ' αὐτῶν διδασκόμενοι καὶ τὸν διακαῆ πρὸς ἱερωσύνην πόθον αὐτῶν καλλιεργήσαντες. Ἡ μεθ' ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ἐπισκόπων κατ' ἰδίαν συνομιλία καὶ ἐπικοινωνία δύναται νὰ παράσχῃ ἀκριβεῖς πληροφορίες περὶ τῆς καλῆς ἐπιδράσεως, τὴν ὅποιαν ἔσχον οὗτοι ἐκ τῆς ἀμέσου πνευματικῆς ἀναστροφῆς καὶ καθοδηγίας ὑπὸ τῶν Πνευματικῶν αὐτῶν Πατέρων. Ἀκατάρτιστοι πνευματικῶς, ὡς προσελέχθη, ἀπαίδευτοι πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς, ἄμοιροι ἐκκλησιαστικῆς καὶ θεολογικῆς μορφώσεως, δὲν ἀνεδείχθησαν Ἐπίσκοποι.

Ἡμεῖς προσωπικῶς γνωρίζομεν, ὅτι οὐ μόνον εὐσεβεῖς γονεῖς καὶ Πνευματικοὺς Πατέρας ἔσχον οἱ Ἐπίσκοποι ἡμῶν, ἀλλ' ὅτι πολλοὶ τούτων προέρχονται ἐκ τῶν κατηχητικῶν σχολείων τῆς Ἐκκλησίας, διατελέσαντες πνευματικὰ τέκνα διακεκριμένων Πνευματικῶν Πατέρων ἢ ἀναστήματα διαπρεπῶν Ἱεραρχῶν. Ἄλλοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἠτύχησαν νὰ μαθητεύσουν παρὰ τοῖς ἀγίοις ἀνδράν, ἀχροασθέντες ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὰ ψυχοφελῆ αὐτῶν κηρύγματα, τηρήσαντες πιστῶς τὰς σοφὰς αὐτῶν ὑποθήκας καὶ παραινήσεις.

Γεγονὸς ἀναντίρρητος εἶναι ὅτι ἀνεφάνησαν κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα μεγάλα ἐκκλησιαστικὰ ἀναστήματα Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, Ἱεραρχῶν καὶ μὴ, συντελέσαντα τὰ μέγιστα εἰς τὴν κατάρτισιν πολλῶν κληρικῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ὑπ' αὐτῶν ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος. Ἐν προκειμένῳ ἀναφέρομεν κατ' ἐξοχὴν τοὺς ὡς Πνευματικοὺς δρᾶσαντας ἢ τοὺς ἀναδείξαντας πνευματικὰ αὐτῶν τέκνα ὡς ποιμένας καὶ δὴ Ἐπισκόπους ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Τοιοῦτοι λόγου χάριν διαπρεπεῖς Πατέρες, διακριθέντες ἐπὶ εὐσεβείᾳ καὶ ἐναρέτῳ βίῳ, παρ' οἷς ἐμαθῆτευσαν καὶ πολλοὶ τῶν συγχρόνων Ἐπισκόπων, ἦσαν οἱ, Ἅγιος Νεκτᾶριος Κεφαλᾶς, Μητροπολίτης Πενταπόλεως καὶ διευθυντῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς

Ριζαρείου Σχολῆς, Μητροπολίται, Πατρῶν Ἱερόθεος Μητρόπουλος, Μεσσηνίας Μελέτιος Σακελλαρόπουλος, Κρήτης Εὐμένιος Ξηρουδάκης καὶ Τίτος Ζωγραφίδης, οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀθηνῶν Χρυσόστοστος Παπαδόπουλος, Χρυσανθος Φιλιππίδης, Δαμασκηνὸς Παπανδρέου, Σπυρίδων Βλάχος, Θεόκλητος Παναγιωτόπουλος, οἱ Μητροπολίται Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Τιμόθεος Ἀναστασίου, Ἀργολίδος Ἰωάννης Σαράντης, διαπρέψας κατ' ἐξοχὴν ὡς Πνευματικὸς ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ εἰς Ἐπίσκοπον, οἱ Ἀρχιμανδρίται Εὐσέβιος Ματθιόπουλος, Διονύσιος Φαραζουλῆς, Ἰγνάτιος Κολιόπουλος, Ἱερόθεος Καρελᾶς, Σεραφεῖμ Παπακώστας, Γερβάσιος Παρασκευόπουλος, Κύριλλος Ψύλλας, Σπυρίδων Σγουρόπουλος, οἱ ἀδελφοὶ Κωτσάκης, οἱ ἱερεῖς Μᾶρκος Τσακτάνης, Νικόλαος Πλανᾶς, Γ. Μακρῆς, οἱ ζῶντες Ἀρχιμανδρίται Σωκράτης Ἀναζήλης, Πολύκαρπος Ἀνδρώνης, Ἰωάννης Μακρόπουλος, Ἀχιλλεῖος Παπαθανασόπουλος, Χριστοφόρος Παπουτσόπουλος, Φιλόθεος Ζερβάκος, ὁ πατήρ Ἀμφιλόγιος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πάτμου, ὁ ἱερεὺς Ἀγγελος Νησιώτης καὶ ὅσοι ἄλλοι Πατέρες. Πολλοὶ τούτων ἐχρημάτισαν Πνευματικοὶ τῶν συγχρόνων Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τόσον κατὰ τὸν πρὸ τῆς ἱερωσύνης αὐτῶν χρόνον, ὅσον καὶ μετὰ τοῦτον, οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἄμεσον πνευματικὴν καθοδηγίαν τῶν Πνευματικῶν αὐτῶν Πατέρων. Ἐὰν δὲ τυχὸν οἱ ἐγνωσμένης φήμης ἐπὶ ἀμέπτῳ πολιτεία βιώσαντες Πνευματικοὶ αὐτῶν Πατέρες, ὡς οἱ προλεχθέντες, διέκρινον τυχὸν εἰς τὰ πρόσωπα τούτων ἀναξιοτήτᾳ τινα διὰ τὸ ἄγαμον τοῦ κλήρου στάδιον καὶ δὴ τὸν τοῦ Ἐπισκόπου βαθμὸν, ἦτο ποτὲ δυνατόν νὰ παρεῖχον τὴν συγκατάβασιν καὶ πνευματικὴν αὐτῶν συμμαρτυρίαν εἰς τοῦτο καὶ δὲν θὰ παρεκάλουν αὐτοὺς ἐκ τοῦ τοιοῦτου ἐγχειρήματος; Λυπηρὸν ὁμολογουμένως εἶναι, ὅτι παροραῖται ἐν προκειμένῳ ἢ τοιαύτη τῶν ποιμένων πνευματικῆ χειραγωγία. Κύριος ὁ Θεὸς οἶδε τὰ ἐνδόμυχα τῆς ψυχῆς ἐκάστου καὶ Ἐκεῖνος θὰ κρίνῃ κατὰ πόσον οὗτοι ἠλέηθησαν ἐπαξίως παρὰ τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἢ οὐ.

Οἱ ἐπιπολαίως κρίνοντες τὸν τε πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα βίον τῶν Ἐπισκόπων, ἀδικοῦν τὰ μέγιστα αὐτοὺς, ὡς ἂν πειρῶνται ἀβασανίστως νὰ συναγάγωσιν ἀσφαλῆ κατ' αὐτῶν συμπεράσματα καὶ ἀμαρτάνουν θανασίμως. Καὶ ἐὰν μὲν οὗτοι ὡς λαϊκοί, ἐξ ἀγάπης δὲ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐμφορούμενοι, προβάλλουσιν ἀπαιτήσεις διὰ πάντας τοὺς ποιμένας αὐτῆς, ἀδιακρίτως βαθμοῦ ἱερωσύνης, θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ προσήρχοντο αὐτοὶ εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἐφ' ὅσον θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ἀξίους, ὅπως ἐπωμισθῶσι τὰ βάρη καὶ τὰς εὐθύναις καὶ ἀποδώσωσι πλείονα ἐκείνων καρπὸν ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἐὰν δὲ ὁμολογῶσι πολλὴν ἀναξιοτήτητα διὰ τὸ μέγα τῆς ἱερωσύνης ὑποῦργημα, τότε ἐν τίνι δικαίωματι ἐπικρίνουσι καὶ ἐλέγχουσιν αὐτοὺς; Ἡ τοῦλάχιστον ἂς παρῶτρυναν τὰ τέκνα αὐτῶν νὰ περιβληθοῦν τὸ

ιερατικόν σχῆμα. "Όσοι δὲ τυχόν εἶναι κληρικοί, ἀντὶ τὸ νὰ παραβαίνωσι ρητὰς διατάξεις τῶν Ἱερῶν Κανόνων, ν' ἀπαρνῶνται πάντα σεβασμὸν καὶ τιμὴν πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους τῶν καὶ νὰ θεωρῶσιν ἑαυτοὺς ὡς εὐρισκομένους εἰς τὴν ὑψίστην βαθμίδα τῆς χριστιανικῆς τελειότητος, ἐξ ἧς βάλλουσιν ἐλέγχοντες δριμύτατα δημοσία καὶ μετὰ πολλῆς θρασύτητος καὶ ἀνευλαβείας τοὺς Ἐπισκόπους, θὰ ἔδει νὰ διδάσκωσι τὰ ἀληθῆ καὶ σωτήρια τοῖς πιστοῖς, φρονηματούχοντες αὐτοὺς διὰ τοῦ ἐναρέτου αὐτῶν βίου. "Ο διασυρμὸς τῆς ὑπολήψεως τῶν Ἐπισκόπων εἰς τί ἀποβλέπει; "Ατεγχοί πρέπει νὰ εἰμεθα πάντες κληρικοί καὶ πιστοὶ ἔναντι τῆς ἀμαρτίας, τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ διαβόλου, οὐχὶ ὅμως καταλυταί τῆς κανονικῆς καθεστηκυίας τάξεως καὶ πειθαρχίας ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ὀργανισμῷ. Τὸ μαστίγιον εἰς χεῖρας οὐδεὶς ἀπολύτως ἐξ ἡμῶν δύναται κατ' ἀδελφοῦ νὰ ἄρῃ, διότι τοῦτο δὲν σημαίνει ἀγάπην, ἀλλὰ πάθος καὶ ἐκδίκησιν ἔναντιον ἐκείνων, οἵτινες παρὰ Θεοῦ ἐτάχθησαν πνευματικοὶ ἡγέται καὶ ποιμένες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὑπεράγιος οὐδεὶς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὑπάρχει. Τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ μόνον δι' αὐτῆς ἐπιτυγχάνομεν τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Τὸ πολὺ χρέος τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν ἐξαλείφεται διὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, κατὰ συνέπειαν οἱ μεταβαλλόμενοι εἰς δημίους καὶ στηλιτευτὰς τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, δὲν ἀπηχοῦν τὰς εὐαγγελικὰς ρήσεις καὶ δὲν εὐρίσκονται ἐν πληρῇ συμφωνίᾳ πρὸς τὸν τέλειον Νόμον τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Βεβαίως δὲν ἐννοοῦμεν ποτὲ συγκαλύψιν τῆς ἀνομίας καὶ ἀμαρτίας, ἀλλὰ πρὸς ἐξάλειψιν ταύτης ἔχομεν πρὸ ἡμῶν ὅσα ὁ Θεάνθρωπος Κύριος ἐδίδαξε καὶ προσέφερον ἡμῖν. Ἡ τήρησις τῶν Κανονικῶν Διατάξεων καὶ τῆς συνοχῆς τοῦ σώματος τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας δὲν σημαίνει ἀνοχὴν τῶν τυχόν κακῶς κειμένων, ἀλλὰ τὸν τρόπον τῆς προφυλάξεως ἀπὸ πάσης πνευματικῆς κατολισθήσεως καὶ διαταράξεως τῶν σχέσεων ποιμένων καὶ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῶν ὁποίων ἐπέρχεται ἀνυπολόγιστος ζημία εἰς τὸ ὅλον οἰκοδόμημα αὐτῆς καὶ τὸν σωτηριώδη ταύτης σκοπὸν. Καὶ ἡμεῖς εἰμεθα αὐστηροὶ πρωτίτως εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, θέλομεν τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἱεροῦ κλήρου διὰ τῆς προσελεύσεως ἐναρέτων προσώπων, δὲν ἐννοοῦμεν ὅμως τὴν αὐστηρότητα ὡς μέθοδον καταλύσεως τῶν πάντων, πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας καὶ ἀνατροπῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος.

Ὁ τυχόν ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἐν τῇ ὀλότητι αὐτῆς, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ὡς διατείνονται, νοσεῖ ἢ τῶν Ἐπισκόπων χορεία, εἶναι ἀπαράδεκτος. Ἐπὶ τῇ βάσει τίνων ἀσφαλῶν κριτηρίων διεπιστώθη νοσηρὰ ἀπὸ πάσης ἐπόψεως κατάστασις τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας; Τίνι τρόπῳ ἠλέγχθησαν τὰ προσόντα τῶν Ἐπισκόπων, ὁ βίος καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν; Τίνες οἱ ἐλθόντες εἰς ἄμεσον μετ' αὐτῶν ἀναστροφὴν καὶ διαπιστώσαντες παντελῆ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν τῶν Ἐπισκόπων μαρασμὸν; Τὸ («έρχου καὶ ἴδε») τοῦ Κυρίου ἀπευθύνομεν πρὸς ὅσους ἐπιθυμοῦν χάριν τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ, νὰ διαπιστώσουν τὰ

καλὰ ἔργα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῶν Ἐπισκόπων. Ἄλλ' ἢ ἔλευσις αὐτῶν μοναδικὸν σκοπὸν δέον νὰ ἔχη τὴν ἀμερόληπτον καὶ ἀντικειμενικὴν ἔρευναν, ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν προβολὴν τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας καὶ οὐχὶ τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἀνταρσίαν, ἔναντιον τῆς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μείνουν ἀδιάφοροι οἱ ἀγαπῶντες τὴν Ἐκκλησίαν καὶ παραμένοντες πιστοὶ εἰς τὰ θεῖα αὐτῆς κελεύσματα. Διατείνονται οἱ ἱεροκατήγοροι, ὅτι τοὺς ἀκολουθεῖ ὁ λαὸς, σφάλλονται ὅμως καὶ πρὸς ἐντυπωσιακοὺς κυρίως λόγους ἐπικαλοῦνται τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον, διότι ἐὰν πράγματι ἐπισκεφθοῦν τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις, θὰ ἴδουν τὸν λαὸν παραμένοντα πιστὸν εἰς τοὺς Ποιμέναρχας αὐτοῦ καὶ ἀκολουθοῦντα αὐτούς.

Αἰτιῶνται τοὺς Ἐπισκόπους, ὅτι δὲν ὑπῆρξαν πρὸ τῆς προαγωγῆς αὐτῶν ἐπιφανεῖς καὶ διαπρεπεῖς. Τὸ ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐνδεχομένως δὲν ἐτύγχανον πανελληνίου φήμης ἢ καὶ διεθνούς, δὲν σημαίνει, ὅτι ἐστεροῦντο οὗτοι τῶν ἀπαραιτήτων πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν προσόντων διὰ τὸν βαθμὸν τοῦ Ἐπισκόπου, ὅτι ἦσαν ἀκατάλληλοι καὶ ἀνάξιοι αὐτῆς τῆς τιμητικῆς προαγωγῆς καὶ διακρίσεως. Ἐφ' ὅσον ἕκαστος ἐξ αὐτῶν προηγουμένως εἰργάζετο καὶ ἔδρα ἐν τινὶ ἐκκλησιαστικῇ περιφερείᾳ φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν ἦτο ποτὲ δυνατόν νὰ ἐτύγχανε παγκοίνου ἢ διεθνούς φήμης. Ἐκκλησιαστικὴ προσωπικότης δύναται ἀναμφιβόλως νὰ εἶναι οἰοσδήποτε συγκεντρῶνων εἰς ὑψιστον βαθμὸν τὰ τε πνευματικά, ἠθικὰ καὶ ὅσα ἄλλα ἔμφυτα καὶ ἐπίκτητα προσόντα κέκτηται, εἴτε κατέστη οὗτος Ἐπίσκοπος εἴτε οὐ, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν «κοινήν μαρτυρίαν», τοῦ περιβάλλοντος ἐννοεῖται, ἐν ᾧ διακονεῖ τὴν Ἐκκλησίαν, χωρὶς νὰ θεωρητῆ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις, νὰ ἐτύγχανε γνωστὸς εἰς εὐρύτερον κοινόν. Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ὑπῆρξαν περιπτώσεις, καθ' ἃς ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἐγένοντο γνωστοὶ καὶ πέραν τῶν στενῶν ὁρίων μιᾶς Μητροπόλεως, εἴτε συνετελεῖται τῆς διακονίας αὐτῶν εἰς πλείονας τῆς μιᾶς Μητροπόλεως, εἴτε λόγῳ τῆς μεταδόσεως τοῦ θείου αὐτῶν κηρύγματος ἀπὸ ραδιοφώνου, εἴτε ἕνεκα τῆς δράσεως αὐτῶν ἐν μεγάλας πόλεσι καὶ δὴ τῇ Πρωτεύουσῃ, ὡς δόκιμοι τοῦ τε προφορικοῦ καὶ γραπτοῦ κηρύγματος κληρικοί.

Οὐχ ἦττον ὑπῆρξαν πολλοὶ ἄλλοι εὐδοκίμως ὑπηρετήσαντες τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐναρέτως βιώσαντες ἐν ἐπαρχίαις ἢ στρατῷ, ναυτικῷ, φυλακαῖς, νοσοκομείοις κ.λ.π., μετὰ πολλῆς αὐταπαρνήσεως καὶ ἀφοσιώσεως τὸ ἑαυτῶν καθήκον ἐπιτελέσαντες. Κατὰ συνέπειαν διάκρισις τῶν Ἐπισκόπων ἀπὸ ἐπόψεως φήμης ἐν σχέσει πρὸς τὴν προτέραν αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν, δὲν δύναται νὰ γίνῃ, καθ' ὅσον τρόπον καὶ μετὰ τὴν προαγωγὴν αὐτῶν δὲν ἐξαρτᾶται ἢ ἀνάδειξις αὐτῶν εἰς προσωπικότητος ἐκ τῆς μεγάλης ἢ μικρᾶς Μητροπόλεως. Ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ἰσχύουν οἱ λόγοι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ τὸν Γρηγόριον, τὸν θεολόγον, τὸν εἰς Ἐπίσκοπον Σασίμων καταστάντα «ἔστω Ἐπίσκοπος μὴ ἐκ τοῦ τόπου σεμνυνόμενος, ἀλλὰ τὸν τόπον σεμνῶν ἀφ' ἑαυτοῦ ὄντως γὰρ μεγάλου ἐστὶν οὐ

τοῖς μεγάλους μόνον ἀρκεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα ποιεῖν τῇ ἐαυτοῦ δυνάμει»⁸. Διαπρεπῆς καὶ μέγας λοιπὸν δὲν ἀναδεικνύεται τις ἐκ τῆς θέσεως, ἣν κατέχει, ἀλλ' ἐκ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ προσόντων καὶ ἱκανοτήτων, ὡς καὶ τῆς καθόλου αὐτοῦ ἐργασίας καὶ δράσεως. Ἐπομένως θὰ ἦτο ἄδικον νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες ἢ ὡς κατὰ πάντα ἄξιοι, μόνον ὅσοι ἔτυχον εὐκαιριῶν καὶ περιστάσεων νὰ ὑπηρετήσουν τὴν Ἐκκλησίαν εἰς περιβλέπτους θέσεις μεγάλων Μητροπόλεων, οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἀναξίως προαχθέντες εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν, ἐπειδὴ ἐβίωσαν ἐν ἀφανείᾳ τιμῶς καὶ εὐσυνειδήτως. Ἐκαστος ἐφ' ᾧ ἐτάχθη ὀφείλει νὰ ὑπηρετῇ τὴν Ἐκκλησίαν, πάντας δὲ τοὺς εὐδοκίμως ὑπηρετοῦντας καὶ ἐπὶ ὁσιότητι βίου διακρινόμενους, εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ καλῶς ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία. Ἡ κοινὴ δὲ μαρτυρία, περὶ ἧς προείπομεν, ἀφορᾷ τὸ περιβάλλον, ἐν ᾧ οὗτοι διακονοῦν πιστῶς τὴν Ἐκκλησίαν, οὐχὶ δὲ πρόσωπα ἢ κύκλους μηδεμίαν σχέσιν ἢ εὐθύνην ἄμεσον ἔχοντα ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει. Ἐξ ἄλλου διὰ τίνα λόγον δεόν ὀπισθόηποτε a priori ν' ἀμφισβητήσωμεν τὴν ὀρθὴν καὶ κανονικὴν κρίσιν τῆς Διοικοῦσης Ἐκκλησίας καὶ νὰ κλονίσωμεν κατὰ ἓνα οἰονδήποτε τρόπον τὸ κύρος αὐτῆς παρὰ τῷ εὐσεβῇ λαῷ, αἵροντες πάσῃ θυσίᾳ τὴν ἐμπιστοσύνην ἀπ' αὐτῆς; Τοιοῦτο ἐγγεῖρημα στερεῖται σοβαρότητος καὶ δημοῦ ἀσέβειαν ἂν μὴ τι ἄλλο πρὸς τὴν ποιμαίνουσαν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποῖαν οἱ προκατελιγμένοι κατ' αὐτῆς ἱεροκατήγοροι, πειρῶνται παντὶ σθένει νὰ παρουσιάσωσι πρὸ τῆς κοινῆς γνώμης, ὡς ἀνάπτηρον ἐκκλησιαστικῶς, ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς. Ἐντεῦθεν ἡ διάκρισις τῶν Ἐπισκόπων εἰς ἀγίους καὶ διαβεβλημένους. Καὶ ἀγίους μὲν ἀποκαλοῦσιν οὗτοι ἐλαχίστους, ἀριβουμένους κατ' αὐτοὺς εἰς τὰ δάκτυλα μιᾶς χειρός, τοὺς συμφωνοῦντας πιθανῶς πρὸς τὰς ἰδικὰς τῶν ἐπόψεως ἢ τοὺς φίλα πρὸς αὐτοὺς διακειμένους, διαβεβλημένους δὲ πάντας τοὺς λοιπούς. Ἀλλὰ τὴν τυχὸν ὑπάρχουσαν ἀγιότητα βίου, εἶναι εἰς θέσιν νὰ κρίνῃ ἡ συνείδησις τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ τόπου, ἐνθα ἐργάζονται οἱ κληρικοί, ἀσχέτως τοῦ ἐὰν διατηροῦν οὗτοι φιλικὰς ἢ μὴ σχέσεις μετὰ θρησκευτικῶν σωματείων καὶ ὀργανώσεων. Οὕτε διαφημίζεται ποτε αὕτη, τυχὸν ὑπάρχουσα εἰς πρόσωπα κληρικῶν ἢ πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλλὰ μὴν χαρακτηρίζονται οἱ Ἐπίσκοποι ὡς ἀνάξιοι ἐπειδὴ δὲν ἐτύγχανον προηγουμένως πανελληνίου φήμης! Δῆλα δὴ ἔδει νὰ λάβωσι μέτρα ἐξαγγελίας τῶν προσώπων αὐτῶν ἢ τῆς δράσεως αὐτῶν, οὕτως ὥστε διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ ἐπισύρωσι τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμόν ὑπὲρ αὐτῶν; Ἐν ταύτῃ ὅμως περιπτώσει δὲν θὰ προέβαινον οὗτοι εἰς αὐτοδιαφήμησιν, προκειμένου νὰ δημιουργήσουν τὸ κατάλληλον (κλιμα) πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς προαγωγῆς αὐτῶν; Τοῦτο ὅμως ρητῶς ἀντίκειται καὶ ἀπάδει πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ναὶ μὲν ἀπαραίτητος εἶναι

ἡ κοινὴ μαρτυρία, ἀλλ' ἡ προαγωγή δὲν εἶναι ποτὲ δυνατὸν νὰ γίνηται ὑπὸ τοῦ καθοδηγούμενου ὄχλου. Ὁ εὐσεβὴς λαὸς γνωρίζει νὰ σέβηται καὶ τιμᾷ τοὺς ποιμένας αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ νὰ ὑβρίζῃ, συκοφαντῶν τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ εἰς ἀπειθειαν καὶ ἐξευτελισμὸν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος προβαίνων.

Εὐλόγως διερωτώμεθα λοιπὸν ἐπὶ τῇ βάσει τίνων κριτηρίων χαρακτηρίζονται οἱ Ἐπίσκοποι, ὡς ἀνάξιοι, διαβεβλημένοι ἠθικῶς, φιλοχρήματοι καὶ φιλάργυροι, πλεονέκται καὶ χριστοκάπηλοι; Ἐγγράφησαν τόσα πολλὰ ἐναντίον αὐτῶν κατὰ τὸν τελευταῖον καιρὸν, ἀλλὰ καὶ συνεχίζεται τὸ δριμυλ κατ' αὐτῶν κατηγορητήριον μέχρις εἰ δυνατὸν ἐξουθενώσεως τούτων. Ἐντεῦθεν ὁ παράλογος ἰσχυρισμὸς τῶν ἱεροκατηγόρων, ὅτι ἐχρεωκόπησεν ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία, ὅτι χρῆζει καθάρσεως καὶ ἐξυγιάνσεως, τὴν ὁποῖαν ἐπιδιώκουν αὐτοὶ νὰ ἐπιφέρουν, ἀναλαμβάνοντες δι' ἐπαναστάσεως καὶ ἐπικρατήσεως τοῦ ἀναρχικοῦ αὐτῶν κινήματος τὰ ἡνία τῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν ὅμως δὲν ὑπολογίζεται ὁ πρότερος τῶν Ἐπισκόπων βίος καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ τούτων διακονία, τότε τί εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ κατέστησεν αὐτοὺς μετὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν αὐτῶν ἀνάξιους; Πόθεν ἠρύσθησαν ἀδιάσειστα στοιχεῖα τῆς ἀναξιότητος αὐτῶν; Ἐγνώρισαν μήπως ἐκ τοῦ πλησίον αὐτοὺς; Παρηκολούθησαν τὸν βίον αὐτῶν, δημόσιον καὶ ἰδιωτικόν καὶ ἐπέισθησαν ἀπολύτως περὶ τῆς ἀναξιότητος καὶ φαυλότητος αὐτῶν; Ἀλλὰ καὶ τίνες εἶναι οἱ ὑπεράξιοι καὶ ὑπεράγιοι, οἱ τὴν ἀρετὴν δι' ἐαυτοὺς μόνον κρατήσαντες; Ποῖος κατέστησεν αὐτοὺς κριτὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ;

«Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε, πᾶς ὁ κρίνων ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων· οἶδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας· λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ; ἢ τοῦ πλοῦτος τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιαν σε ἄγει; κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρα ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι ζωὴν αἰώνιον, τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθόμενοι δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή· θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν»⁹.

Πόθεν λοιπὸν ἤντησαν τὴν κυρίαρχον αὐτῶν ἐξουσίαν τῆς ἐξουθενώσεως καὶ διαλύσεως τῆς ἀνεκαθην κρατούσης ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ πολιτεύματι τάξεως καὶ ἱεραρχίας; Διὰ τίνα λόγον νὰ μὴ ἀναφέρουν ὀνομαστικῶς περιπτώσεις ἀναξιότητος κληρικῶν καὶ νὰ μὴ καταγγεῖλουν τούτους ὑπευθύνως ἐνώπιον τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων; «Ἐὰν δὲ ἀμαρ-

8. Migne E.Π. 32, 220-1112. Δ. Μπαλάνου, Πατρολογία. Ἀθήναι 1930, σελ. 307.

9. Ρωμ. 2,1-9.

τήση εἰς σέ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐὰν σοῦ ἀκούσῃ, ἐκέρθησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἓτι ἓνα ἢ δυο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα· ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἶπε τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἔθνηκος καὶ ὁ τελώνης»¹⁰. Ἄναμάρτητος καὶ τέλειος καὶ ἅγιος οὐδεὶς ἄνθρωπος ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ. Τελείαν ἀναμαρτησίαν μόνον ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπεδείξατο· «ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, εὐδὲ εὐρέθη ὀόλος ἐν τῷ στόματι Αὐτοῦ»¹¹. Οἱ πάντες βαινομεν πρὸς τελείωσιν, ἀκολουθοῦντες πιστῶς τὰ παραγγέλματα τοῦ ἠθικοῦ νόμου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψει ἐκεῖνον, τὸν Μέγαν Ἀρχιερέα καὶ θεμελιωτὴν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐπιδιώκομεν παντὶ σθένει, ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου καὶ τῶν παγίδων τοῦ διαβόλου πορευόμενοι, νὰ καθιστάμεθα τῇ βοήθειᾳ τοῦ Παναγίου Πνεύματος «τὸ ὑποογραμμῶς» τοῖς πιστοῖς.

Ἄναμφιβόλως ὅσον ἀνέρχεται τις τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχίαν, τοσοῦτον καθίσταται περίβλεπτος καὶ ἀποβαίνει στόχος καὶ δι' αὐτὰ εἰσέτι τὰ πλεόν μηδαιμινὰ καὶ ἀσήμαντα. Ἐκ τοῦ σημείου ὅμως τούτου νὰ ὀδηγηθῇ τις εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὸ γενικὸν συμπέρασμα τῆς ἀναξιώτητος τῶν προσώπων τῶν Ἐπισκόπων, ἀπέχει πολὺ, ἀδικεῖ τὰ μέγιστα καὶ λαμβάνει θέσιν κριτοῦ τῶν ἄλλων προσώπων, ὑπερδηλοῦ ἑωσφορικὸν ἐγωϊσμόν καὶ πλάνην οἰκτράν. Βεβαίως δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι ἐνδεχόμενον εἶναι, νὰ ὑποπέσουν κληρικοὶ παντὸς βαθμοῦ εἰς παραπτώματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐπιλαμβάνονται τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, ἐκ τούτων ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν γενικὰ συμπεράσματα περὶ ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καταπτώσεως ὁλοκλήρου τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον τρόπον συμβαίνει προκειμένου καὶ περὶ πάσης ἄλλης ἐπαγγελματικῆς τάξεως. Ὑπάρχουν ἀδάμαντες χαρακτήρων, ἀναστήματα ἡθους καὶ ἀρετῆς εἰς πρόσωπα ὅλων τῶν βαθμῶν τῆς ἱερωσύνης καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἐπιπολαιῶς νὰ κρίνωμεν τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, ἐπειδὴ συνέπεσε κληρικός τις νὰ περιπέσῃ εἰς παράπτωμά τι. «Ὁὗτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ· ὁ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστὸς τις εὐρεθῇ, ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμᾶντὸν ἀνακρίνω· οὐδὲν γὰρ ἐμᾶντῶ σῶναιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαιώμαι· ὁ δὲ ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν, ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτά τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἐκάστῳ, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ»¹².

Διατὶ τάχα οἱ Ἐπίσκοποι, νὰ μὴ ἐμελέτησαν προηγουμένως Πατερικὰ συγγράμματα καὶ νὰ ἠγνόησαν παντελῶς ὅσα περὶ τῶν καθηκόντων, ὑποχρεώ-

σεων καὶ εὐθυνῶν αὐτῶν διδάσκει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, οἱ Ἱεροὶ Κανόνες καὶ ἡ ἐπιστήμη τῆς Ποιμαντικῆς; Δὲν ἐμεσολάβησεν ἀπὸ τῆς εἰσόδου αὐτῶν εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου μέχρι τῆς ἀναρρήσεως αὐτῶν εἰς τὸν ὑψιστὸν βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης μακρὸν χρονικὸν διάστημα καὶ δὲν διήλθον οἱ Ἐπίσκοποι πολλὰ στάδια πρὸ αὐτῆς, ὥστε νὰ ἔτυχον τῆς ἀπαραιτήτου ἐκκλησιαστικῆς προπαιδείας; Δὲν ὑπάρχουν τρόποι ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας διασφαλίσεως τῆς ἐκλογῆς τῶν ἱκανῶν καὶ τῶν ἀξίων; Δὲν ἐννοοῦμεν τίνι τρόπῳ δύναται τὸ μέτρον τῆς κρίσεως νὰ ἔχη τὸ ἐντελῶς ὀρθόν, ἀδιάβλητον καὶ ἀλάθητον, μόνον ἐφ' ὅσον προέρχεται ἓκ τινος δρακὸς ἀνθρώπων, ἀσχέτως τοῦ ἐὰν μετέχουν οὗτοι τοῦ σώματος τῆς διοικήσεως ἢ μὴ, ἐπιμόνως ἐπιθυμούντων νὰ ἐπιβάλλωσιν τὰς ἐπόψεις αὐτῶν ὡς τελείως ὀρθὰς, λογικῶς, πνευματικῶς καὶ κανονικῶς ἐπὶ τοῦ ὅλου σώματος αὐτῆς. Οἱ ὑπόλοιποι οἱ τὴν πλειοψηφίαν ἀπατελοῦντες τί εἶναι, διανοητικῶς ἀνάπηροι, πεπωρωμένοι τὴν συνείδησιν, ἥσσοнос ἀξιοπιστίας; Πολλῶν δὲ μᾶλλον, ὅταν οἱ ἐξῶθεν τῆς διοικήσεως ἄνθρωποι ἀξιῶν νὰ ἐπιβάλλουν τὰς θελήσεις των ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Μετὰ τ' ἀνωτέρω λεχθέντα, ὑπογραμμίζομεν τὸ γεγονός, ὅτι τὰ πρόσωπα τῶν Ἐπισκόπων εἶναι κατὰ πάντα θεοσεβῆ, ἐντιμα, ἱεροπρεπῆ, σεμνά, ἄξια πάσης τιμῆς καὶ σεβασμοῦ. Ὅσα ἐν τῇ Ποιμαντικῇ περὶ τῶν πνευματικῶν προσόντων παντὸς ποιμένος ἀναφέρονται, ἀναμφιβόλως ἐνυπάρχουν μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτοῖς καὶ καλλιεργοῦνται ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ παρ' αὐτῶν. Τοῦτο δὲ λέγομεν, καυχώμενοι ἐν Κυρίῳ, ὅτι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἐπρόοισε τοὺς ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας διὰ πολλῶν χαρισμάτων, ἅτινα ποικίλλουν ἐκάστῳ κατὰ βαθμὸν καὶ ἔκτασιν, χρησιμοποιοῦμενα πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ οὐχὶ πρὸς ἴδιον αὐτῶν ὄφελος. «Πεποιθήσῃ δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν, οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογισασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος»¹³.

Ψεύδονται ἀσυστόλως, ὅσοι συκοφαντοῦντες τὸν ἱερὸν κλῆρον καὶ δὴ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀρνοῦνται ὑπάρχοντα ἐν αὐτοῖς τὰ χαρίσματα καὶ τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ. Αὐτοὶ παιδιόθεν καλλιεργήσαντες τὴν ἱερατικὴν αὐτῶν κλίσιν παρ' εὐσεβῶν γονέων καὶ Πνευματικῶν Πατέρων, ἀπαρνηθέντες δὲ τὰ πάντα καὶ πολλὰ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας σκάμματα καταβαλόντες, ἀφωσιώθησαν ὀλοψύχως εἰς τὴν ἐνάσκησιν τῆς ποιμαντικῆς αὐτῶν διακονίας. «Διὰ τοῦτο, ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτά τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»¹⁴.

Τῷ ὄντι οὐδὲν ἄλλο ἐπιζητοῦμεν, εἰμὴ τὴν σωτη-

10. Ματθ. 18,15-17.

11. Α' Πέτρ. 2,22.

12. 1 Κορ. 4,1-5.

13. 2 Κορ. 3, 4-6.

14. 2 Κορ. 4, 1-3.

ΤΑ ΕΙΡΗΝΙΚΑ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Με την Λιτήν εισερχόμεθα εἰς τὸν προθάλαμον τῆς Λειτουργίας. Ἡ κατὰ ομάδας παράταξις αἰτήσεων προφανῶς εἶναι δάνειον ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς συναγωγῆς. Ἡ πρᾶξις ἐν αὐτῇ συνίστατο εἰς ἐκφώνησιν μιᾶς μονοστίχου δεήσεως, ἐνῶ ὁ λαὸς ἀπήντα. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐψάλλοντο καὶ οἱ Ψαλμοὶ κατὰ στίχους δηλαδὴ, τοῦ λαοῦ ἀπαντῶντος. Τὸ βεβαιοῖ αὐτὸ ὁ ἱ. Αὐγουστίνος εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ θανάτου τῆς εὐσεβοῦς μητρός του Μονίκης: «Ὁ Εὐώδιος ἔλαβεν τὸ Ψαλτήριον καὶ ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν στίχον ἐν γενικῇ κατανύξει διὰ τὸ μέγα πένθος. Τότε ὄλον τὸ προσωπικὸν τοῦ οἴκου ἤρχισε ν' ἀπαντᾶ μετὰ δέους ἀντιφωνικῶς» (Confession, IX, 12).

Τὰ αἰτήματα τοῦ προσευχομένου λαοῦ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εὐρίσκοντο γεγραμμένα εἰς εἰλητάρια, κυλινδρικὰ χειρόγραφα, κατὰ σειρὰν συγκρατούμενα ὑπὸ ξυλίνου κοντοῦ. Ἐνῶ ὁ τεταγμένος διάκονος ἀνεγίνωσκεν ὑψηλοφώνως τὰ αἰτήματα ἢ τὴν Ἐκτενῆ, ὑποδιάκονοι ἐκατέρωθεν ἐκράτουν τὰ ἄκρα τοῦ κοντοῦ, περιστρέφοντες μόλις ἔληγεν τὸ τμήμα τοῦ ἐνὸς αἰτήματος. Ἐκτοτε ἐπεκράτησεν ὁ ὅρος Λιτὴ ἢ εἰλητὸν διὰ τὴν κατηγορίαν αὐτῆν τῶν δεήσεων.

Ἐν ἀντιθέσει μὲ τὸ λειτουργικὸν ἔθος τῶν συναπτῶν ἢ Εἰρηλικῶν, τὰ ὁποῖα μεγαλοφώνως ὁ Διάκονος ἀναγινώσκει, καὶ συναντωμένων εἰς ὄλους τοὺς ἀρχαίους λειτουργικοὺς τύπους ἐν Ἀντιοχείᾳ, τοῦ Κλήμεντος ἐν Ἱερουσαλήμ, τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Χρυσοστόμου ἐν Κ/πόλει, μηδὲ τοῦ τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας ἐξαιρουμένου, ὁ Ναρσῆς διὰ τὴν Ἀνατ. Συρίαν ὁμιλῶν, παρουσιάζει μίαν συνεχή δεήσιν ὡς προσφερομένην ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Μὲ ἄλλας λέξεις, δὲν ὑφίστανται διαλογικὰ αἰτήματα διακοπτό-

μενα εἰς τὸ τέλος ἐκάστου μὲ ἓνα «Κύριε ἐλέησον».

Ἀκόμη Ἰακώβος ὁ Ἐδέσσης (640), περιγράφων τὴν Λειτουργικὴν πρᾶξιν τῆς ἐποχῆς του, ἐνῶ ὁμιλεῖ περὶ τῶν εὐχῶν τοῦ ἱερέως ὑπὲρ τῶν Ἀκροωμένων, τῶν Ἐνεργουμένων καὶ τῶν Μετανοούντων, σιωπᾶ εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τὰς διακονικὰς συναπτὰς. Συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ πρᾶξις ἐν Συρίᾳ ἠγνῶει τοιαύτας. Ἐνεφανίσθησαν φαίνεται ἀργότερον, τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν τότε μητρόπολιν τῆς Δ. Συρίας, καὶ ἐντεῦθεν προϊόντος τοῦ χρόνου, διεδόθησαν καὶ εἰς τὴν Ἀν. Συρίαν.

Παραθέτομεν ἐν μεταφράσει δύο λειτουργικὰ ἀποσπάσματα μνημονεύμενα ὑπὸ τοῦ περιφήμου λειτουργιολόγου Ναρσῆ. Ἡ ἀναφερομένη συχνὰ ὑπ' αὐτοῦ «Εἰρήνη» πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἐγκάρδιος ἄσπασμος τῆς συγχωρήσεως καὶ τῆς συναδελφώσεως. Εἶδος φιλήματος ἀδόλου εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν συμπροσευχομένων, ὅπως μνημονεῖ ὁ ἱ. Κύριλλος τῶν Ἱεροσολύμων εἰς τὰς Κατηχητικὰς τοῦ Ὁμιλίας:

«Ὁ κήρυξ τῆς Ἐκκλησίας παραγγέλλει παντὶ τῷ λαῷ νὰ προσφέρῃ Εἰρήνην ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ του ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Πρῶτος ὁ ἱερεὺς παρέχει τὴν Εἰρήνην ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Θυσιαστηρίου καὶ ὁ λαὸς κατὰ σειρὰν τὴν δίδει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ναοῦ παρομοίως εἰς τοὺς ἄλλους. Εἶναι πρέπον τῷ δίδοντι τὴν Εἰρήνην τῷ ἀδελφῷ του ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅπως ἀποπλύνῃ τὴν καρδίαν του ἀπὸ κάθε μῖσος, ὀργῆν καὶ φιληδονίαν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὄντως εἰρήνη, δι' ἧς ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι ὁμοῦ θὰ συναντηθοῦν ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ, ὅτε ὁ ἔνδοξος Νυμφίος θὰ ἔλθῃ κρίναι πάντα. Αὐτὴ εἶναι ἡ εἰρήνη ἐν ἧ δὲν ὑπάρχει προδοσία, οὐδὲ μῖσος. Ἄλλ' εἶναι ὀλόφωτος ἐν τῷ φωτὶ καὶ τῇ τελείᾳ ἀγάπῃ».

ρίαν τῶν ψυχῶν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἐργαζόμενοι ἐν βαθεῖα κατενώσει καὶ συναισθήσει τῆς ἱερότητος τοῦ καθήκοντος ἡμῶν καὶ τῶν μεγάλων εὐθυνῶν ἐναντι τοῦ Μεγάλου Θεοῦ. Πᾶς δ' ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ ἰδίαν ἀντίληψιν περὶ τούτου, ἄς ἐπισκεφθῇ τὰς Ἐπαρχίας τῶν Ἐπισκόπων καὶ ἄς θελήσῃ νὰ λάβῃ γνώσιν, μακρὰν πάσης προκαταλήψεως τελῶν, κατὰ πόσον οἱ Ἐπίσκοποι, εἶναι ἐντιμοὶ, ὀρθοτομοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Ἀποφεύγομεν νὰ ἐπεκταθῶμεν περισσότερο, διηγούμενοι πλεονα ὑπὲρ αὐτῶν, ἵνα μὴ θεωρηθῶμεν ὡς αὐτοεπαινοῦντες ἡμᾶς αὐτοὺς. Συκοφαντούμενοι καὶ ἀδικούμενοι, ἀμυνόμεθα, ἐπιζητοῦντες τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου καὶ τὸν φωτισμὸν Αὐτοῦ ἐπὶ πάντας τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς. «Ἡ γὰρ καθήκοντος ἡμῶν αὐτῆ ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἀπλότῃ καὶ εὐλογίᾳ Θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι Θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς»¹⁵.

15. 2 Κορ. 1,12.

Εἰς ἐκφανηθέντας χειροτονητήριους καὶ ἐθρονηστηρίους λόγους πολλῶν Ἀρχιερέων, ἐκτίθενται ἐπόψεις αὐτῶν περὶ τοῦ ὕψους τῆς ἀρχιερωσύνης, τῶν καθηκόντων καὶ εὐθυνῶν αὐτῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν γενικῶν γραμμῶν, τὰς ὁποίας ἐν τῇ ἐνασχῆσει τῆς ποιμαντικῆς αὐτῶν διακονίας ἐπρόκειτο ν' ἀκολουθήσουν. Ἐπομένως ὅσα δι' αὐτῶν ἕκαστος τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐξέθηκε, μάλιστα ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τῶν πιστῶν τῆς Μητροπόλεως αὐτοῦ, δηλοῦν, ὅτι ἔσχον πλήρη συνείδησιν τῆς βαρύτητος τοῦ ἀξιώματος τοῦ βαθμοῦ αὐτῶν καὶ τῶν εὐθυνῶν αὐτῶν ἐναντι τοῦ Θεοῦ¹⁶.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου ΤΙΤΟΣ

16. Μητροπολίτου Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου Τίτου, Προσφωνήσεις καὶ Λόγοι Χειροτονίας καὶ Ἐθρονήσεως. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Δελτίου Ἐκκλησίας, τόμος ΛΕ' 1958.

Μακάριος είναι ο δίδων την Ειρήνην τῷ ἀδελφῷ του με ἀγάπην, διότι ὁ τοιοῦτος θὰ λάβῃ τὴν τελείαν εἰρήνην εἰς τὸ πνεῦμά του. Εἰρήνην εἶναι αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὅς τὰ πάντα μεταποιεῖ εἰρηνικά. Διότι Αὐτὸς εἶναι ὁ εἰρηνεύσας τὰ ἐπίγεια με τὰ ἐπουράνια. Μακάριος ὁ μεταμορφῶν τὴν καρδίαν του εἰς εἰρηνικὴν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ Μυστηρίου. Διότι τοιουτοτρόπως τὰ ὀφειλήματά του καὶ τὰ μισητὰ του ἔργα θὰ τοῦ συγχωρηθοῦν. Ἐνταῦθα θὰ πρέπει νὰ ἐνθυμούμεθα τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν διὰ τὴν διάλυσιν ἐχθρικών αἰσθημάτων ἐν τῇ Λατρείᾳ: «Ἐάν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάκει μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθών, πρόσφερε τὸ δῶρόν σου» Ματθ. 5, 23-25. (Ναρσῆ, ὁμιλία XVII, 9).

«Ἄν καὶ ὁ ἱερεὺς ὠρίσθη ἵνα ἦ ὁ μεσίτης τῆς προσφορᾶς, πλὴν ὅμως ἡ προσφορὰ δέον νὰ γίνεται μετὴν συμμετοχῆν ὅλου τοῦ λαοῦ. Δέον ἐπομένως ὁ προσφέρων ταύτην τὴν θυσίαν νὰ συγχωρήσῃ τὰ χρέη τῶν ἀδελφῶν του καὶ εἶτα νὰ προσφέρῃ. Ὅστις ὅμως πεισμώνως κρατεῖ τὸ μῖσος εἰς τὴν καρδίαν του ἔναντι τοῦ ἀπόντος, τότε ἄς συγχωρήσῃ τὰ πρὸς τὸν ἀπόντα χρέη του πρὸ τοῦ Θεοῦ νοεῶς...» (Ὁμιλία XVII, 10).

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Πολλοὶ με προχειρότητα διατρέχοντες ἢ ἀκούοντες τὰς λειτουργικὰς εὐχὰς ἐξάγουν βιαστικὰ συμπεράσματα περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς θείας Λειτουργίας εἰς τὰ ἀγωνιώδη κοινωνικά προβλήματα. Νομίζουν ὅτι ἡ χριστιανικὴ λατρεία εἶναι πολὺ ἀνεδαφική. Ὅτι ἀσχολεῖται ἀποκλειστικῶς μετὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ψυχῆς καὶ μετὰ τὸν ἄλλον κόσμον. Ὅτι δῆθεν ἀδιαφορεῖ διὰ τὰ πλέον ἐπείγοντα προβλήματα καὶ τὰς καθημερινὰς ζωτικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅτι ἡ Ἐκκλησία συμβαδίζει μετὰ τὸ παντοτεινὸν σήμερον καὶ ὅτι παρακολουθεῖ κάθε ἐποχὴν, καὶ ὅτι εἰς τὰ αἰτήματά της περιλαμβάνει πᾶν ὅ,τι ἀπασχολεῖ καὶ ὅ,τι στενοχωρεῖ τὸν ἄνθρωπον, φαίνεται ἀπὸ τὴν προχειρότεραν ἀνάλυσιν τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς οὐσίας τῆς Λειτουργίας. Ἄς λάβωμεν ἕνα μόνον παράδειγμα. Τὸν πόθον τῆς εἰρήνης καὶ τὰς διαφοροτρόπους ἐνεργείας πρὸς κατάργησιν τοῦ πολέμου, ὁ φόβος τοῦ ὀποίου ἐπισημαίνεται καθημερινῶς. Τί ζητεῖ ὁ περισσότερος κόσμος σήμερον καὶ τί ἐζητεῖ πάντοτε; Τί ἐπιδιώκουν νὰ δώσουν ὅλα αὐτὰ τὰ ἕτερογενῆ Συνέδρια τῶν μεγάλων πολιτικῶν καὶ διπλωματῶν; Τὴν εἰρήνην. Τὴν κατάπαυσιν τῆς ἐχθρότητος μεταξὺ λαῶν, φυλῶν, καθεστώτων, ἰδεολογικῶν ρευμάτων, τὴν ἐμπέδωσιν μιᾶς παγκοσμίου εἰρήνης.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τὸ ἔργον καὶ τὸ αἶτημα τῆς Ἐκκλησίας ἐξ ἀρχῆς ὑπήρξε συμφιλιω-

τικὸν καὶ εἰρηνικόν. Τὸ κήρυμά της ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἦτο εἰρηνόφιλον. Κληρὸς καὶ λαός, εἴτε εἰς τὴν ἐποχὴν διωγμῶν, εἰς τὰς σκοτεινὰς κατακόμβας, εἴτε σήμερον εἰς μεγαλοπρεπεῖς Ναοὺς, ὅταν προσφέρουν ἱκεσίας καὶ Λειτουργίας «ἔτι καὶ ἔτι», ἕνα ἐπικαλοῦνται: Ζητοῦν τὴν εἰρηνεύσιν τοῦ κόσμου. Αἱ προσπάθειαι ὅλων τείνουν εἰς τὴν δημιουργίαν φιλησύχου καὶ φιλειρηνικοῦ κλίματος, τοῦ μόνου ἄλλωστε καταλλήλου διὰ νὰ ζήσῃ ὁ πολιτισμὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος, μετὰ τὴν ἀρμόζουσαν ἀξιοπρέπειαν, ἐνώπιον τῶν ἀπειλῶν ἐνός παγκοσμίου ἀφανισμοῦ εἰς περίπτωσιν συρράξεως.

Ἀπὸ τὴν πρώτην λέξιν τῆς μακρᾶς ἐκείνης σειρᾶς τῶν αἰτημάτων ποὺ ἀρχίζουν μετὰ τὸ «ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» μέχρι τοῦ τέλους, ὅποτε ὁ ἱερεὺς ἀπολύει τὸ ἐκκλησιαστικὸν μετὰ τὰς λέξεις «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν», ποσάκις δὲν ἐπαναλαμβάνεται ὁ ἔντονος πόθος τῆς εἰρήνης! Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ παρατάξωμεν ἐδῶ ὅλα τὰ χωρία ὅπου συναντᾶται ἡ λέξις εἰρήνη ὡς λειτουργικὸν αἶτημα ἐντὸς τῆς Ὀρθοδόξου λατρείας. Περιοριζόμεθα ἀπλοῦστα εἰς μίαν γενικὴν διαπίστωσιν. Ὅτι ἡ εἰρήνη, εἰς ὅλας τὰς διαστάσεις της, ἢ συνδιαλλαγῆ, κυβερνήσῃ ὅλην τὴν ἐσωτερικὴν σύνθεσιν τῆς Λειτουργίας. Ὅτι ὁ ἐρχομὸς τῆς εἰρήνης καίει τὰς καρδίας τῶν προσευχομένων ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν. Ἡ εἰρήνη εἶναι ὁ κεντρικὸς στόχος ὅλης τῆς προσευχομένης Ἐκκλησίας, συγχρόνως δὲ εἶναι καὶ ὁ κύριος καρπὸς τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως. «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», «ὑπὲρ τῆς ἀνωθεν εἰρήνης...», «ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου...».

*

Ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ πρώτου αἰτήματος γίνεται φανερόν, ὅτι συνδέεται ὀργανικῶς μετὰ τὸ δεύτερον. Δὲν δυνάμεθα ἀξίως νὰ προσευχηθῶμεν, ἐάν δὲν ἔχωμεν εἰρήνην ἐντὸς μας ἀπ' ἐνός, καὶ ἐάν δὲν ἐργαζώμεθα μετὰ ὅλας μας τὰς δυνάμεις διὰ τὴν εἰρηνεύσιν τοῦ περιβάλλοντός μας ἀπ' ἑτέρου. Καὶ διὰ νὰ δειχθῇ αὐτὸ ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθοῦμεν ὅτι ἄνευ ἐξαιρέσεως αἱ ἀρχαιότεραι λειτουργικὰ δεήσεις ἀρχίζουν μετὰ τὸ βασικὸν αἶτημα τῆς εἰρήνης. Ἦτο θεόπνευστον δίδαγμα τοῦ ἀπ. Παύλου, ὅτι προνόμιον τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων καὶ μέλημα αὐτῶν καθημερινὸν ἔπρεπε νὰ εἶναι «τὸ φρόνημα τῆς ζωῆς καὶ τῆς εἰρήνης» (Ρωμ. η' 6). Δι' αὐτὸ ἡ σειρά αὐτῶν τῶν προσευχῶν τῆς Λειτουργίας πολὺ δικαίως καλεῖται μέχρι σήμερον καὶ μετὰ τὸν ὄρον «Εἰρηνικά».

Δὲν ἀρκοῦν συνθήματα κατασταλτικὰ τῶν τεταμένων σχέσεων καὶ ὠραία ὑποθήκαι εἰρήνης. Οἱ πιστοὶ καλοῦνται λόγῳ τῆς ιδιότητός των ν' ἀναλάβουν ὅλον τὸ βᾶρος τῆς εὐθύνης διὰ νὰ μεταβάλουν ἀθορύβως τὰς ἀτελείας τοῦ κόσμου τούτου. Ἐπὶ πλέον, ἀτελής θὰ ἦτο ὁ ἀγὼν, ἐάν παραλλήλως δὲν ἐτονίζοντο καὶ αἱ συνοδεύουσαι τὸ τρίπτυχον ἀναπόσπαστοι δύο ἄλλαι ἀξίαι: τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ὅλοι ἐν τούτοις γνωρίζομεν ὅτι οὐδέποτε ἡ

άνθρωπίνη δικαιοσύνη θά είναι τελεία. Πάντοτε θά παραμένει σχετική. Βελτίωσις όμως σημαντική δύναται νά προέλθῃ ἂν οἱ κυβερνῶντες ἀναγνωρίσουν τήν ὑπερτάτην δύναμιν τοῦ Παντοκράτορος τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς καί ἀναλόγως ρυθμίζουν τά διεθνή προβλήματα. Ὅταν πιστεύουν ὅτι ὁ Θεός διευθύνει τόν κόσμον καί ὄχι ἡ Τύχη.

Ὅλοι αἱ προσφερόμενοι προσευχαι ὑπέρ τῆς Εἰρήνης δέν ἐκφράζουν ἀπλῶς μίαν ἀλλαγὴν ἐξωτερικήν καί ἐπικράτησιν ἡσυχου καί ἀμερίμνου ζωῆς. Περισσότερον τούτου ἀποβλέπουν εἰς μίαν ἀλλαγὴν τῶν ὄρων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐμποδίζουν τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καί συντελοῦν τὸ μῆνυμα τῆς λυτρώσεως νά πίπτῃ εἰς ὧτα μὴ ἀκούοντων ἢ κωφεύοντων ἀπὸ τὸν θόρυβον τῆς ἀπελπισίας καί τῆς ἀμαρτίας.

Ἡ Εἰρήνη δέν σημαίνει, κατὰ ταῦτα, ἀπραξίαν καί ἀκίνησιν. Ἡ ἐπίγειος Ἐκκλησία εἶναι στρατευομένη, καί ὁ Χριστιανὸς πρέπει πάντοτε νά εἶναι ὡπλισμένος μετὰ τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ. Ὅχι μόνον διὰ παθητικὴν ἀντίστασιν κατὰ τοῦ κακοῦ ἀλλὰ ἐπίσης καί διὰ ἐπίθεσιν. Ὁ πνευματικὸς αὐτὸς ἀγὼν οὐδέποτε θά παύσῃ μέχρι τοῦ τελικοῦ θριάμβου τοῦ καλοῦ ἐναντίον τῆς ἀνομίας καί τῆς ἀδικίας.

Ἡ Εἰρήνη αὐτὴ δέν ἐξαρτᾶται ἐπομένως ἀπὸ κοσμικοὺς παράγοντας. Δύναται νά ὑπάρχῃ ἀκόμη καί ὅταν ἐξωτερικαὶ περιστάσεις εἶναι ἀρνητικαὶ καί βασανιστικαί.

Αὐτὴν τὴν Εἰρήνην ἠννοεῖ ὁ Κύριος ὅταν εἰς τὰς σκοτεινότερας στιγμὰς τῆς ζωῆς του ὠμίλει περὶ αὐτῆς καί τὴν μετέδιδε πρὸς τοὺς μαθητὰς του.

Ἄλλ' ἵνα μὴ θεωρηθῇ ἀνεδαφικὴ ἡ Ἐκκλησία, ὡς δῆθεν ἀγνοοῦσα τὰ συμβαίνοντα, στρέφει τὴν προσοχὴν τῆς καί εἰς τὰ συμβαίνοντα γεγονότα. Ἐπομένως ὁ ὅρος «ὑπέρ τῆς Εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου» πρέπει νά νοηθῇ δι' ὅλας τὰς ἀπειλάς, τὴν ἀγωνίαν καί τοὺς φόβους οἱ ὅποιοι περιβάλλουν τὴν ἀνθρωπότητα, ὅταν αὐτὴ ἡ ζωὴ δέν ἔχῃ ἀσφάλειαν.

Εἰς τοιαύτας περιστάσεις ὁ κόσμος συνήθως ζητεῖ μεθόδους διεθνούς ἀσφαλείας, μετὰ πολιτικόν, οικονομικόν ἢ στρατιωτικόν συνδυασμόν.

Καί ἐνταῦθα ἔρχεται ἡ Λειτουργία νά μᾶς ὑπενθυμίση ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά ἐγκαθιδρυθῇ μόνιμος εἰρήνη, ἡ ὁποία δέν βασιζέται ἐπὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν πνευματικῶν ἀξιών. Μετὰ ἄλλας λέξεις, τοῦτο σημαίνει «σχέσεις ἐσωτερικὰς μετὰ τὸν Θεόν». Ὁ κόσμος θά κυβερνηθῇ εἰρηνικῶς τότε μόνον, ὅταν οἱ ἄνθρωποι προσφέρουν ἑαυτοὺς εἰς τὴν διακυβέρνησιν τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο ἐκφράζεται ἀριστα ἀπὸ τὴν συχνὴν χρῆσιν τῆς λέξεως τοῦ Χριστοῦ «ὡς Κυρίου». Ἡ κυριότης αὐτὴ πρέπει νά γενικευθῇ, ἀφοῦ προηγουμένως γίνῃ ἀποδεκτὴ.

Ἡ διείδυσις τοῦ πνεύματος τῆς Εἰρήνης πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις προϋποθέτει ἕνα εὐνοϊκὸν κλίμα καί εἰς τοῦτο χρειάζεται ἡ συνεργασία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Ἐκκλησία δύναται νά μεταμορφώσῃ τὴν

ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καί τὸν κόσμον καί νά συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, ἐφ' ὅσον ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη καλλιεργείται καταλλήλως.

Ἐκαστος πιστός, ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖ τὸν μικρὸν κόσμον τῆς Ἐκκλησίας, φέρει μέρος τῆς εὐθύνης διὰ τὴν ἐπικράτησιν αὐτῆν τῆς Εἰρήνης ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐλέχθη πολὺ δικαίως, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι τὸ πρῶτον εἰρηνοφίλον βιβλίον γραφέν ποτέ, καί τὸ ὠραιότερον.

Θὰ ἡδύνατό τις νά προσθέσῃ καί τὸ μόνον βιβλίον. Διότι πᾶν ὅ,τι ἐγάφη ἔκτοτε, εἴτε ἀπὸ ἠθικολόγους καί φιλοσόφους, εἴτε εἰς τὰς νομοθεσίας τῶν κρατῶν, ἐμπνέεται καί ἀναφέρεται συνεχῶς εἰς τὴν Βίβλον. Ὅ,τι ὑπάρχει ὡς ἀξία πνευματικὴ καί ὅ,τι ἐδημιούργησεν τὸν λεγόμενον Δυτικὸν Πολιτισμόν, εἶναι ἐπίδρασις ἐμφανῆς τοῦ Εὐαγγελίου καί τοῦ Λειτουργικοῦ πνεύματος. Ἄνευ ὑπερβολῆς ἀκόμη καί οἱ Σοσιαλισταὶ καί οἱ Κομμουνισταὶ ἐνεπνεύσθησαν καί ἐπηρέασθησαν, ἐμέσως ἢ ἀμέσως, ἀπὸ τὰ διδάγματα τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καί τῆς ἰσότητος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἔναρξις τῆς λατρευτικῆς συμφωνίας τῆς ἀγάπης καί τῆς εἰρήνης εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν ἀνοίγει μ' ἕναν ὕμνον οὐράνιον. Ἀλλὰ καί ἡ πρώτη συμφωνία τοῦ Εὐαγγελίου ψάλλεται εἰς τὸν ὕμνον τῶν Ἀγγέλων, μετὰ τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Καί ὅταν τὸ Θεῖον Βρέφος ἠνδρώθη 30 ἔτη ἀργότερον, ἀφίνει ὡς πολῦτιμον κληρονομίαν τὴν εἰρήνην οὐχὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Καθ' ὅλην τὴν ἐπίγειον σταδιοδρομίαν του ἡ Εἰρήνη ἀπετέλει τὸν στόχον καί τὸ κίνητρον τῶν ὁμιλιῶν του.

Ἡ προτροπὴ τοῦ Ἀπ. Παύλου «Εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις» συγκεφαλαιώνει ὅλην τὴν Θεολογίαν καί τὴν κοινωνικὴν ἐφαρμογὴν τῆς Εἰρήνης. Ὑπάρχει μία διαφορὰ, καί πρέπει νά ὑπάρχῃ, μεταξὺ τῆς Εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Εἰρήνης τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τὸν κόσμον Εἰρήνη εἶναι μία κατάργησις τοῦ ἐξοπλισμοῦ. Μία βραχεῖα ἀνακωχὴ. Κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἠγγυημένη ἀπὸ ἔγγραφα καί ὑποσχέσεις διπλωματῶν. Ἀλλὰ οὐδεμία ἐκχειρία διαρκεῖ πολὺ. Κατὰ τοὺς 10 αἰῶνας τῆς ἰστορίας τῆς Ρώμης, ὁ Ἰανός, ὁ διπρόσωπος Θεὸς καί ἀρχαῖος βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, μόλις ἔμενε κλεισμένος διὰ μερικοὺς μῆνας. Οἱ ἱστορικοὶ ἀναφέρουν ὅτι μόλις τρεῖς φορές συνέβη παντελῆς Εἰρήνη. Ἡ Ρωμαϊκὴ εἰρήνη «Pax romana» ἦτο εἰς τὴν πραγματικότητα, μία ἀναβολὴ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. Εἰδικοί ἱστορικοὶ ἀναφέρουν, ὅτι κατὰ τοὺς 30 παρελθόντας αἰῶνας ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἡ Εἰρήνη δέν ἐπεκράτησεν εἰς τὸν πλανήτην μας παρὰ μόνον 150 ἔτη. Πάρ' ὅλην τὴν καλὴν διάθεσιν τῶν μεγάλων καί ἐντυπωσιακῶν Συνεδριῶν τῆς Εἰρήνης, ὁ ψυχρὸς πόλεμος κατήντησε μίαν χρονίαν καί μόνιμον κατάστασιν. Καί ἐν τούτοις ἀπὸ τὴν τέφραν, τοὺς θρήνους καί τὰ ἐρείπια τῶν πολέμων ἀνέκυπτεν ὁ πόθος τῆς Εἰρήνης. Καί ἐνταῦθα ἐφαρμόζονται οἱ λόγοι τοῦ ἱ. Αὐγουστίνου: «Οὐδὲν τόσον ρέπει καί

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΥΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ*

«Ὁ Θεός... ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἣ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισε, πίστιν παρασχῶν πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν» (Πράξ. 17, 31).

Μακαριώτατε,

Ἡ ἱερά και πανσεβάσμιος μνήμη τοῦ ἁγίου ἐνδόξου και πανευφήμου Ἀποστόλου Παύλου, ὠδήγησεν ἡμᾶς σήμερον εἰς τὸν ἱερόν τοῦτον Βράχον ἵνα δι' ὕμνων ἐγκωμίων καταστέψωμεν τὸν μέγαν τοῦτον Κήρυκα τοῦ Εὐαγγελίου και πανηγυρικῶς τελέσωμεν εὐλαβῆ ἀνάμνησιν τοῦ πρώτου ἐν Ἀθήναις κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου τῆς Ἑλλάδος.

Φλεγόμενος ἀπὸ τὸν πόθον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου ἀνά τὸν κόσμον ὅλον, ὁ μέγας τῶν Ἑθνῶν Ἀπόστολος Παῦλος ἐρίφθη ἀκράτητος εἰς τὸν εὐγενέστερον και ἡρωϊκώτερον ἀγῶνα. Ἀτρόμητος ἀγωνιστής, ἀλλὰ και ἐνθουσιώδης θριαμβευτῆς κατὰ πάσας τὰς ἐξορμήσεις του, μέγας καταλυτής, ἀλλὰ δημιουργὸς μεγαλείου ἀφθάστου, τολμηρὸς πρωτοπόρος και πρωταθλητῆς πυρίνης ὀρμῆς, «οὐρανομήκης ψυχῆ» εἰς οὐδὲν λογιζομένη προσκόμματα και ἀντιδράσεις και ἀσθενείας οἰασδήποτε φύσεως και δυνάμεως, ἱκανὸς νὰ διαδηλοῖ «ὅταν ἀσθενῶ τότε δυνατὸς εἰμι» (Β' Κορ. 12, 10) ἀνεδείχθη, ἵνα κατὰ τὸν ἱερόν Χρυσόστομον εἴπωμεν, «ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ὁ γῆν και θάλασσαν καθάπερ πτηνὸν διατρέξας, ὁ γρήγορος τοῦ Χριστοῦ ὑπηρέτης, ὁ τῆς Ἐκκλησίας φυτουργός, ὁ κήρυξ, ὁ δρομεύς, ὁ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὑπομνήματα τῆς οἰκείας ἀρετῆς καταλιπών».

Ἐντεῦθεν και με τὴν ψυχὴν του ὀλόφλογον και ἔλλαμπομένην ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Δαμασκοῦ ἔφθασεν

* Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου, σепτῆ ἐντολῆ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, κατὰ τὸν πανηγυρικὸν Ἑσπερινὸν τῆς 29 Ἰουλίου 1966, χοροστατοῦντος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χρυσοστόμου.

διψᾶ τὴν Εἰρήνην ὅσον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἀρκεῖ κανεὶς νὰ ἐξετάσῃ τὴν βαθυτέραν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου. «Nil tam sociale natura». Οὐδὲν δὲ τόσο κλίνει πάλιν πρὸς τὸν πόλεμον, ὅσον ὁ ἀνθρώπος, ἀφ' ὅτου ἡ φύσις του διεστρεβλώθη ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας. «Nil tam discordiosum vitio».

Μὲ τὸ ἴδιον πνεῦμα ἐπανελάβε ὁ περίφημος Berdiaeff τὴν ἀξιωματικὴν φράσιν, ὅτι «ὁ πόλεμος εἶναι ἀναπόφευκτος εἰς ἕνα κόσμον ἀμαρτωλόν».

Ἀκριβῶς δι' ὅλα ταῦτα, ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας συνίσταται εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πεσοῦσης ἀνθρωπίνης φύσεως. Τοῦτο δὲν ἐπιτυγχάνεται αὐτομάτως, ὡς διὰ μαγικῆς ράβδου, ἀλλὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου, πάντοτε ἑλευθέρου ν' ἀρνηθῆ ἢ νὰ δεχθῆ τὰ μέσα και τὴν προσφορὰν τῆς ἀναγεννήσεώς του. Δύο πράγματα εἶναι οὐσιαστικὰ συνδεδεμένα ἐν τῇ Λειτουργίᾳ,

εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν πόλιν τῆς διανοήσεως και τῆς φιλοσοφίας.

Εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὴν ὁποίαν ἐσύχναζον τότε οἱ διδάσκαλοι και οἱ φιλόσοφοι συνήνητησεν Ἕλληνας φιλοσόφους, Στωϊκοὺς και Ἐπικουρεῖους και προέβαλεν ἐνώπιον αὐτῶν τὸ περὶ Χριστοῦ και λυτρώσεως τοῦ κόσμου Εὐαγγέλιον. Οἱ φιλόσοφοι εὗρον ἐνδιαφέρουσαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Διὰ τοῦτο ἐζήτησαν ἀπὸ αὐτὸν ὅπως ἀναπτύξῃ αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὅστις εἶχε τὴν ἐποπτεῖαν τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων και τῶν ἡθῶν τῆς πόλεως.

Ἀπὸ τὸν Ἀρείον Πάγον, εἰς τὸν ὁποῖον τὸν ὠδήγησαν διὰ νὰ ἀκούσουν τὰ περὶ τῆς νέας θρησκείας, ἔβλεπεν ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος ὀλόκληρον τὴν πόλιν. Εἶχεν ἀπέναντι τὴν Ἀκρόπολιν και τὸν Παρθενῶνα. Ἀριστερὰ τούτου τὸ κολοσιαῖον ὀρειχάλκινον ἀγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς και δεξιὰ τὸν ναὸν τῆς Νίκης. Ὅπισθεν αὐτοῦ ἦτο τὸ Θησεῖον και ὑποκάτω αὐτοῦ δισεξαριθμητὸν πλῆθος μικροτέρων ναῶν και βωμῶν. Ἦτο τόσοσιν τὸ πλῆθος τῶν βωμῶν και τῶν εἰδώλων εἰς ὅλην τὴν πόλιν, ὥστε κατὰ τὸν Ζενοφῶντα αἱ Ἀθηναῖαι ἦσαν «ὄλη βωμός, ὄλη θύμα θεοῖς και ἀνάθημα». Ἐντεῦθεν και τὸ πνεῦμα τοῦ Παύλου παρωξύνετο ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν (Πράξ. 17, 16). Δὲν εἶναι διὰ τοῦτο παράδοξον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐχαρακτηρίσθησαν ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον «ὡς δεισιδαιμονέστεροι», δηλ. εὐλαβέστεροι ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ὅμως παρὰ τὸ πλῆθος τῶν θεῶν τῶν, διησθάνοντο ὅτι ὑπάρχει ὁ ἀληθινός, ὁ εἰς αὐτοὺς «Ἄγνωστος Θεός». Ἀπόδειξις δὲ τούτου ἦτο και ὁ βωμός «ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο ἀγνώστω Θεῷ» (Πράξ. 17, 23).

Ἄλλ' ὁ βωμός ἀκριβῶς αὐτὸς πρὸς τιμὴν τοῦ

ὡς δύο θέματα τῆς συμφωνίας τῆς Σωτηρίας: Ἡ δοξολογία και ἡ ἐντολὴ τῆς Εἰρήνης. Ὁμολογουμένως ὁ δοξολογικὸς χαρακτήρ εἶναι πλουσιώτατος, ἀλλὰ συνδέεται στενωτάτα με τὴν τάξιν, τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην. Εἶναι γνωστὴ ἐν προκειμένῳ ἡ φράσις τοῦ ἱ. Αὐγουστίνου περὶ τῆς Εἰρήνης ἢ ὁποῖα συνταυτίζεται με τὴν τάξιν: «Tranquillitas ordinis»

Τὴν τάξιν αὐτὴν τὴν αἰσθανόμεθα εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον. Ὁ ἥλιος κάθε πρῶτῃ ἐμφανίζεται. Σήμερον ὅπως και πάντοτε ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς δημιουργίας. Αὐτὸ ὠθησε τὸν Δάντην ἐνθουσιασμένον ἀπὸ τὴν παγκόσμιον τάξιν νὰ γράψῃ ὅτι ἡ θεία ἀγάπη ἔχει τακτοποιήσει τόσοσιν ὠραῖα πράγματα «L' amor divino mosse quelle belle cose».

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Καλαβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

Ἄγνωστου Θεοῦ ὁ ὁποῖος ἐμαρτύρει τὴν ἀνησυχίαν τῆς ψυχῆς τῶν Ἀθηναίων ἔδωκεν ἀφορμὴν ἐξαιρέτων εἰς τὸν Χριστοκῆρυκα Παῦλον διὰ τὰ τοὺς ὁμιλήσει καὶ τοὺς ἀποκαλύψει τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Καὶ ἡ φωνὴ του, ἡ πάντοτε παλλομένη ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν καὶ πίστιν, μὲ τὸν αὐτὸν παλμὸν ἀντήχησε καὶ εἰς τὸν Ἀρειὸν Πάγον. Ἀπὸ τοῦ ἀρεοπαγίτικου βράχου ἐξεφώνησεν ὁ μεγαλορρήμων τῆς ἀληθείας σαλπικτῆς τὸν λόγον ἐκεῖνον τὸν ὑπέροχον καὶ μοναδικόν, πρὸς τὸ βάρος καὶ τὸ βάθος καὶ τὴν κοσμοϊστορικὴν καὶ πανανθρωπίνην σημασίαν τοῦ ὁποῖου δὲν ἠδύνατο νὰ ἰσοφαρίσουν ὅλοι μαζὺ οἱ λόγοι τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν ποικιλωνύμων φιλοσόφων. «Ὁν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν» (Πράξ. 17, 23). Τιοιουτοτρόπως ἀπέδειξε ὅτι ὑπάρχει εἰς Θεός, ἀληθής, ἀγαθός, διάφορος τῶν δημιουργημάτων αὐτοῦ καὶ φανερούμενος διὰ τῆς δημιουργίας. «Ἐφθέγγετο — κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον — φωνὴν μίαν, δι' ἧς πάντα κατέστρεψε τὰ τῶν φιλοσόφων».

Ἄφοῦ δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προδιέθεσε τοὺς ἀκροατὰς του καὶ ἀφοῦ ἔδωσε τὸ πρῶτον μάθημα περὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἐπροχώρησε μεθοδικῶς εἰς δεύτερον ἐξόχως ἐνδιαφέρον καὶ ἔλκυστικὸν θέμα. «Ὁ Θεός... εἶπεν, ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἣ μὲλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν». Μὲ τοὺς λόγους αὐτούς, τοὺς ὁποῖους καὶ προέταξα εἰς τὴν ὁμιλίαν μου, ὡμίλησεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως.

Πολύτιμος εὐκαιρία ἐπὶ τῇ εὐσήμεν ταύτῃ πανηγύρει, ὅπως ἐμβαθύνωμεν εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ θεηγόρου Παύλου.

Πότε θὰ γίνῃ ἡ κρίσις; ποῖοι θὰ κριθοῦν; πῶς θὰ κριθοῦν; ποῖος θὰ κρίνῃ; Ἴδου ἐρωτήσεις τρισμέγιστα καὶ ἰλιγγιώδεις, εἰς τὰς ὁποίας δίδει τὴν ἀπάντησιν τὸ «στόμα τοῦ Χριστοῦ», ὅπως ἐχαρακτήρισε τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ὁ ἱερός Χρυσόστομος.

«Ὁ Θεός ὤρισεν ἡμέραν ἐν ἣ μὲλλει κρίνειν». Συνεπῶς ὁ Θεός μόνον γνωρίζει τὴν ἡμέραν τῆς μελλούσης κρίσεως. Ἡ ἡμέρα αὕτη εἶναι ἡ ὠριμένη ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναβληθῇ ἢ νὰ ἀλλάξῃ. Εἶναι ὅμως κεκρυμμένη ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτὸ εἶναι ἀγνωστος εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀτελεῖς ἀνθρώπους. «Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰμὴ ὁ πατήρ μου μόνος» (Ματθ. 24, 36), εἶπεν ὁ Κύριος. Ὅπως ὁ χρόνος τοῦ θανάτου εἶναι ἀγνωστος εἰς ἡμᾶς, οὕτω καὶ ὁ χρόνος τῆς μελλούσης κρίσεως. Διὰ τοῦτο πρέπει ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ ἔχωμεν πεποιθήσιν εἰς τὴν θεόπνευστον ταύτην διδασκαλίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ γρηγορῶμεν καὶ νὰ ἐτοιμαζώμεθα ἔχοντες τὰς ὁσφύας περιεζωσμένας καὶ τοὺς λύχνους τῶν ψυχῶν καιομένους διὰ νὰ παραστῶμεν δίκαιοι καὶ καθαροὶ πρὸ τοῦ Κριτοῦ. Ἐντεῦθεν ὁ Ἀπόστολος

Παῦλος πρὶν ὁμιλήσει περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως συνέστησεν εἰς τοὺς ἀκροατὰς του μετάνοιαν, εἰπὼν «τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδῶν ὁ Θεός τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν» (Πράξ. 17, 30).

Ἡμέρα κρίσεως λοιπὸν ἔχει ὀρισθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν. Ποῖοι θὰ κριθοῦν; «Κρίνειν τὴν οἰκουμένην», ἀπαντᾷ ὁ μεγαλῶνυμος Παῦλος. Συνεπῶς ἡ οἰκουμένη θὰ κριθῇ. Δηλαδή ὅλοι οἱ ἄνθρωποι οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ χωρὶς καμμίαν ἐξαιρέσιν. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες, μεγάλοι καὶ μικροί, πλούσιοι καὶ πτωχοί, σοφοὶ καὶ ἀπαιδεῦτοι, ἀξιωματοῦχοι καὶ ἰδιῶται, διῶκται καὶ θύματα, ζῶντες καὶ νεκροί. Τότε θὰ πραγματοποιηθοῦν οἱ λόγοι τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου: «Καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκρούς τοὺς ἐν αὐτῇ καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ Ἄδης ἔδωκαν τοὺς νεκρούς τοὺς ἐν αὐτοῖς καὶ ἐκρίθησαν ἅπαντες κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν» (Ἀποκ. 20, 13). Ἐκεῖ δὲ μεταξὺ αὐτῶν θὰ εὐρισκώμεθα καὶ ἡμεῖς, διότι «πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν» (Β' Κορ. 5, 10), ὅπως γράφει πρὸς τοὺς Κορινθίους ὁ θεωρῆμων Παῦλος.

Ὅλοι λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι θὰ κριθοῦν. Ἀλλὰ πῶς θὰ κριθοῦν; «Ἐν δικαιοσύνῃ» προσθέτει ὁ χριστομίμητος Ἀπόστολος. Εἶναι δὲ αὐτὸ σύμφωνον καὶ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Δίκαιος ὁ Θεός καὶ ἀγαπῶν τὴν δικαιοσύνην θέλει πάντοτε νὰ ἐπικρατῇ καὶ ἀπονέμεται ἡ δικαιοσύνη. Αὐτὸς δὲ καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν πόθον διὰ τὴν δικαιοσύνην. Δυστυχῶς ὅμως ἡ δικαιοσύνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων παρουσιάζει ἐλλείψεις καὶ οἱ ἀδικούμενοι «βοοῦν πρὸς τὸν Θεὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς» (Λουκ. 18, 7), ὅπως εἶπεν ὁ Κύριος. Ἄλλ' ἰδοὺ ὁ πρωτόθρονος τῶν Ἀποστόλων μᾶς βεβαιώνει, ὅτι θὰ ἀποδοθῇ ἡ δικαιοσύνη πλήρως καὶ τελειῶς κατὰ τὴν μέλλουσαν κρίσιν. «Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται» (Ματθ. 5, 6), διεκήρυξεν ὁ Κύριος ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τῶν μακαρισμῶν.

Ἀλλὰ ποῖος θὰ κάμῃ τὴν κρίσιν ἐν δικαιοσύνῃ; «Ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν», ἀπαντᾷ ὁ θεῖος Παῦλος. Τὴν κρίσιν θὰ τὴν κάμῃ ἀνὴρ τὸν ὁποῖον ὁ Θεός διώρισε καὶ ἔδωκεν εἰς πάντας βεβαιώσιν, «ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν». Καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτὸς ὁ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. «Ὁ Πατήρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ Υἱῷ» (Ἰω. 5, 22), βεβαιώνει ὁ «ἐρχόμενος κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς». Συνεπῶς κριτὴς ἀπροσωπώληπτος καὶ δίκαιος κατὰ τὴν παγκόσμιον κρίσιν θὰ εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἐνώπιον αὐτοῦ, συνοδευομένου ὡς μεγαλοπρεπεστάτου Μονάρχου ὑφ' ὄλων τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, θὰ παρουσιασθῇ περιδεῆς

Η Δ' ΦΑΣΙΣ ΤΗΣ Β' ΒΑΤΙΚΑΝΕΙΟΥ ΣΥΝΟΔΟΥ

V.

8. 'Η συνοδική απόφασις περί τῆς χριστιανικῆς παιδείας.

Τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τῆς παρουσίας ἀποφάσεως ἐπεγράφετο («περὶ τῶν καθολικῶν σχολείων»). Ἀλλὰ κατὰ τὰς συνοδικὰς συζητήσεις διάφοροι ὁμιληταὶ ἐζήτησαν τὴν διεύρυνσιν τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν ἡ Σύνοδος ἀπεφάσισε νὰ διαπραγματευθῆ γενικώτερον τὸ περὶ τῆς χριστιανικῆς παιδείας θέμα, οὕτω δὲ προσετέθησαν ἐν ἀρχῇ τοῦ κειμένου αἱ παράγραφοι περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἔργου τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς καὶ ἐκπαίδευσως γενικῶς, μεθ' ἃς ἀκολουθοῦσιν αἱ τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου παράγραφοι περὶ τῶν ρωμαιοκαθολικῶν σχολείων. Κυρίως ἐν τῷ μετὰ χεῖρας κειμένῳ θίγονται τρία βασικά θέματα, ἴτοι α) ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ παιδεία, β) οἱ κανόνες τῆς παιδείας καὶ γ) τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα. Γενικῶς ἐξαίρεται ἐν αὐτῷ ἡ μεγάλη σημασία τῆς ἐκπαίδευσως, ἀπὸ τῆς στοιχειώδους μέχρι τῆς πανεπιστημιακῆς, τῆς

καὶ περίτρομος πᾶς ἄνθρωπος, διὰ νὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεών του καὶ τύχη κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἢ τῆς αἰωνίου κολάσεως.

Τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως ἀνέπτυξεν ὁ πνευματοκίνητος Παῦλος ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου Βράχου. Ἀλλὰ μετὰ τὸ πέρασ τῆς ὁμιλίας του οἱ ἄκροαταὶ του διηρέθησαν εἰς τρεῖς κατηγορίας. Ἄλλοι ἐξ αὐτῶν δὲν ἐπίστευσαν εἰς τοὺς λόγους του καὶ ἤρχισαν νὰ τὸν χλευάζουν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι αὐτοὶ θὰ προήρχοντο ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν Ἐπικουρείων, οἱ ὅποιοι διῆγον ὑλιστικὴν ζωὴν ἔχοντες ὡς δόγμα τὸ «φάγωμεν πίωμεν αὖριον γὰρ ἀποθνήσκομεν». Εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς εἶναι πολὺ ἐνοχλητικὴ ἡ διδασκαλία τῆς μελλούσης κρίσεως.

Ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἄκροατὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου περισσότερο σοβαροὶ καὶ συνετοὶ ἔμειναν πολὺ σκεπτικοί. Δὲν ἐπίστευσαν βεβαίως εἰς τοὺς λόγους του, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπεδοκίμασαν ἐπιπολαίως τὰ ὅσα ἤκουσαν. Ἐφάνησαν ἐπιφυλακτικοὶ καὶ δύσπιστοι. Διὰ τοῦτο ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὸν Παῦλον εἶπον μετ' ἀδιαφορίας «ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου» (Πράξ. 17, 32), θὰ σὲ ἀκούσωμεν καὶ πάλιν διὰ τὸ ζήτημα αὐτό. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐξεδήλωσαν τὴν ἀμφιβολίαν των.

Ἄλλ' ὑπῆρξαν καὶ μερικοὶ ἄλλοι οἱ ὅποιοι συνεινήθησαν ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ κορυφαίου Ἀποστόλου. Παρὰ τὰς ἀμφιβολίας καὶ τοὺς χλευασμοὺς μετὰ τοὺς ὁποίους οἱ σοφισταὶ ἐδέχθησαν τὴν ὁμιλίαν του, ὁ λόγος τοῦ σταυροῦ δὲν ἔμεινεν ἀτελεσφόρητος. «Τινὲς δὲ ἄνδρες κοληθέντες αὐτῷ ἐπί-

Συνόδου ἐπιχειροῦσης νὰ καθορίσῃ νέαν τινὰ στάσιν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς παιδείας. Διὸ διαγράφει γενικὰς τινὰς ἀρχὰς τῆς ἐν τοῖς σχολείοις παρεχομένης χριστιανικῆς μορφώσεως, τῶν ἐπισκοπικῶν συνεδρίων δυναμένων νὰ προσαρμόζωσιν αὐτὰς κατὰ χώρας, ἀναλόγως τῶν ἐκασταχοῦ κρατουσῶν ἰδιαζουσῶν τοπικῶν συνθηκῶν, συμβουλευομένων ἅμα καὶ τὴν ἰδρυθησομένην παρὰ τῷ Βατικανῷ εἰδικὴν μετασυνοδικὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐπιτροπὴν.

Τὸ πρῶτον σχέδιον τῆς ἀποφάσεως ταύτης ὑπεβλήθη εἰς τὴν Σύνοδον περὶ τὸ τέλος τῆς γ' φάσεως, συζητηθὲν δὲ τῇ 17 Νοεμβρίου 1964, ἐκρίθη ὡς μὴ ἱκανοποιητικὸν καὶ ἐπαρκές, γενομένων πολλῶν παρατηρήσεων καὶ προτάσεων ἐκ μέρους τῶν συνοδικῶν πρὸς διόρθωσιν καὶ βελτίωσιν αὐτοῦ. Οὕτω, γενομένης ψηφοφορίας τῇ 20 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἐγένετο κατ' ἀρχὴν δεκτὸν τὸ κείμενον διὰ ψήφων 1457 κατὰ 419. Ἀκολουθῶς ἡ οἰκεία συνοδικὴ ἐπιτροπὴ ἐπεξεργάσθη τὸ κείμενον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑποδείξεων καὶ προτάσεων τῶν συνοδικῶν, τὸ οὕτω δὲ ἀναμορφωθὲν καὶ συμπληρωθὲν κείμενον, ὑποβλήθη ἐκ νέου εἰς τὴν Σύνοδον

στευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καγγυη ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς» (Πράξ. 17, 34). Αὐτοὶ πρῶτοι ἀπετέλεσαν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηνῶν.

*

Τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φοράν ἠκούσθη εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου διὰ στόματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐπαναλαμβάνεται διὰ μέσου τῶν αἰῶνων εἰς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Δυστυχῶς ὁμως, ὅπως καὶ τότε, τοιοῦτοτρόπως καὶ σήμερον, ἄλλοι δὲν πιστεύουν εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ μέλουνσαν κρίσιν. Ἀπορρίπτουν τὴν θρησκείαν καὶ ἀκολουθοῦν βίον ὑλιστικόν. Ἄλλοι δὲν τὴν ἀπορρίπτουν, ἀλλὰ καὶ δὲν τὴν παραδέχονται. Ἀμφιβάλλουν περὶ πάντων. Ζοῦν μέσα εἰς ἓνα κόσμον ἀμφιβολιῶν καὶ δὲν θέλουν νὰ παραδεχθῶν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ πολλοὶ οἱ ὅποιοι πιστεύουν. Παραδέχονται ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀληθινή, ἡ μόνη ἱκανὴ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον. Συμμορφώνονται μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ βαδίζουν τὸν ὀλοφώτεινον δρόμον τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς. Εἶθε αὐτοὺς νὰ μιμηθῶν καὶ οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ ἀμφιβάλοντες διὰ νὰ ἀπαλλαγῶν τῆς αἰωνίου καταδίκης καὶ σωθῶν, διότι «ὁ Θεὸς ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἣ ἡμέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισε, πίστιν παρασχωῶν πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν».

† Ο ΚΕΡΝΙΤΣΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

τῆ 14 'Οκτωβρίου 1965, ἔτυγεν ἐπιψηφίσεως διὰ ψήφων 1912 κατὰ 183. Ἡ δὲ πρὸ τῆς διακηρύξεως αὐτοῦ τελευταία ψηφοφορία τῆ 28 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπέδωκε 2290 placet καὶ 35 non placet, μεθ' ἣν κυρωθὲν ὑπὸ τοῦ Πάπα ἐδημοσιεύθη ὡς διακήρυξις περὶ τῆς χριστιανικῆς παιδείας «Gravissimum educationis momentum»¹.

Τὸ κείμενον αὐτῆς διαιρεῖται εἰς 12 παραγράφους. Τούτων προηγεῖται πρόλογος, ἐν τῷ ᾧ ὁποῖω ἐξαιρεται ἡ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἀποφασιστικὴ σημασία τῆς παιδείας καὶ ἡ αὐξουσα ἐπίδρασις αὐτῆς ἐπὶ τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς προόδου. Διὰ τοῦτο ἀναγνωρίζονται τὰ θεμελιώδη δικαιώματα πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῶν παιδῶν, πρὸς ἀπόκτησιν παιδείας, πολλαπλασιάζονται καὶ βελτιοῦνται τὰ σχολεῖα καὶ τελειοποιοῦνται αἱ ἐκπαιδευτικαὶ καὶ διδακτικαὶ μέθοδοι. Παρομοίως καὶ ἡ Ἐκκλησία, ἐπιδιώκουσα τὴν πραγματοποίησιν τῆς θείας ἐπιταγῆς πρὸς διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, ὥστε «πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθεῖν» (Α' Τιμ. 2,4), μετέχει τῆς παιδευτικῆς προσπάθειας.

Ἐν συνεχείᾳ τονίζεται, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι, ἀνεξαρτήτως καταγωγῆς, τάξεως καὶ ἡλικίας, κέκτονται τὸ ἀναπαλλοτρίωτον δικαίωμα πάσης προσωπικότητος πρὸς ἀπόκτησιν παιδείας, ἀναλόγου πρὸς τὰς πνευματικὰς δυνάμεις ἐκάστου, τὸ φύλον, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις. Ἡ ἀληθὴς παιδεία ἐπιδιώκει τὴν μόρφωσιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ τελικοῦ σκοποῦ αὐτῆς, ὡς καὶ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ τῶν κοινωνιῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ μέλος, καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ὁποίων θὰ διαθέσῃ ἅπασαν τὴν δραστηριότητα αὐτοῦ.

Ἐπομένως οἱ παῖδες καὶ οἱ νέοι δέον νὰ ἐκπαιδεύονται, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προόδων τῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῆς Διδακτικῆς, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀναπτύσσονται ἄρμονικῶς αἱ σωματικαί, ἠθικαὶ καὶ πνευματικαὶ προδιαθέσεις καὶ ἱκανότητες αὐτῶν, νὰ ἀποκτῶσι βαθμηδὸν βαθμηδὸν συνειδησὴν τῆς εὐθύνης των διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν καὶ διὰ τὴν διὰ διαρκοῦς προσπάθειαν ἐξέλιξιν καὶ πρόοδον αὐτῶν καὶ νὰ ἀναπτύσσονται ἐν ἀληθεῖ ἐλευθερίᾳ, ὑπερνικῶντες μετὰ θάρρους πάντα τὰ ἐμπόδια. Ἐπίσης δέον νὰ προπαρασκευάζονται διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν οὕτως, ὥστε ἐφωδιασμένοι μετὰ τοῦ ἀναγκαίου καὶ καταλλήλου ἐξοπλισμοῦ, νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ συμμετέχωσιν ἐνεργῶς εἰς τὰς διαφόρους ομάδας, τὰς ἀποτελούσας τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, νὰ συνάπτωσι διάλογον μετὰ τῶν ἄλλων καὶ νὰ συμβάλλωσι προθύμως εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ. Ὁμοίως οἱ παῖδες καὶ οἱ νέοι δικαιῶνται ἰδιαιτέρας βοηθείας, ὥστε τὰς ἠθικὰς ἀξίας νὰ κρίνωσιν ὀρθῶς καὶ νὰ οικειοποιῶνται αὐ-

τὰς προσωπικῶς καὶ μάλιστα νὰ γινώσκωσι καὶ ἀγαπῶσι πάντοτε τελειότερον τὸν Θεόν.

Ἰδιαιτέρως πάντες οἱ χριστιανοί, οἱ ἀναγεννηθέντες ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος καὶ γενόμενοι καινὴ κτίσις καὶ υἱοὶ Θεοῦ, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ τυγχάνωσι χριστιανικῆς ἀγωγῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως. Αὕτη ἀποσκοπεῖ οὐ μόνον τὴν ἀνωτέρω περιγραφεῖσαν ὀρίμανσιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἀλλὰ κυρίως ἐπιδιώκει ὅπως οἱ βεβαπτισμένοι, εἰσαγόμενοι μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας, γινώσκωσιν ὁσημέραι συνειδητότερον τὴν ἀποκτηθεῖσαν πίστιν, λατρεύοντες τὸν Θεὸν Πατέρα ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ (Ἰωάν. 4,23), ἰδίως διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν Λειτουργίαν, καὶ διαμορφοῦντες τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν κατὰ τὸν καινὸν ἄνθρωπον ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας (Ἐφ. 4, 22-24). Τοιοῦτοτρόπως θὰ καταντήσωσιν «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ», ἵνα συμβάλωσιν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ (Ἐφ. 4,13-14). Πρὸς τοῦτοις ἡ χριστιανικὴ ἀγωγή ἀποσκοπεῖ, ὅπως οἱ βεβαπτισμένοι, ἐν συνειδήσει τῆς κλήσεως αὐτῶν, καταστῶσιν ἱκανοὶ καὶ ἔτοιμοι ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐλπίδος (Α' Πέτρ. 3,15), ὡς καὶ πρὸς συνεργασίαν διὰ τὴν χριστιανικὴν μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου, ἐν ἣ καὶ αἱ φυσικαὶ ἀξίαι, αἱ παραληφθεῖσαι ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀπολυτρωθέντος ἀνθρώπου, θὰ συμβάλωσιν εἰς τὸ κοινὸν καλὸν ἀπάσης τῆς κοινωνίας.

Οἱ γονεῖς, οἱ δωροῦντες εἰς τὰ ἐαυτῶν τέκνα τὴν ζωὴν, ἔχουσι καὶ τὸ ἄκρως ὑπεύθυνον ἔργον, ὅπως παιδαγωγῶσιν αὐτά, ὡς ἐκ τοῦτου δεῖ δέον νὰ ἀναγνωρίζονται ὡς οἱ πρῶτοι καὶ κύριοι παιδαγωγοὶ αὐτῶν. Τὸ παιδαγωγικὸν ἔργον αὐτῶν εἶναι τοιαύτης ἀποφασιστικῆς σημασίας, ὥστε ἡ ἔλλειψις αὐτοῦ μόλις δύναται νὰ ἀναπληρωθῇ. Ἔργον τῶν γονέων εἶναι, ἵνα δημιουργήσωσιν ἀτμοσφαιραν πλήρη ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἥτις πρέπει νὰ προσδιορίξῃ τὴν ὅλην ἀγωγὴν τῶν παιδῶν, τὴν τε προσωπικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν. Ἡ οἰκογένεια λοιπὸν εἶναι τὸ πρῶτον σχολεῖον τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν, αἵτινες εἶναι ἀναγκαῖαι εἰς πᾶσαν κοινωνίαν. Οὕτως ἀναγνωρίζονται ἐν συνεχείᾳ πλήρη δικαιώματα διαπαιδαγωγήσεως τῶν παιδῶν εἰς τὴν Οἰκογένειαν, τὸ Κράτος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰδικώτερον ἡ Ἐκκλησία χρησιμοποιεῖ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἴδια σχολεῖα, ἔτι δὲ τὴν προφορικὴν, κατηχητικὴν καὶ τὴν γραπτὴν διὰ τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐντύπου καὶ τοῦ βιβλίου διδασκαλίαν, τοὺς συλλόγους νέων καὶ νεανίδων καὶ τὰ ὅμοια. Οἱ γονεῖς, οἵτινες ἔχουσι τὸ καθήκον καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων των, δικαιῶνται νὰ ἐκλέγωσιν ἐλευθέρως καὶ κατὰ συνειδησὴν καὶ τὸ σχολεῖον, ἐν ᾧ θέλουσι φοιτήσῃ τὰ τέκνα των. Ἐν συνεχείᾳ γίνεται λόγος περὶ τῶν μέσων τῆς ἀγωγῆς, τῆς ὁρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς μορφώσεως ἐν τοῖς σχολείοις καὶ μάλιστα περὶ τῶν ρωμαιοκαθολικῶν σχολείων καὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν αὐτῶν.

Εἰδικῶς περὶ τῶν ἀνωτέρων Σχολῶν καὶ τῶν Πανεπιστημίων τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πα-

1. Γαλλικὴ μετάφρασις αὐτοῦ ἐν Concile oecum. Vatican II, Documents conciliaires 2, σ. 175-195, μετ' εἰσαγωγῆς ὑπὸ E. Vandermeersch, γερμανικὴ δὲ ἐν τῇ μνημονοσειῇ Dokumentation τοῦ Kath. Nachrichten-Agentur.

ρατρεΐται, ὅτι αὕτη περιβάλλει αὐτὰ μετὰ στοργικῆς μερίμνης. Ἐν αὐτοῖς δέον νὰ καλλιερῶνται αἱ διάφοροι ἐπιστῆμαι διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων καὶ τῆς ἀναγκαιότητος εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν ἐλευθερίας, οὕτως ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται αὐξοῦσα ἐμβάθυνσις εἰς τὰς ἐπιστῆμας καὶ μελέτη τῶν νέων προβλημάτων καὶ πορισμάτων τῆς ἐρεύνης, ἅτινα δέον νὰ νοῶνται οὕτω βαθύτερον, καθὼς ἡ πίστις καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος ἐνοῦνται ἐν τῇ μιᾷ ἀληθείᾳ. Τοιοῦτοτρόπος ἀκολουθεῖται τὸ παράδειγμα τῶν Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἰδίως τοῦ Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου, καὶ ἐξασφαλίζεται ἡ δημοσία, διαρκὴς καὶ γενικὴ παρουσία τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας ἐν πάσῃ προσπάθειᾳ πρὸς ἀνώτερον πολιτισμὸν. Ἐν ὅσοις δὲ ρωμαιοκαθολικοῖς Πανεπιστημίοις δὲν λειτουργοῦσι Θεολογικαὶ Σχολαί, δέον νὰ λειτουργῇ ἰνστιτούτον ἢ ἔδρα θεολογίας, ἵνα γίνωνται ἐν αὐτοῖς παραδόσεις κατ'ἀλληλοὶ καὶ διὰ λαϊκοῦς ἀκροατάς. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐπιστῆμαι κυρίως προάγονται δι' ἐξαιρέτων ἐδικῶν ἐρευνητῶν, ἐπιβάλλεται ὅπως ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις καὶ ταῖς Σχολαῖς λειτουργῶσιν ἰνστιτούτα, ἃν πρῶτος σκοπὸς ἔσται ἡ προώθησις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Τὰ Πανεπιστήμια καὶ αἱ ἀνώτεροι Σχολαί ὀφείλουσι νὰ δέχωνται κατὰ προτίμησιν χαρισματούχους σπουδαστάς, ἔστω καὶ πτωχοῦς, καὶ δὴ τοὺς προερχομένους ἐκ τῶν νέων λαῶν. Περαιτέρω συνιστᾶται, ὅπως καὶ ἐν μὴ ρωμαιοκαθολικοῖς Πανεπιστημίοις ἰδρύνωνται οἴκοι φοιτητῶν καὶ κέντρα ρωμαιοκαθολικά, ἐν τοῖς ὁποίοις νὰ παρέχεται συνεχὴς πνευματικὴ βοήθεια εἰς τὴν σπουδάζουσαν νεότητα δι' ἐπιμελῶς ἐκλελεγμένων καὶ πεπαιδευμένων κληρικῶν, μοναχῶν καὶ λαϊκῶν. Ἰδιαιτέρως προσοντούχοι σπουδασταὶ ρωμαιοκαθολικῶν καὶ ἄλλων Πανεπιστημίων, οἵτινες παρουσιάζουσι διδακτικὰς καὶ ἐρευνητικὰς ἱκανότητας, δέον ἐπιμελῶς νὰ ἐκπαιδεύωνται καὶ προπαρασκευάζωνται διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ διδακτικοῦ ἔργου.

Κυρίως ἐκ τῆς δραστηριότητος τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν ἢ Ἐκκλησία ἀναμένει πολλὰ. Διότι εἰς αὐτάς ἐμπιστεύεται τὸ σοβαρώτατον ἔργον τῆς προπαρασκευῆς τῶν σπουδαστῶν οὐ μόνον διὰ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλ' ἰδιαιτέρως καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ προαγωγὴν τῶν διαφόρων ἐπιστημονικῶν κλάδων τῆς Θεολογίας καὶ διὰ διαφόρους ἄλλας προσωπικὰς ἐπιστημονικὰς ἐρένας, ὡς καὶ διὰ δυσχερεῖς ἀποστολάς καὶ διακονίας ἐν τῷ ἀποστολικῷ ἔργῳ. Ὁμοίως ἔργον τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν εἶναι, ὅπως ἐρευνησὶ βαθύτερον τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς Θεολογίας, ἵνα οὕτως ἐμβαθύνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἡ κατανόησις τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, γνωστοποιεῖται περισσότερο ἢ ἀπὸ τῶν Πατέρων προερχομένη κληρονομία τῆς χριστιανικῆς σοφίας, προωθεῖται ὁ διάλογος μετὰ τῶν κεχωρισμένων ἀδελφῶν καὶ μετὰ τῶν μὴ χριστιανῶν καὶ παρέχεται ἱκανοποιητικὴ ἀπάντησις εἰς τὰ διὰ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν ἀνακύπτοντα προβλήματα. Διὰ ταῦτα ὀφείλουσι αἱ Θεολογικαὶ Σχολαί, διὰ κατ'ἀλλήλου μεταρρυθμίσεως τῶν ἑαυτῶν ὀργανισμῶν καὶ προγραμμάτων, νὰ ἀναπτύξωσι δραστηρίως τὴν ἱεράν ἐπιστήμην καὶ τὰς βοηθητικὰς αὐτῆς ἐπιστῆμας

καὶ νὰ ὀδηγήσωσι τοὺς ἀκροατάς αὐτῶν εἰς βαθύτερας σπουδάς, χρησιμοποιοῦσαι τὰς νεωτέρας μεθόδους καὶ τὰ σύγχρονα μέσα. Ἐν παντὶ Πανεπιστημίῳ ὀφείλουσι αἱ διάφοροι Σχολαί νὰ ἀλληλοβοηθῶνται, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει τοῦτο ἡ εἰδικότης αὐτῶν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ Πανεπιστήμια ὀφείλουσι νὰ συνεργάζωνται στενῶς, παρασκευάζοντα κοινὰ διεθνή συνέδρια, διανέμοντα μετὰ τῶν τὰ ἐπιστημονικὰ πεδία ἐρεύνης, ἀνακοινοῦντα ἀμοιβαίως τὰς ἰδίας ἀνακαλύψεις, ἀνταλλάσσοντα διὰ περιορισμένον χρόνον τοὺς ἰδίους καθηγητάς καὶ προάγοντα πάσας τὰς πρωτοβουλίας, τὰς συμβαλλούσας εἰς τὴν εὐρυτέραν συνεργασίαν αὐτῶν.

Τοιοῦτον τὸ περιεχόμενον τῆς περὶ τῆς χριστιανικῆς παιδείας συνοδικῆς ἀποφάσεως. Ἡδύνατο βεβαίως νὰ ἦτο πληρεστέρα καὶ περισσότερον ἐμπεριστατωμένη ἢ ἀπόφασις αὕτη². Οὕτω λόγου χάριν ὡς

2. Συμπληρωματικῶς κρίνομεν λυσιτελές, ὅπως παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὸν δεκάλογον τῆς ὑπὸ τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἑθνῶν ἐκδοθείσης τῇ 20.11.1959 «Διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ παιδός», ἥτις προτάσσεται τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως τῆς ἀποφάσεως, ἐνθ' ἂν. σ, 170—174: «1. L' enfant doit jouir de tous les droits énoncés dans la présente Déclaration. Ces droits doivent être reconnus à tous les enfants sans exception aucune et sans distinction ou discrimination fondées sur la race, la couleur, le sexe, la langue, la religion, les opinions politiques ou autres, l' origine nationale ou sociale, la fortune, la naissance, ou sur toute autre situation, que celle-ci s' applique à l' enfant lui-même ou à sa famille. 2. L' enfant doit bénéficier d' une protection spéciale et se voir accorder des possibilités et des facilités par l' effet de la loi et par d' autres moyens, afin d' être en mesure de se développer d' une façon saine et normale sur le plan physique, intellectuel, moral spirituel et social, dans des conditions de liberté et de dignité. Dans l' adoption de lois à cette fin, l' intérêt supérieur de l' enfant doit être la considération déterminante. 3. L' enfant a droit dès sa naissance à un nom et à une nationalité. 4. L' enfant doit bénéficier de la sécurité sociale. Il doit pouvoir grandir et se développer d' une façon saine; à cette fin, une aide et une protection spéciales doivent lui être assurées ainsi qu' à sa mère, notamment des soins prénatals et postnatals adéquats. L' enfant a droit à une alimentation, à un logement, à des loisirs et à des soins médicaux adéquats. 5. L' enfant physiquement, mentalement ou socialement désavantagé doit recevoir le traitement, l' éducation et les soins spéciaux que nécessite son état ou sa situation. 6. L' enfant, pour l' épanouissement harmonieux de sa personnalité, a besoin d' amour et de compréhension. Il doit, autant que possible, grandir sous la sauvegarde et sous la responsabilité de ses parents et, en tout état de cause, dans une atmosphère d' affection et de sécurité morale et matérielle; l' enfant en bas âge ne doit pas, sauf circonstances exceptionnelles, être séparé de sa mère. La société et les pouvoirs publics ont le devoir de prendre un soin particulier des enfants sans famille ou de ceux qui n' ont pas de moyens d' existence suffisants. Il est souhaitable que soient accordées aux familles nombreuses des allocations de l' État ou autres pour l' entretien des enfants. 7. L' enfant a droit à une éducation qui doit être gratuite et obligatoire au moins aux niveaux élémentaires. Il doit bénéficier d' une éducation qui contribue à sa culture générale et lui permette, dans des conditions d' égalité des chances, de développer ses facultés, son jugement personnel et son sens des responsabilités morales et sociales, et de devenir un membre

ἔλπειν αὐτῆς χαρακτηρίζομεν, ὅτι δὲν μνημονεύει τῆς ἐν πνεύματι οἰκουμενικῆ ἀναγκαιούσης συνεργασίας μετ' ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Καὶ ὅμως τὸ πρόβλημα τῆς συνεργασίας τῶν χριστιανικῶν σχολείων, ἅτινα ἀτυχῶς ἀνταγωνίζονται ἀλλήλα, ἰδίως ἐν ταῖς νέαις ἱεραποστολικαῖς Ἐκκλησίαις, ἀπασχολεῖ τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν, ὡς ἐν τῶν σοβαρωτέρων προβλημάτων, θὰ ἔδει δὲ νὰ ἀπασχολήσῃ καὶ τὴν Β' Βατικάνειον Σύνοδον, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, ὡς ἄλλως τε ἀπασχόλησεν αὐτὴν εὐλόγως καὶ τὸ μέγα πρόβλημα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ γενικῶς.

9. Ἡ συνοδικὴ ἀπόφασις περὶ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ μοναχικοῦ βίου.

Ἡ παρούσα ἀπόφασις ἔχει μεγάλην πρακτικὴν σημασίαν διὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἕνεκα τῆς ἐν αὐτῇ ἰδιαζούσης θέσεως καὶ ἐκτεταμένης δράσεως τῶν πολυαριθμῶν λατινικῶν μοναχικῶν ταγματῶν. Ὅθεν εὐλόγως ἠσχολήθη καὶ περὶ τὸν Μοναχισμόν ἡ Β' Βατικάνειος Σύνοδος, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ὑπ' αὐτῆς ἐπιδιωχθεῖσα ἀνανέωσις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας προϋποθέτει βεβαίως καὶ τὴν ἀνακαινίσιν τοῦ Μοναχισμοῦ καὶ τὴν ἐντατικωτέραν συμμετοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν τε κοινωνικὴν καὶ τὴν ἱεραποστολικὴν, ὡς καὶ τὴν θεολογικὴν καὶ τὴν οἰκουμενικὴν κ.ο.κ. Ἐντεῦθεν ἡ ἀπόφασις εἰσηγεῖται τὴν ἀνάγκην ἀναθεωρήσεως τῶν ὄρων τοῦ μοναχικοῦ βίου, καθορίζουσα ἅμα καὶ γενικῶς κανόνας αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε ὁ Μοναχισμὸς νὰ ἐπιδιώκῃ τὸν ἐξαγιασμόν τῶν ἀτόμων, ἀλλ' ἅμα νὰ ἀσκήσῃ ἀγαθοποιῶν ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς ὅλης Ἐκκλησίας.

Τὸ ἀρχικὸν σχέδιον ὑπεβλήθη εἰς τὴν Σύνοδον κατὰ τὴν ἐναρξίν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τὸ 1962, παραπεμφθὲν δὲ εἰς συνοδικὴν ἐπιτροπὴν ὑπέστη περαιτέρω

ἐπεξεργασίαν. Ἐπανυποβλήθην εἶτα εἰς αὐτὴν κατὰ Νοέμβριον 1964, ἐγένετο κατ' ἀρχὴν δεκτόν, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν προτάσεων πρὸς συμπλήρωσιν καὶ βελτίωσιν. Ὅθεν ὑπέστη νέαν ἐπεξεργασίαν, μεθ' ἣν ἔτυχε τῆς τελικῆς ἐπιψηφίσεως ὑπὸ τῆς Συνόδου τῇ 11 Ὀκτωβρίου 1965, διὰ ψήφων 2126 κατὰ 13 ἀπορριπτικῶν. Ἡ δὲ τελευταία πρὸ τῆς κυρώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Πάπα ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 28 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ψηφοφορία ἀπέδωκε 2321 placet κατὰ 4 non placet, μετ' αὐτὴν δὲ ἐπικυρωθὲν διεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Πάπα ὑπὸ τὸν τίτλον De accommodata renovatione vitae religiosae «Perfectae caritatis»³.

Τὸ κείμενον διαιρεῖται εἰς 25 παραγράφους, ἀρχεται δὲ διὰ βιβλικοῦ προλόγου, ἐν ᾧ ἐξαιρεται ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἐκκλησίας καθοσίωσις τῶν μοναχῶν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς τηρήσεως τῶν εὐαγγελικῶν συμβουλῶν τῆς ἀγνότητος, τῆς πενίας καὶ τῆς ὑπακοῆς, αἵτινες ἔχουσι τὰς ρίζας αὐτῶν ἐν αὐτῇ τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τῇ ζωῇ τοῦ Σωτῆρος. Οὕτω κατὰ θεῖαν βουλὴν ἀνεπτύχθη ἀξιοθαύμαστός τις ποικιλία μοναχικῶν ἀδελφοτήτων, αἵτινες συνετέλεσαν ὥστε ἡ Ἐκκλησία οὐ μόνον νὰ εἶναι πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρητισμένη (Β' Τιμ. 3,17) καὶ «εἰς ἔργον διακονίας εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. 4,12), ἀλλ' ἅμα καὶ διὰ τῶν ποικίλων πνευματικῶν χαρισμάτων τῶν τέκνων τῆς νὰ εἶναι «ὡς νύμφη κεκοσμημένη τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς» (Ἀποκ. 21, 2) καὶ δι' αὐτῆς νὰ γνωρίζεται «ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ» (Ἐφ. 3, 10). Ὡς γενικαὶ δὲ ἀρχαὶ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ Μοναχισμοῦ συνιστῶνται ἡ μίμησις τοῦ Χριστοῦ, ἡ τήρησις τῶν ἀρχαίων μοναστικῶν κανονισμῶν καὶ παραδόσεων, ἡ συμμετοχὴ τῶν μοναχῶν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ γνῶσις τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνανέωσις τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Περαιτέρω συνιστᾶται ἡ συνεργασία τῶν μοναχῶν ἡ ἀπάρνησις τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἀποκλειστικὴ ἀφιέρωσις αὐτῶν εἰς τὸν Θεὸν διὰ βίου⁴, ἡ ἀσκησις τῶν μοναχικῶν ἀρετῶν, καὶ μάλιστα τῆς ταπεινότητος καὶ ὑπακοῆς καὶ ἀγνότητος, καὶ ἡ διαβίωσις αὐτῶν ἐν θεωρίᾳ καὶ μελέτῃ καὶ ἀσκήσει καὶ ἀγάπῃ, ριπτομένου τοῦ κέντρου τοῦ βάρους γενικῶς ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς αὐτῶν⁵. Ὅμοίως ἡ Σύνοδος ὑποστηρίζει τὴν

3. Γαλλικὴ μετάφρασις αὐτοῦ ἐνθ' ἀν. σ. 75—111, μετ' εἰσαγωγῆς ὑπὸ Α. F. le Bourgeois, γερμανικὴ δὲ ἐν τῇ Dokumentation τοῦ KNA.

4. Χαρακτηριστικῶς μάλιστα προστίθεται, ὅτι «ceci constitue précisément une consécration particulière qui s'enracine intimement dans la consécration de baptême et l'exprime avec plus de plénitude» (ἐνθ' ἀν. σ. 96).

5. Ἰδίως «des religieux cultiveront avec un soin constant l'esprit d'oraison et l'oraison elle-même, puisant aux vraies sources de la spiritualité chrétienne. Tout d'abord, que chaque jour la Sainte Écriture soit en leurs mains pour retirer de sa lecture et de sa méditation «l'éminente science de Jésus-Christ» (Phil. 3, 8). Ils célébreront la sainte liturgie, surtout le mystère de la très Sainte Eucharistie, priant selon l'esprit de l'Église du cœur et des lèvres, et ils alimenteront leur vie spirituelle à cette source inépuisable» (ἐνθ' ἀν. σ. 97).

utile de la société. L'intérêt supérieur de l'enfant doit être le guide de ceux qui ont la responsabilité de son éducation et de son orientation; cette responsabilité incombe en priorité à ses parents. L'enfant doit avoir toutes possibilités de se livrer à des jeux et à des activités récréatives, qui doivent être orientés vers les fins visées par l'éducation; la société et les pouvoirs publics doivent s'efforcer de favoriser la jouissance de ce droit. 8. L'enfant doit, en toutes circonstances, être parmi les premiers à recevoir protection et secours. 9. L'enfant doit être protégé contre toute forme de négligence, de cruauté et d'exploitation. Il ne doit pas être soumis à la traite, sous quelque forme que ce soit. L'enfant ne doit pas être admis à l'emploi avant d'avoir atteint un âge minimum approprié; il ne doit en aucun cas être astreint ou autorisé à prendre une occupation ou un emploi qui nuise à sa santé ou à son éducation ou qui entrave son développement physique, mental ou moral. 10. L'enfant doit être protégé contre les pratiques qui peuvent pousser à la discrimination raciale, à la discrimination religieuse ou à toute autre forme de discrimination. Il doit être élevé dans un esprit de compréhension, de tolérance, d'amitié entre les peuples, de paix et de fraternité universelle et dans le sentiment qu'il lui appartient de consacrer son énergie et ses talents au service de ses semblables».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

'Ενδημούσα νόσος.

Είναι λίαν θλιβερόν τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ τὸ μέγα θέμα τῆς Ἐθνικῆς μας παιδείας, ὅπερ ἀπασχολεῖ σχεδὸν καθημερινῶς τὰς στήλας τῶν ἑφημερίδων, ἐγένετο ἐσχάτως ἀντικείμενον πολιτικῶν διαξιφισμῶν καὶ ἀντεγκλήσεων. Οὐδείς παροικῶν εἰς Ἱερουσαλήμ ἀγνοεῖ, ὅτι καὶ ἡ λεγομένη «ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις» εἰς πολλὰ σημεῖα ἐπεδείνωσε τὸ ἐκπαιδευτικόν μας πρόβλημα, ὅπερ κατήρτησε εἰς τὸν τόπον μας νὰ εἶναι ἐνδημούσα νόσος. Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ κατανοηθῆ, ὅτι τὸ πρόβλημα τοῦτο δὲν εἶναι κυρίως πρόβλημα γλωσσικοῦ ἢ μορφολογικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς νεολαίας μας, ἀλλ' εἶναι πρὸ πάντων πρόβλημα ἰδεολογικῆς κατευθύνσεως τῶν νέων καὶ μορφωτικοῦ ἐξοπλισμοῦ αὐτῶν ἐκ τῆς καθ' ἑλλην ἢ κατὰ περιεχόμενον ἐπόψεως.

Πρὸς αὐτὴν τὴν κατεθύνσιν πρέπει πρὸ πάντων νὰ στραφῇ ἡ προσπάθεια τῶν ἀρμοδίων. Ἐπὶ πλέον οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι «αἱ ὀριστικαὶ λύσεις εἰς τὸν τομέα τῆς παιδείας πρέπει νὰ εἶναι λύσεις διακομματικαί, λύσεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον γενικῆς ἀποδοχῆς».

Τὸ ὑγιὲς αἴσθημα τοῦ δικαίου.

Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι μετὰ τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἡ ὁλομέ-

διατήρησιν καὶ προαγωγὴν τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐν ταῖς μοναῖς, ὡς καὶ τῶν λαϊκοῦ χαρακτήρος μοναστικῶν ἀδελφοτήτων ἐν τῇ κοινωνίᾳ, τῶν τηρουσῶν τὰς εὐαγγελικὰς συμβουλὰς καὶ ἐργαζομένων ἐν νοσοκομείοις, σχολείοις κ.λ.π.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ Σύνοδος ἀσχολεῖται ἰδιαιτέρως περὶ τὰς τρεῖς εὐαγγελικὰς συμβουλὰς καὶ μοναχικὰς ὑποσχέσεις, ἦτοι τῆς ἀγαμίας, θεωρουμένης ὡς «μεγάλου δώρου τῆς χάριτος», τῆς πενίας καὶ τῆς ὑπακοῆς, ὡς καὶ περὶ τὴν κοινοβιακὴν ζωὴν ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀδελφοσύνῃ, περὶ τὰς γυναικείας μονὰς, τὸ ἔνδυμα τῶν μοναχῶν, τὴν μόρφωσιν αὐτῶν, τὴν ἰδρυσιν νέων μονῶν καὶ ἰνστιτούτων καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀντιστοίχων ἔργων αὐτῶν, τὰς ἐν παρακμῇ μονὰς, τὴν συγχώνευσιν συγγενῶν μικρῶν μονῶν καὶ ἰνστιτούτων, τὰ συνέδρια τῶν ἡγουμένων καὶ τὰς κλήσεις εἰς τὸν μοναχικὸν βίον. Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ καλοῦνται οἱ μοναχοί, ὅπως διαδώσωσι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ εἰς ὅλην κληρὸν τὸν κόσμον διὰ τῆς ἑαυτῶν πίστεως, τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, τῆς ἀγαπώσης ἀφοσίωσεως πρὸς τὸν σταυρὸν καὶ τῆς ἐλπίδος ἐπὶ τὴν μέλλουσαν δόξαν, ἵνα οὕτω λάμπῃ τὸ παράδειγμα αὐτῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ δοξάζωσιν οὕτω τὸν οὐράνιον Πατέρα (Ματθ. 5,16).

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

λεῖα τοῦ Ἀρείου Πάγου ἀπέρριψε τὴν ἀπαράδεκτον πρότασιν περὶ αὐτομάτου διαζυγίου. Ὡς ἐτόνισεν ἀξιεπαίνως ἐν τῇ εἰσηγήσει αὐτοῦ ὁ εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου, διὰ τῆς τυχόν καθιερώσεως τοῦ αὐτομάτου διαζυγίου θὰ πληγῇ καιρίως ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ θεμελιουμένη κοινωνία, διότι ὁ γάμος θὰ μεταβληθῇ εἰς θηριγενῆ συμβίωσιν, ἣτις θὰ δύναιτο ὅποτεδήποτε νὰ λύεται ὑφ' ἐνὸς ἐκ τῶν συζύγων.

Μάλιστα ὁ κ. εἰσαγγελεὺς ἐπὶ λέξει εἶπε τὰ ἐξῆς: «Πᾶς τις, καὶ τοιοῦτος κατὰ κανόνα θὰ εἶναι ὁ σύζυγος, θὰ δύναιτο εἰς τὰς πρώτας ἀντιξοότητας τῆς ἐγγάμου συμβιώσεως... νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν συζυγικὴν σχέσιν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀναρμόστου συμπεριφορᾶς τοῦ ἐτέρου. Ὅσον ἐλευθεριώτεροι εἶναι οἱ λόγοι διαζυγίου, τόσον ἐλευθεριώτερα καθίστανται τὰ ἥθη... Ἄν θέλωμεν νὰ δημιουργήσωμεν ἠθικὴν νομιμοποιούσαν τὴν παλλακείαν, ὡς εἰσαγάγωμεν τοὺς προτεινομένους λόγους διαζυγίου. Ἀλλὰ ἂς μὴ λησμονήσωμεν τότε, ὅτι τὸ ὑγιὲς αἴσθημα τοῦ δικαίου, ὅπερ πάντοτε ἀπήτησε τὸν κολασμὸν τοῦ ὑπαίτιου, θὰ πληγῇ ἀνεπανορθώτως, ὅταν τὸν μὲν ὑπαίτιον γεραίρῃ καὶ τιμᾷ ἡ Πολιτεία, τὴν δὲ ἀνοπαίτιον καὶ ἀνεπίληπτον ἀποροῖπτει εἰς τὰς ὁδοὺς ὡς σκῆβαλον καὶ κάτι ἀναχρονιστικόν».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, μόνον ἡ ὑποκρισία δύναται νὰ δικαιολογῇ τὸ αὐτόματον διαζύγιον.

Καθιστοῦν ἐπιτακτικὴν τὴν ὑποχρέωσιν.

Ἐν συνεχείᾳ δεόν νὰ σημειωθῇ, ὅτι συμφώνως πρὸς τὰ στοιχεῖα, ἅτινα παρουσιάζονται ὑπὸ τοῦ τελευταίου δελτίου τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας, ὁ θεσμὸς τῆς νομίμου οἰκογενείας εἰς τὴν χώραν μας ἐξακολουθεῖ νὰ παραμῆνῃ ἰσχυρὸς καὶ νὰ ἀποτελῇ τὴν βάσιν τοῦ κοινωνικοῦ μας συστήματος.

Παρὰ τὴν χαλάρωσιν τῶν ἠθῶν ἔνεκα διαφόρων ἐξωγενῶν παραγόντων καὶ τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως τῶν τελευταίων δεκαετιῶν, «ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου εἰς τὴν γενικωτέραν ἔννοιαν αὐτοῦ ὄχι μόνον δὲν παρουσιάζει σημεῖα κάμψεως, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐμφανίζεται ἐνισχυόμενος». Ἐξ ἄλλου «τὰ ἐξώγαμα κατ' ἔτος δηλούμενα βρέφη ἀποτελοῦν μίαν ἀσήμαντον μειονότητα κωμωμομένην περὶ τὸ 1,30/ο ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν γεννωμένων ζώτων βρεφῶν. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ὅ,τι συμβαίνει εἰς ἄλλας χώρας, ὅπου ἡ ἀναλογία τῶν ἐξωγάμων εἶναι πολλαπλασία τῆς ἡμετέρας».

Πάντα ταῦτα καθιστοῦν ἐπιτακτικὴν τὴν ὑποχρέωσιν πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν παραγόντων πρὸς ἀνάληψιν σταυροφορίας, ἵνα μὴ συνεχισθῇ ἡ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἀρξαμένη διάβρωσις τῶν θεμελίων τῆς ἐλληνικῆς οἰκογενείας. Αὕτη πρέπει νὰ συνεχισθῇ νὰ παραμῆνῃ ἡ κορυφαία τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας.

Ἄπαιτεῖται αὐστηροτέρα παρακολούθησις.

Εἰς μέγας κίνδυνος, ὅστις ἀπειλεῖ τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν εἶναι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν γεννήσεων. «Οἱ Ἕλληνες γονεῖς ἐσκεμμένως σήμερον περιορίζουν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπογόνων των».

Ἡ μελέτη τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, ἣτις ἐγένετο ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Κέντρον Δημογραφικῶν Ἐρευνῶν, ἔφερεν εἰς φῶς, ὅτι πολλοὶ Ἕλληνες χρησιμοποιοῦν τὸ ἀπαράδεκτον καὶ ἀπάνθρωπον μέτρον τῶν ἀμβλώσεων καὶ ἐκτρώσεων. Καθ' ἃ σημειοῦται εἰς σχετικὸν ἄρθρον ἀπογευματινῆς ἐφημερίδος, «ὁ ἠδξήμενος ἀριθμὸς τῶν μικρῶν καὶ φαινομενικῶς ἀντιοικονομικῶς λειτουργουσῶν μαιευτικῶν κλινικῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν μείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννωμένων ζώντων βρεφῶν, ὑποστηρίζει τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἔτος διενεργουμένων ἐκτρώσεων (συγκλυπτομένων ὑπὸ τὸν ἀθῶον τίτλον «ἀπόξεσις τῆς μήτρας»), εἶναι ἀπειρώς μεγαλύτερος τοῦ παραδεδομένου».

Νομίζομεν, ὅτι μία αὐστηροτέρα παρακολούθησις τοῦ ἔργου τῶν κλινικῶν τούτων καὶ ἐπιβολὴ σοβαρῶν κυρώσεων, ὡς καὶ ἡ κατάλληλος διαφώτισις τῶν γονέων θὰ περιορίζε κατά πολὺ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κακόν.

Τιμῆ τὴν Ἑλλάδα.

Ἄξια ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως εἶναι τὰ προσφάτως τελεσθέντα ἐγκαίρια τοῦ «Τεχνικοῦ Κέντρον Ἐθνευγείδου», τὸ ὁποῖον εἶναι ἐν πολὺπλευρον συγκροτήμα, περιλαμβάνον πλουσίαν τεχνικὴν βιβλιοθήκην, αἰθουσαν διαλέξεων καὶ μαθημάτων, μουσεῖον φυσικῆς, ἐν τῷ ὁποίῳ πᾶς τις θὰ δύναιτο νὰ ἀποκτᾷ ἀμείνον ἐμπειρίαν τῶν προόδων τῆς φυσικῆς καὶ τεχνικῆς, αἰθούσας ἐκθέσεων τῶν συγχρόνων ἐξελίξεων τῆς τεχνολογίας καὶ ἐπὶ πλέον ἐν συγκεκρινομένον «πλανητάριον», εἰς τὸ ὁποῖον ἀναπαρίστανται τὰ περισσότερα οὐράνια φαινόμενα.

Ἐν τῷ «πλανητάριῳ» τούτῳ θὰ γίνωνται εἰδικαὶ ἀστρονομικαὶ καὶ διδακτικαὶ ὁμιλίαι, ἵνα οἱ θεαταὶ καὶ ἐπισκέπται λαμβάνουν οὐ μόνον εἰδικὰς γνώσεις, ἀλλὰ καὶ κοσμοθεωριακὰ διδάγματα καὶ τοιοῦτοτρόπως εὐρίσκουν ἀφορμὰς θαυμασμοῦ καὶ δοξολογίας τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος «πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησε».

Ὡς καὶ ἄλλοτε ἐτονίσθη ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἐκκλησίας», τὸ «Τεχνικὸν Κέντρον Ἐθνευγείδου» τιμῆ τὴν Ἑλλάδα. Πράγματι τοῦτο «ἀναβιώνει τὴν παράδοσιν τῶν Μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ Ἔθνους».

Εἶναι ἀκατανόητον.

Τὰ παράπονα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ ἐνιαίου μισθολογίου εἶναι λίαν δεδικοιολογημένα. Εἴκοσι περίπου φορὰς μέχρι τοῦδε ἔλαβον οὗτοι σχετικὰς ὑποσχέσεις, διὰ νὰ ἐνηώσουν μετ' ὀλίγον, ὅτι ἡ πραγματοποίησις τούτων

ἀναβάλλεται ἐπ' ἀόριστον.

Βεβαίως κατανοεῖ τις τὰς μεγάλας δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζει ἡ Κυβέρνησις ἕνεκα τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως. Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ εἶναι ἀκατανόητον, εἶναι τὸ νὰ καταπατῆται ἡ ἀξιοπρέπεια τῶν κρατικῶν λειτουργῶν δι' ὑποσχέσεων, αἵτινες δίδονται ἐν γνώσει, ὅτι αὐταὶ δὲν πρόκειται νὰ πραγματοποιηθοῦν. Ἄς εὐχρηθῶμεν, ἵνα ἡ ἀπαράδεκτος αὕτη κατάστασις τερματισθῇ τόσον διὰ λόγους ἠθικῆς τάξεως ὅσον καὶ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἐπὶ ἔτη ταλαιπωρουμένων δημοσίων ὑπαλλήλων. Ὁλόκληρος ὁ πολιτικὸς κόσμος πρέπει νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ψήφισιν τοῦ σχετικοῦ νομοσχεδίου, ὅπερ ὑπεβλήθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν μικρὰν βουλήν, λαμβανόμενης παραλλήλως μερίμνης πρὸς ἄρσιν πάσης ἀδικίας εἰς βᾶρος τῶν ἐκπαιδευτικῶν.

Πρέπει νὰ συνεργάζωνται.

Ὁρθῶς τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς κατήρτισεν ὑγειονομικὴν διάταξιν, διὰ τῆς ὁποίας καθορίζεται ὁ τρόπος λειτουργίας τῶν θερινῶν κατασκηνώσεων. Αὐταὶ πρέπει νὰ εὐρίσκονται μακρὰν βιομηχανικῶν ζωνῶν καὶ ἀνθυγιεινῶν ἐστιῶν, νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένα θορύβου, νὰ ἔχουν καλὰς ἐγκαταστάσεις ὑδρεύσεως, ἀποχετεύσεων, λουτρῶν, ψυγείων κ.λ.π.

Ἄλλ' ὡς κατ' ἐπανάληψιν ἔχει τονισθῆ ἀπὸ τῆς στήλης ταύτης, ἡ ὑπὲρ τῶν κατασκηνώσεων φροντίς δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται μόνον εἰς τὴν τροφήν ἢ εἰς τὰς ὑγειονομικὰς διατάξεις. Παραλλήλως πρέπει νὰ λαμβάνηται πρόνοια καὶ ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς ὑγείας τῶν τροφίμων τῶν κατασκηνώσεων. Ἡ ἐπιλογή τῶν στελεχῶν καὶ «ἀρχηγῶν» πρέπει νὰ γίνηται μετὰ μεγάλης προσοχῆς. Ἐπίσης ἡ ἐκπαίδευσις αὐτῶν δεόν νὰ εἶναι οὐσιαστικότερα. Τὸ μορφωτικὸν ἐξ ἄλλου πρόγραμμα τῆς κατασκηνωτικῆς ζωῆς πρέπει νὰ συμβάλληται οὐ μόνον εἰς τὴν διάπλασιν ὑγιῶν σομάτων, ἀλλ' εἰς τὴν μόρφωσιν ὀλοκληρομένων χριστιανικῶν προσωπικοτήτων. Ἴδου διατὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου αἱ ἀρμόδιαι ὑπηρεσίαι τῶν ὑπουργείων Παιδείας καὶ Προνοίας πρέπει νὰ συνεργάζωνται πάντοτε στενώτατα μετὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Νὰ προσφέρωνται εἰς προσιτὰς τιμὰς.

Εἶναι ὀρθὸν τὸ μέτρον τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ὑποχρεωτικῆς πωλήσεως τῶν πανεπιστημιακῶν συγγραμμάτων εἰς τοὺς φοιτητάς. Ἐξ ἄλλου τὰ συγγράμματα ταῦτα θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκτυπῶνται ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ νὰ προσφέρωνται εἰς αὐτοὺς εἰς προσιτὰς τιμὰς.

Οἰκοθεν νοεῖται, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῇ εἰς τοὺς συγγράφοντας ἰκανοποιητικὴ ἀμοιβή, δοθέντος ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ πνευματικὴ ἐργασία δυστυχῶς δὲν ἀμείβεται ἰκανοποιητικῶς, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ἀνατροπὴν τῆς ἱεραρχικῆς κλίμακος τῶν ἀξιών.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

'Ιερά Σύνοδος

1. 'Η 'Ιερά Σύνοδος ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 5ης 'Ιουλίου ἐ.ἐ. ἀνέγνω τὰ Σεπτὰ Πατριαρχικά Γράμματα τῆς Α. Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου 'Ιεροσολύμων κ. Βενεδίκτου, διὰ τῶν ὁποίων Οὗτος εὐχαριστεῖ τὴν 'Ιεράν Σύνοδον διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν μέριμναν αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Μητρὸς τῶν 'Εκκλησιῶν. Εἰδικώτερον δὲ διὰ τὰς ὑπ' αὐτῆς ἐξαπολυθείσας Συνοδικὰς 'Εγκυκλίους πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους 'Ιεράρχας τῆς 'Εκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐπ'ἀνδρωσιν τῆς 'Αγιοταφικῆς 'Αδελφότητος καὶ τὴν διεξαγωγὴν πανελληνίου ἐράνου ἀπὸ τῆς 16 ἕως τῆς 18 'Οκτωβρίου ἐ.ἐ. ὑπὸ Συνοδικῆς 'Επιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν Σεβασμιωτῶν Συνοδικῶν 'Ηλείας κ. Γερμανοῦ, ὡς Προέδρου, Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεωργίου καὶ Παροναξίας κ. 'Επιφανίου, ὡς Μελῶν, ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου.

2. 'Ακολουθῶς ἀπεφάσισεν, ὅπως Συνοδικῆ 'Επιτροπῇ, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου Αὐτῆς, τοῦ 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομου καὶ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου 'Ηλείας κ. Γερμανοῦ, Συνοδικοῦ Μέλους, ἐπισκεφθῆ τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν παρατηρηθεῖσαν καθυστέρησιν τῆς λύσεως τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ ζητήματος καὶ

3. 'Ο Σεβασμιωτάτος Κίτρος κ. Βαρνάβας, Συνοδικὸς Σύνεδρος, ἐπανακάμψας ἐκ τοῦ εἰς Ρωσίαν ταξιδίου του, ἐπισκεφθεὶς προσκλήσει τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ρωσίας κ. 'Αλε-

Βιομηχανοὶ καὶ ἐργάται.

Εἰς τὴν πρόσρησιν του πρὸς τὸν Σύνδεσμον Ἑλλήνων Βιομηχάνων, ὁ Βασιλεὺς ἐτόνισεν πρὸς τοὺς ἄλλοις ὅτι οὗτοι πρέπει νὰ ἐμπνευσθοῦν ἀπὸ τὰς ἐπιτυχίας ἄλλων χωρῶν βιομηχανικῶς προηγμένωνεἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῶν ἐργατῶν. 'Η ὑπόδειξις εἶναι ἄκρως πρακτικῆ, ἐναρμονίζεται δὲ πρὸς τὰς ἐπιταγὰς ὄχι μόνον τῆς λογικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἡθικῆς τῆς ἐργασίας. Τὸ κεφάλαιον, ὅταν διὰ τὰ ἐπιτόχη τὸ μέγιστον δυνατὸν κέρδος, τυφλώττη πρὸ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐργαζομένων καὶ ἀντιπαρέχεται αὐτὰ, ὄχι μόνον καταπατεῖ τὴν 'Ηθικὴν, ἀλλὰ ἀντιβαίνει καὶ πρὸς τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον. Τὸ ὅλον ἐδρυνόμενον καὶ ἐπικρατοῦν πνεῦμα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων αὐτῶν ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς κοινῆς τύχης ἐργοδοτῶν καὶ ἐργαζομένων ἀπέδειξεν εἰς τὴν πράξιν ὅτι εἶναι τὸ μόνον πράγματι καὶ ἀπολύτως ἐξυπηρετηκὸν διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις. Εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον αἱ βιομηχανίαι προσδεοῦν καὶ ἐξασφαλίζουν τὴν ἐπιτυχίαν των ἐφ' ὅσον καλλιεργοῦν ἐμπράκτως ἐν κλίμα κατανοήσεως καὶ ἐκτιμῆσεως μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐργαζομένων.

'Η 'Ιατρικὴ 'Ηθικῆ.

Τὸ προσφάτως συνελθὸν εἰς Παρισίους Διεθνῆς Συνέδριον 'Ιατρικῆς 'Ηθικῆς, εἰς τὸ ὁποῖον μετέσχον ἑκατοντάδες ἱατρῶν, κοινωνιολόγων καὶ φιλοσόφων ἐξ ὅλων τῶν σημείων τῆς οἰκουμένης, παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ριφθῆ φῶς εἰς ἐξόχως ἐνδιαφερούσας πλευρὰς τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς εὐθύνης τοῦ ἱατροῦ εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Κατὰ τὰς εἰσηγήσεις καὶ διαλέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Συν-

εῖου, τὴν 'Αγιοτάτην 'Εκκλησίαν τῆς Ρωσίας, ἐγνώρισε τῇ 'Αγίᾳ καὶ 'Ιερᾷ Συνόδῳ τὰ τῆς ἐπισκέψεως αὐτοῦ, ὡς καὶ τὰς τιμὰς καὶ περιποιήσεις, ὧν ἔτυχε οὗτος παρὰ τε τοῦ Πατριάρχου Ρωσίας καὶ τοῦ Πατριάρχου Γεωργίας, τὸν τελευταῖον τοῦτον ἐπισκεφθεὶς εἰς τὴν ἐν Τυφλίδι τῆς Γεωργίας ἔδραν του. Εἰς αὐτὸν οἱ Μακαριώτατοι Πατριάρχαι Ρωσίας κ. 'Αλέξιος καὶ Γεωργίας κ. 'Εφραίμ ἀπένειμον τὰ 'Εκκλησιαστικὰ παράσημα τοῦ 'Αγίου Βλαδιμήρου καὶ τοῦ 'Αγίου Γεωργίου τῆς Γεωργίας. 'Η δὲ Θεολογικὴ 'Ακαδημία τοῦ Λένινγκραντ (Πετροπόλεως) ἀνεκήρυξε τὸν Σεβ. Κίτρον ἐπίτιμον Δρα τῆς Θεολογίας.

'Ιερά 'Αρχιεπισκοπὴ 'Αθηνῶν

'Ο Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 26ης 'Ιουνίου μέχρι τῆς 10ης 'Ιουλίου 1966 ἐχοροστάτησεν εἰς διαφόρους ἱεροὺς ναοὺς 'Αθηνῶν, προήδρευσε τῶν συνεδριῶν τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου καὶ τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων διαφόρων 'Εκκλησιαστικῶν 'Οργανισμῶν, συνειργάσθη μετὰ Σεβασμιωτῶν 'Αρχιερέων, ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν διαφόρους ἐπιτροπὰς καὶ άτομα κ.ο.κ. Οὕτω:

Ἐχοροστάτησε: Τῆ 26ῃ 'Ιουνίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ 'Αθηνῶν τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

— Τῆ 28ῃ 'Ιουνίου εἰς τὸν 'Εσπερινὸν τοῦ ἑορτάζοντος ἱεροῦ ναοῦ τοῦ 'Αγίου Παύλου τῆς ὁδοῦ Ψαρρῶν.

— Τῆ 30ῃ 'Ιουνίου εἰς τὸν 'Εσπερινὸν τὸν τελεσθέντα εἰς τὸν ἱερόν ναόν 'Αγίων 'Αναργύρων Νέας 'Ιωνίας.

— Τῆ 10ῃ 'Ιουλίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ 'Αθηνῶν τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

Προήδρευσε: Τῆ 27ῃ 'Ιουνίου τῆς συνεδρίας τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου.

— Τῆ 5ῃ 'Ιουλίου τῆς συνεδρίας τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου, τὸ δὲ ἀπόγευμα τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας.

— Τῆ 6ῃ 'Ιουλίου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

— Τῆ 7ῃ 'Ιουλίου τῆς συνεδρίας τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου.

— Τῆ 8ῃ 'Ιουλίου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

— Τῆ 9ῃ 'Ιουλίου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ 'Ορφανοτροφείου Βουλιαγμένης.

Ἐπεσκέφθη: Τῆ 7ῃ 'Ιουλίου εἰς τὸ Πολιτικὸν Γραφεῖον τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Σεφανόπουλον.

Ἐτέλεσε: Τῆ 29ῃ 'Ιουνίου εἰς τὸν ἐν Τατοῖῳ τάφον τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Παύλου Τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καταθέσας καὶ στέφανον.

Προέστη: Τῆ 29ῃ τοῦ Πανηγυρικοῦ 'Εσπερινοῦ τοῦ

εδρίου, ἐτονίσθη ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἡ ὑπαρξὶς ἱατρικῶ ἀνθρωπισμοῦ ἄνευ ἠθικῶν βάσεων, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν πληρότητα καὶ ὁλότητά των προσφέρονται μόνον ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς 'Ηθικῆς. Νέα δὲ προβλήματα, ἀδιανόητα εἰς τὸ παρελθόν, προερχόμενα ἀπὸ τὰς συγχρόνους κοινωνικὰς συνθήκας καὶ ραγδαίως ἐξελιξίεις, καθιστοῦν τὰς ἀρχὰς ταύτας ἐπιτακτικώτερας. Δι. σήμερον, διὰ τῆς εὐρείας ἐπεκτάσεως τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων, ἡ 'Ιατρικὴ 'Ηθικὴ προσέλαβε συλλογικὸν χαρακτῆρα, τὸ δὲ ἀπόσπαστον σύνολον τῶν ἀσθενῶν εἶναι λόγος, ὁ ὁποῖος ἐνέχει τὸν κίνδυνον νὰ ἐξασθενήσῃ τὸ αἶσθημα εὐθύνης τῶν ἱατρῶν ἐναντι τοῦ συγκεκριμένου ἀνθρώπου. 'Η ἀγωγή λοιπὸν τῆς ἱατρικῆς συμπεριφορᾶς ἔχει κατὰ τὰς ἡμέρας μας σπουδαιότεραν σημασίαν ἀπ' ὅτι ἄλλοτε καὶ πρέπει νὰ τύχη τῆς δεούσης προσοχῆς ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἐδαγγελίου.

τελεσθέντος ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου τοῦ 'Αρείου Πάγου.

Π α ρ ἔ σ τ η: Τῆ 1η 'Ιουλίου εἰς τὴν ἐν τῇ Στρατιωτικῇ Λέσχῃ 'Αθηνῶν γενομένην ἀπονομὴν διπλωμάτων εἰς τοὺς ἀποφοίτους τῆς Σχολῆς 'Αεροπορίας.

—Τῆ 4η 'Ιουλίου εἰς τὴν δεξιῶσιν τῆς 'Αμερικανικῆς Πρεσβείας ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ.

—Τῆ 10η 'Ιουλίου εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ 'Ασύλου 'Αγίου 'Ανδρέου Νέας Σμύρνης, ὁμιλήσας καταλλήλως πρὸς τοὺς τροφίμους αὐτοῦ.

Ἐ δ ἔ χ θ η: Τῆ 27η 'Ιουνίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονύσιον καὶ Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνὸν καὶ τὸν διδάκτορα τῆς θεολογίας κ. Ζηζιούλαν.

—Τῆ 28η 'Ιουνίου τὸν Διευθυντὴν τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου Κληρικῶν Ἑλλάδος πανοσ. ἀρχιμ. Χρυσόστομον Γιαλούρη, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας πανοσ. ἀρχιμ. Παντελεήμονα Μπαρδάκου, τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. κ. 'Αθαν. Βοσνιῶτην καὶ τὸν Διεύθυνοντὰ Σύμβουλον τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κ. Ζαφ. Κέπετζην.

—Τῆ 30ῆ 'Ιουνίου τὴν κυρίαν Γόντικα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

—Τῆ 1η 'Ιουλίου τὸν γραμματέα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ πανοσ. ἀρχιμ. Γρηγόριον Μανιατόπουλον, καὶ τοὺς θεολόγους κ.κ. Κατσιμάλλην καὶ Φραγκόπουλον.

—Τῆ 2α 'Ιουλίου τὸν καθηγητὴν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Στυλιανὸν Κορρέν, τὸν πρόεδρον τοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδουλίδην, τὸν ἐφοριακὸν κ. Χριστούδην καὶ τὸν τιμητάρχην τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐρρηκευμάτων κ. Θεολόγον Φίλιππον.

—Τῆ 4η 'Ιουλίου τὸν ἐν Ἀθήναις Ἐξάρχον τοῦ Παναγίου Τάφου Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Τιβερίδος κ. Ἀνατόλιον, τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κεντρῶς Ἀφρικῆς κ. Κυπριανόν, τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ο.Τ.Ε. κ. Καβουνίδην, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας πανοσ. ἀρχιμ. Παντελεήμονα Μπαρδάκου, τὸν ἱεροκήρυκα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πανοσ. ἀρχιμ. Αὐγουστίνον Καντιώτην.

—Τῆ 5η 'Ιουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κίτρους κ. Βαρνάβαν.

—Τῆ 6η 'Ιουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Δρυϊνούπολεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσας κ. Χριστοφόρον, τὸν Πρωτοσύγκελλον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης πανοσ. ἀρχιμ. Νικόδημον Ἀναγνώστου, τὸν Διευθυντὴν Ἐρρηκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Γιανναρᾶν, τὸν Δημοτικὸν Σύμβουλον Ἀθηνῶν κ. Ἀποστολάκου καὶ τὸν κ. Λαζαρίδην μετὰ τῆς κυρίας του.

—Τῆ 7η 'Ιουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἰωαννίων κ. Σεραφεῖμ, Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνὸν καὶ Γυθείου καὶ Οἴτύλου κ. Σωτήριον καὶ τὸν εἰσαγγελέα Ἐφετῶν κ. Τοῦμπην.

—Τῆ 8η 'Ιουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβον, τὸ Συμβούλιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἁγίας Λαύρας, τὴν κ. Σίμου καὶ τὸν καθηγητὴν κ. Φούγιαν.

—Τῆ 9η 'Ιουλίου τὸν ἀρεοπαγίτην κ. Παπαϊωάννου καὶ τὸν κ. Φώτιον Τσιρώνην.

Ἱερὰ Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Ἡ, ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς ἐν Ἠπιείρῳ Ἐκκλησίας τῆς Νικοπόλεως Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος Ἁγίου Παύλου, ἑορτὴ καὶ πανηγυρὶς ἐωρτάσθη καὶ ἐφέτος λαμπρότατα, συμφώνως τῇ ἰδιαιτέρᾳ ποιμαντορικῇ μερίμνῃ καὶ πατρικῇ ἀγάπῃ, τοῦ, τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐπὶ τὸ ἐπισημότερον καθιερώσαντος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1953, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νικοπόλεως κ.κ. Στυλιανοῦ.

Οὕτω, χοροστατοῦντος Αὐτοῦ, τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας τῆς 28ης 'Ιουνίου, εἰς τὴν ἱ. ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, τῆς Μονῆς «Λιθάρου», ἐπικεκλημένης οὕτω ἕκ τινος λίθου, ἐφ' ὃν ἐπάτησε—κατὰ τὴν ἄχρι τοῦδε διασωζομένην παράδοσιν—καὶ ἐκήρυξεν ὁ οὐρανοβάμιον Ἀπόστολος, ἐτελέσθη, παρουσία χιλιάδων Προσκυνητῶν, ὁ μέγας ἑόρτιος Ἔσπερινός, ἐν συνεχείᾳ δὲ Παράκλησις καὶ τὰς μεταμεσονυκτίους ὥρας ὁ Ὁρθρος καὶ ἡ Θ. Λειτουργία. Αὐτόθι, ἀφ' ἑσπέρας, τὸν πανηγυρικὸν λόγον ἐκήρυξε, με-

ψυχὴν παλλομένην ἀπὸ συγκίνησιν καὶ ἱερὸν ἐνθουσιασμόν, ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης, ἀναφερθεῖσα εἰς τὸ περὶ ἀγάπης κήρυγμα τοῦ μακαρίου Παύλου, λίαν ἐπικάιρον διὰ τὰς παρούσας δυσχερεῖς περιστάσεις καὶ τὴν σύγχρονον ζωὴν.

Ἐξ ἄλλου, τὴν πρωΐαν εἰς τὸν ἐν Νικοπόλει ναὸν τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἀνεγερθέντος πρὸς τιμὴν καὶ μνήμην Του, θαρσέτω ζήλω καὶ εὐλαβείᾳ τοῦ Νικοπόλεως Στυλιανοῦ—εἶναι δ' ὁ πρῶτος Ναός, ὃν ἐθεμελίωσεν ἅμα τῇ ἀναλήμῃ τῶν ἀρχιερατικῶν του καθηκόντων—ἐτελέσθη πανηγυρικῇ, ἀρχιερατικῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ, καθ' ἣν θαυμασιῶς ὠμίλησεν ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος Ἀντώνιος Κουλούρης, Θεολόγος.

Πρὸς τοῦτοισ, τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Νικοπόλεως, καὶ ἐν τῇ παλαιοχριστιανικῇ Βασιλικῇ, τῇ κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἀνεγερθεῖσῃ ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Νικοπόλεως Ἀλκίσιωνος, ἐψάλλη, ὑπαίθριος, πανηγυρικός Ἔσπερινός, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου τῆς Νικοπόλεως Παλαιᾶς Ἠπιείρου κ.κ. Στυλιανοῦ, συμπαραστατομένου ὑπὸ τοῦ Πανοσ. Ἱεροκήρυκος, τοῦ Γεν. Ἀρχ. Ἐπιτρόπου καὶ 25δος Ἀρχιμανδριτῶν καὶ λοιπῶν τῆς περιφερείας, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν κ.κ. Νομάρχου Πρεβέζης, Προέδρου καὶ Εἰσαγγελέως Πρωτοδικῶν, Φρουράρχου, Διοικητοῦ Χωροφυλακῆς, λοιπῶν ἐπισήμων καὶ πλήθους Προσκυνητῶν. Τμήμα Στρατοῦ ἀπέδιδε τὰς κεκανονισμένας τιμὰς. Χορωδία Ἱεροσαλτῶν ὑπὸ τὴν δ/σιν τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς παρὰ τῇ Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ Ἰωαννίνων κ. Νικ. Τσιγκουλῆ ἔψαλε ὠραϊότατα τὰ, εἰς τὸν Ἀπ. Παῦλον καὶ τὴν ἐν Νικοπόλει ἔλευσιν καὶ παραχέμασιν αὐτοῦ, τροπάρια. Ὁ δὲ Πανοσιολ. Ἱεροκήρυξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικοπόλεως Ἀρχιμανδριτῆς Φιλάρετος Βιτάλης εἶπε τὸν προσήκοντα πανηγυρικὸν λόγον. Ἀναμνηστικὸν δὲ τεῦχος αὐτοῦ, ἐκδοθὲν εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τῆς ἱ. Μητροπόλεως, καὶ τιτλοφορούμενον «Ὁ σκοπὸς τοῦ Παύλου», διενεμήθη, ὡς εὐλογία, εἰς τοὺς Προσκυνητὰς.

Ἐν τέλει, ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης ἀπήντησε τὰς πατρικὰς εὐχὰς, διερμηνεύσας τὰ αἰσθήματα τῆς πλήρους ἱκανοποιήσεώς του ἀπὸ τὸν πάγκοινον καὶ λαμπρὸν ἑορτασμόν, ἐπικαλεσθεὶς θερμῶς ἐπὶ πάντας καὶ τὸ Ἔθνος τὴν χάριν τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου, μνησθεὶς καὶ τῶν ἀλυτρώτων Βορειοηπειρωτῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν Κυπρίων, ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως αὐτῶν εὐχηθεὶς, κατὰ τὸν προαιώνιον καὶ πανελλήνιον πόθον τῆς Ἐνώσεως μετὰ τῆς Μητρὸς Πατρίδος.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

'Αγιον Ὅρος

Ἀπὸ τῆς 18ης 'Ιουνίου μέχρι καὶ τῆς 21ης 'Ιουνίου ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Σταῦρος Κωστόπουλος ἐπραγματοποίησε τετραήμερον προσκυνηματικὴν ἐπίσκεψιν εἰς Ἁγιον Ὅρος συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτῶν τῆς Ἰταλίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἑλβετίας, τοῦ Λιβάνου, τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῆς Δανίας. Ἐπίσης συνώδευσαν τὸν κ. Ὑπουργὸν κατὰ τὴν εἰς Ἁγιον Ὅρος προσκυνηματικὴν ἐπίσκεψιν του ὁ Σύμβουλος Πρεσβείας κ. Δ. Βελισσαρόπουλος, ὁ Διευθυντῆς Πολιτικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Ὑπουργείου Βορείου Ἑλλάδος κ. Γ. Ε. Σέκερης, ὁ Γραμματεὺς τῆς παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Ἐξωτερικῶν Διευθύνσεως Ἐκκλησιῶν κ. Κ. Δαρατζίκης, ὁ Ὑπασπιστὴς του Ὑποπλοίαρχος κ. Καραμήτσος, ὁ Καθηγητῆς κ. Π. Μυλωνᾶς, ὁ Ἀρχαιολόγος κ. Μ. Μιχαηλίδης, ὁ Ἱδ. Γραμματεὺς του κ. Δ. Μακρόπουλος κ.λ.π.

Τὸν ἀφιχθέντα εἰς Ἁγιον Ὅρος Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Στ. Κωστόπουλον ὑπεδέχθη ὁ Διοικητῆς Ἁγίου Ὁρους κ. Ἐμμανουὴλ Ρούνης, ὁ Πρωτεπιστάτης Γέρον Ζαχαρίας Βατοπεδίνος, οἱ Ἠγούμενοι τῶν Μονῶν, τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος κ.λ.π.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εἰς Ἄθω προσκυνηματικῆς ἐπισκέψεως του ὁ Ὑπουργὸς καὶ οἱ κ.κ. Πρόσβεις ἐπεσκεψθήσαν τὰς ἱ. Μονὰς Μεγίστης Λαύρας, Βατοπεδίου, Ἰβήρων, Χελωνδαρίου, Διονυσίου, Γρηγορίου καὶ Ἐσφιγμένου, τὴν Νέαν Σκῆτην καὶ τὰς Καρυὰς.

Ἰδιαιτέρως θερμῇ ὑπήρξεν ἡ εἰς τὰς Καρυὰς ἐπίσημος ὑπο-

δοχή ή οργανωθείσα προς τιμήν του κ. 'Υπουργού υπό της 'Ιεράς Κοινότητος, εἰς δὲ τὴν τελεσθεῖσαν ἐν τῷ πανσέπτῳ Ναῶ τοῦ Πρωτάτου Δοξολογίαν ὁ 'Υπουργὸς τῆς 'Εθνικῆς 'Αμύνης κ. Στ. Κωστόπουλος ἀπαντῶν εἰς τὴν χαιρετιστήριον προσφώνησιν τοῦ Προηγούμενου Καλλιστράτου Λαυριώτου εἶπε μεταξύ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς :

«Εὐχαριστῶ θερμῶς τὴν 'Ιεράν Κοινότητα 'Αγίου 'Ορους διὰ τὴν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν καὶ διὰ τοὺς εὐγενεῖς λόγους τῆς χαιρετιστήριου προσφωνήσεως. Καὶ ἐπιθυμῶ νὰ σὰς διαβεβαίωσω ὅτι θὰ διατηρήσω εὐγνώμονα τὴν ἀνάμνησιν τῶν τιμητικῶν ἐκδηλώσεων, τὰς ὁποίας μοι ἐπεφυλάξατε κατὰ τὴν ἐνταῦθα ἀφίξίν μου.

'Απὸ τοῦ παρελθόντος Σαββάτου, ἀποβίβασθεις εἰς τὴν 'Ιεράν Χερσόνησον διὰ νὰ πραγματοποιήσω τὴν προσκυνηματικὴν ἐπίσκεψίν μου, αἰσθάνομαι νὰ με περιβάλλετε με τὴν ἀγάπην σας.

Γνωρίζετε ὅτι εἶναι παλαιοὶ καὶ στενώτατοι οἱ δεσμοὶ μας.

Στρέφομαι μετὰ πολλῆς εὐλαβείας πρὸς τοὺς αἰῶνας τῆς ἀγιορειτικῆς ἀσκήσεως. Καὶ τιμῶ ἐν περισσεύματι καρδίας καὶ πνεύματος τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν σημασίαν τοῦ 'Αγιορειτικοῦ Μοναχισμοῦ. Εἰς τὴν διαδρομὴν τῶν αἰῶνων ἀνεδείχθητε πιστοὶ ἀσκηταὶ τῆς 'Ορθοδοξίας καὶ λάμποντες ἀκρίται τοῦ 'Ελληνικοῦ πνεύματος. 'Απὸ τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας σας ὁ 'Αθῶς κατέστη λαμπροφόρος κορυφὴ τῆς 'Ορθοδοξίας καὶ τῆς αἰωνίας 'Ελλάδος.

'Αλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀναφορὰ τῆς πνευματικῆς εὐλαβείας, ἡ ὁποία με συνδέει με τὸ 'Αγιον 'Ορος. Ἐνθυμοῦμαι, μετὰ πολλῆς συγκινήσεως, τὰς παλαιὰς συναντήσεις μας : Τὸ 1951 συνοδεύων τὸν ἀλησμόνητον Πρόεδρον Σοφοκλῆν Βενιζέλον, ἐπισκέφθη τὴν 'Ιεράν Μονὴν Βατοπεδίου καὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1965 χάρις εἰς τὴν ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς ὑμᾶς ἐξόχως τιμητικὴν πρόσκλησιν τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου μου ἐδόθη ἡ εὐκαιρία ὡς 'Υπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τότε νὰ σὰς δεξιωθῶ εἰς τὰς 'Αθήνας καὶ νὰ ἀπευθύνω πρὸς τὴν 'Ιεράν Κοινότητα 'Αγίου 'Ορους χαιρετισμὸν τιμῆς καὶ ἀναφορὰν πνευματικῆς εὐλαβείας.

Προσφωνῶν κατὰ τὴν ἐν 'Αθήναις συνάντησίν μας τὰ μέλη τῆς 'Ιεράς Κοινότητος ἔλεγον : «Τὸ 'Αγιον 'Ορος ἀποτελεῖ ὑψηλὴν πνευματικὴν ἐπαλξιν, ἀκτινοβολοῦσαν ἐπὶ τοὺς αἰῶνας τῆς 'Ορθοδοξίας καὶ λάμπουσιν εἰς τὸν πόνον τῆς εὐλαβείας καὶ εἰς τὸ δάκρυον τῆς συντριβῆς. Εἰς τὴν πολυκύμαντον διαδρομὴν τῶν αἰῶνων βεβαιούται ἡ διάρκεια καὶ ἡ ἰερότης τῆς ἀποστολῆς του. Εἰς τὰς Μονὰς, εἰς τὰς Σκήτας, εἰς τὰς καλύβας καὶ τὰ ἐρημητήρια τοῦ 'Αθῶ, ὁ ὀρθόδοξος Μοναχισμὸς, ἀνυψούμενος εἰς μίαν οὐρανίαν σφαῖραν ζωῆς, ἀνήγειρε λαμπρὸν πνευματικὸν τρόπιον καὶ ἐκχύνει πρὸς τὸν κόσμον μηνύματα συγκλονιστικοῦ βιώματος καὶ ἱερᾶς ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Θεόν.

Ὁ 'Αθῶς, με τὸ ἱερὸν ὕψος του καὶ τὸ μυστικὸν φῶς του, ἀποτελεῖ καύχημα καὶ δόξαν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ».

Δοκιμάζω βαθεῖαν συγκίνησιν, διότι δύναμαι σήμερον ἐν τῷ Πανσέπτῳ Ναῶ τοῦ Πρωτάτου νὰ ἐπαναλάβω τοὺς λόγους τῆς συναντήσεως τῶν 'Αθηνῶν καὶ νὰ καταθέσω τὴν ἀναφορὰν τῆς πνευματικῆς εὐλαβείας μου, ἐνώπιον τῆς ἐφόρου καὶ προστάτιδος τοῦ 'Αγιωνύμου 'Ορους.

Ὡς 'Υπουργὸς 'Εθνικῆς 'Αμύνης σήμερον ἐπιθυμῶ νὰ ἐπισημάνω, κατὰ τὴν παρούσαν ὥραν τῆς ἐπιστήμου ὑποδοχῆς, μίαν ἄλλην πνευματικὴν ἐμπειρίαν μου : Εἰς τοὺς αἰῶνας τῆς ἑλληνικῆς διαρκείας, ἡ Παναγία 'Εφορος τοῦ 'Αγίου 'Ορους ἀνεγνωρίσθη ὡς ἡ 'Υπέρμαχος Στρατηγὸς εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἑλληνικοῦ γένους.

Σὰς ἀνήκουν αἱ θερμαὶ εὐχαριστίαι μου διὰ τὴν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν, τὴν ὁποίαν μου ἐπεφυλάξατε καὶ τὴν ὁποίαν προσφέρετε καὶ πρὸς τοὺς ἀξιοτίμους διπλωματικούς ἐκπροσώπους φίλων χωρῶν, οἱ ὁποῖοι προσήλθον ἐνταῦθα τιμῶντες τὴν ἱεράν παράδοσιν καὶ τοὺς πνευματικούς ἀγῶνας τοῦ 'Αγίου 'Ορους.

Εὐρισκόμενος εἰς τὴν 'Ιεράν Χερσόνησον, στρέφω εὐλαβῶς τὴν σκέψιν μου πρὸς τὴν σεπτὴν κορυφὴν τῆς

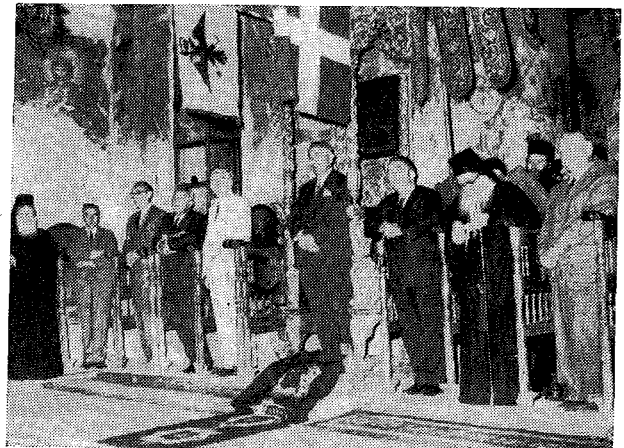
'Ορθοδοξίας καὶ τὸν πνευματικὸν αὐθέντην τοῦ 'Αγίου 'Ορους Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ.κ. 'Αθηναγόραν.

Καὶ εὐρισκόμενος ἐνταῦθα, ἐνθυμοῦμαι τοὺς ὠραίους ἐκείνους λόγους, τοὺς ὁποίους μᾶς ἀπηύθυνεν ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντίνος, ὅταν μᾶς προσεκάλεσεν εἰς τὸ Βασιλικὸν γεῦμα τῆς 2ας Μαΐου 1965 : «Αἱ διδασκαλίαι, αἱ γραφαὶ καὶ ἡ πείρα τῶν 'Αγίων Πατέρων μας τοῦ 'Αγίου 'Ορους εἶναι τώρα εἴπερ ποτὲ ἄλλοτε ἀναγκαῖαι διὰ τὸ ἔθνος».

Ὁ Διοικητὴς 'Αγίου 'Ορους κ. Ἐμμανουὴλ Θρ. Ρούνης ἀποχαιρετῶν τὸν κ. 'Υπουργὸν 'Εθνικῆς 'Αμύνης εἶπε μεταξύ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα ἀποδίδουν τὰ ἀγιορειτικὰ αἰσθητά καὶ τὰς εὐμενεῖς ἐντυπώσεις, πού ἐδημιουργήθησαν ἐκ τῆς ὑπουργικῆς προσκυνηματικῆς ἐπισκέψεως εἰς 'Αγιον 'Ορος :

«...Ἐφθάσατε εἰς τὸ 'Ορος τῶν Ἑλλήνων τὸ 'Αγιον εὐλαβῆς προσκυνητῆς τῆς ἀγιορειτικῆς ἀσκήσεως. Καὶ ἐνώπιον τῆς Πορταΐτισσος Ἐφόρου τοῦ 'Αθῶ ἐστάθητε κατὰ τὴν εὐλαβῆ προσδοκίαν τοῦ ὠραίου ἐκείνου στήχους σας «Δὸς νὰ βρεθῶ με δεητικὴ λαμπάδα μέσ' τὰ χέρια».

Κατεκτήσατε τὰς καρδίας τῶν 'Αγιορειτῶν πατέρων.

'Ο ὑπουργὸς 'Εθνικῆς 'Αμύνης κ. Σταύρος Κωστόπουλος ἐν τῷ Πρωτάτῳ τοῦ 'Αγίου 'Ορους περιστοιχοῦμενος ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ 'Αγίου 'Ορους κ. Ἐμμανουὴλ Ρούνη, τοῦ Προστυπιστάτου Γέροντος Ζαχαρία Βατοπεδινῶ καὶ τῶν ἐν 'Αθήναις Πρεσβευτῶν 'Ιταλίας, 'ΗΠΑ, Λιβάνου καὶ Δανίας.

Καὶ τὰ σημαντάρια τοῦ 'Αθῶ, πού δοξολογοῦν εἰς αἰῶνας αἰῶνων τὴν Παντάνασσαν Μεγαλομάταν τῆς 'Ορθοδοξίας, ἠνώθησαν με τὰ σημαντάρια Μυστρᾶ καὶ Καλαμάτας, πού τὰ ἠκούσατε σὲ μιὰ ροδόφωτην αὐγήν.

Σεβαστέ μου κ. 'Υπουργέ,

Θα κρατήσωμεν ζωηρὰν καὶ ἀνεξάλειπτον τὴν ἀνάμνησιν τῆς πραγματοποιηθείσης εἰς τὴν 'Ιεράν Χερσόνησον προσκυνηματικῆς ἐπισκέψεως σας. Εἰς τὸ 'Αγιον 'Ορος ἔλαμψε τὸ πνευματικὸν ἀνάστημα, τὸ χριστιανικὸν ἦθος καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ Σταύρου Κωστοπούλου. Σὰς ὀφείλω ἀκόμη μίαν διαβεβαίωσιν : εἰς τοὺς πνευματικούς τίτλους τοῦ βίου μου θὰ διατηρήσω ὡς εὐνοίαν καὶ εὐλογία Θεοῦ ὅτι ἠξιώθην Διοικητῆς 'Αγίου 'Ορους νὰ σὰς ὑποδεχθῶ εἰς τὸν 'Αθῶ.

'Επίσης κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προσκυνηματικῆς ἐπισκέψεως του εἰς 'Αγιον 'Ορος ὁ κ. 'Υπουργὸς 'Εθνικῆς 'Αμύνης παρέστη εἰς τὴν ἑορταστικὴν ἐκδήλωσιν ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τῆς 'Αθωνιάδος Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς καὶ ἀπένευμε τὰ καθιερωθέντα διὰ τοὺς ἀποφοίτους τῆς Σχολῆς βραβεῖα.

Κατὰ τὴν εἰς Καρυὰς παραμονὴν του ὁ κ. 'Υπουργὸς ἐπε-

σκέψη τὸν γνωστὸν Ἀγιογραφικὸν Οἶκον τῶν Ἰωσαφαίων καὶ παρεκάθησεν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος παρατεθὲν πρὸς τιμὴν τοῦ γεύμα εἰς τὸ ἀντιπροσωπεῖον τῆς Ἱερᾶς Μουῆς Βατοπεδίου.

Ὁ ἐν Ἀθήναις Πρεσβυτὴς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κ. Phillips Talbot, μετὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ὡς ἄνω ἐπισκέψεως εἰς Ἅγιον Ὅρος, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Διοικητὴν Ἀγίου Ὁρους κ. Ἐμμανουὴλ Ρούνην τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν :

« Ἀγαπητὲ κ. Ρούνη,

Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας μου διὰ τὰς εὐγενεῖς καὶ ἐξαιρετοὺς περιποιήσεις σας, τὰς ὁποίας μοὶ προσεφέρατε κατὰ τὴν πραγματοποιηθεῖσαν τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ἐπισκεψίμν μου εἰς Ἅγιον Ὅρος. Ἡ ἐπιτυχὴς ἐπίσκεψίς μας ὠφέλιτο εἰς τὴν ἐξαιρετοὺν προεργασίαν σας καὶ εἰς τὴν βαθεῖαν γνώσιν καὶ πείραν σας.

Βεβαιωθῆτε ὅτι αἱ τέσσαρες ἡμέραι τῆς ἐπισκέψεώς μου εἰς Ἅγιον Ὅρος μοῦ προσέφερον τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσω μίαν θαυμασίαν περιοχὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἀποκομίσω ἰσχυρὰς πνευματικὰς ἐντυπώσεις ἐκ τῆς γνωριμίας πλουσιῶν καὶ ἱστορικῶν θησαυρῶν.

Ἐδοκίμασα ἰδιαίτεράν εὐχαρίστησιν ἐκ τῆς γνωριμίας σας καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ ἔχω τὴν χαρὰν νὰ σᾶς συναντήσω καὶ πάλιν.

Μετ' ἐξαιρετοῦ ἐκτιμῆσεως καὶ ἐγκαρδίων εὐχῶν
Εὐλικρινῶς ἰδικὸς σας
Phillips Talbot
Πρέσβυς Η.Π.Α. »

Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ὁ κ. Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Διοικητὴν Ἀγίου Ὁρους κ. Ρούνην, τὴν Ἱεράν Κοινότητα, τὰς Ἱεράς Μονᾶς καὶ τὴν Νεάν Σκήτην εὐχαριστήρια γράμματα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν Ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Εἰσοδ. τῆς Θεοτόκου Καταιδανίου Σητείας, ὑποβάλλωσιν δ' ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακλήρῳσιν τῶν ὑποψηφίων.

Ἐν Ἱεραπέτρα τῆ 25ῃ Ἰουνίου 1966

† Ὁ Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας ΦΙΛΟΘΕΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» Νόμου 2200/1940, καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου Λαυρίου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ, πρὸς ἀνακλήρῳσιν τῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Κηφισίᾳ τῆ 25ῃ Ἰουνίου 1966

Ὁ Τοποτηρητὴς

Ἀρχιμ. ΧΡΥΣ. ΠΟΛΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μαρωνείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς ἐφημεριακὰς θέσεις τῶν Ἐνοριῶν : 1) Ἀγ. Γεωργίου Συκορράχης, 2) Ἀγ. Γεωργίου Κίζαρι, 3) Ἀγ. Παρασκευῆς Ἀρσακείου, 4) Παμμ. Ταξιαρχῶν Λοφαρίου, 5) Ἀγ. Δημητρίου Ἀνθοχωρίου,

6) Ἀγ. Γεωργίου Κρωβύλης, 7) Τιμίου Προδρόμου Πελαγίας 8) Ἀγ. Παρασκευῆς Ἀμαξιάδων, 9) Ἀγ. Βασιλείου Παγουρίου καὶ 10) Ἀγ. Γεωργίου Μεγ. Κρανουβουνίου, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας, σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακλήρῳσιν τῶν ὑποψηφίων.

Ἐν Κομοτηνῇ τῆ 4ῃ Ἰουλίου 1966

† Ὁ Μαρωνείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

Κ Λ Η Σ Ι Σ

Πρὸς

τὸν Ἱερομόναχον Θεόκλητον Σταύρου
Ἀδελφὸν τῆς Ἱ. Μουῆς Ὑψηλοῦ
(ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλεῖσαι ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης τὴν 8ην Αὐγούστου 1966 ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 10ην π.μ. ἵνα δικασθῆς ἐπὶ κατηγοριῶν δι' ἃς ἐνηργήθησαν ἔνορκοι ἀνακρίσεις. Εἰς περίπτωσιν μὴ ἐμφανισεῶς σου θέλεις δικασθῆ ἐρήμην.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῆ 17ῃ Ἰουλίου 1966

Ὁ Πρόεδρος

τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Μαρωνείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:

Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.

Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας:

30 ἐτησίως.

Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Οἱ Βασιλικοὶ λόγοι.

Μητροπολίτου Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου Γίτου, Ὁ βίος καὶ τὸ ἔργον τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

Μητροπολίτου Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ, Τὰ εἰρηνικά τῆς θείας Λειτουργίας.

Ἐπισκόπου Κερνίτσης Χρυσοστόμου, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως.

Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Δ' φάσις τῆς Β' Βατικανείου Συνόδου.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Προκηρύξεις.